T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAYİ POLİTİKALARI VE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

SANAYİ POLİTİKALARI VE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KENTTEN KIRSLASA TERSİNE GÖÇ: DOĞAL YAŞAM KÖYÜ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Yunus Doğanol

İstanbul, 2022

T.C

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAYİ POLİTİKALARI VETEKNOLOJİ YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

SANAYİ POLİTİKALARI VE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KENTTEN KIRSALA TERSİNE GÖÇ: DOĞAL YAŞAM KÖYÜ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Yunus Doğanol
200015824

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Sabri öz

İstanbul, Aralık 2022

ETİK KURALLARA UYGUNLUK

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm huşular şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Öğrencinin Adı Soyadı:

Yunus Doğanol

İTHAF

Tezimin yazılma aşamalarında ve eğitimim boyunca desteklerini her zaman hissettiren ve bu çalışmanın gerçekleşmesini mümkün kılan, ayrıca tüm kopmalarımda beni toparlayan danışmanım değerli hocam Doç. Dr. Sabri Öz'e müteşekkirim. Yüksek lisansım süresince verilen kaliteli eğitimin yanında çoğu zaman bir ağabey, bazense arkadaş yaklaşımıyla birlikte tevazu ve nezaketleri ile en büyük pay hocama aittir.

Haricen teknik ve psikolojik yetersizliklerimde motivasyonumu sağlayan tıkandığım yerlerde omuz olan değerli öğretmen arkadaşım Mahmut Arslan ve Enes Eraslan'a ve son olarak, zor ve meşakkatli her dönemimde beni destekleyen ve yüreklendiren sevgili hayat arkadaşım Sevim Doğanol'a fedakârlıklar için de teşekkür ederim

ÖZ

Bu tez çalışması, geçen yüzyılın ortalarında başlayan kırsal göç hareketinden başlamakta ve İstanbul'un kentten kıra ya da büyük kent İstanbul'dan küçük kente göçünü yani tersine göçü incelemektedir. Türkiye'de iç göç olgusu, kırdan kente göçün ilk yılları olan 1950-1980 arası kentleşme ve 1990 sonrası kentleşme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bölüm III, mevcut göçmenlerin oluşumundan kaynaklanan göç karşıtı hareketleri incelenmektedir. Kırdan kente göç sürecinde hedef kent olarak İstanbul'un yeni bir göç örüntüsünün başlangıç noktası ve bu yeni göçün önemli bir katılımcısı olduğu görülmektedir.İstanbul karmaşık ve birçok uyarana sahip, stresli bir ruh halinin yaşandığı mega bir kent karşımıza çıkmaktadır. Metropol sorunları, İstanbul'u yaşanabilir bir kent olmanın ötesinde artık göç veren bir pozisyona doğru evirmiş ve dönüştürmüştür. Bu çalışmada metropol insanın hayat zorlukları ele alınarak yeni bir oluşum olan DOĞAL YAŞAM KÖYÜ ÖRNEĞİ ile köy hayatına dönme planları ele alınmıştır.

Görüşmelerin sonuçları, kişilerin tabirine göre, ilgili kişilerin hareketini tetikleyen ve bu konuda akademik araştırmalara yol açan faktörler oldu. Bu olgunun yeni bir göç türü olması, günümüzde tartışılan göç türünden farklı olması nedeniyle önemlidir. Bu çalışmanın amacı, yeni bir hareket olarak "ters göç" kavramını, türlerini ve göçü etkileyen faktörleri açıklamaya çalışarak, bu sürecin çıkış ve varış şehirleri üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmaktır. Nitel araştırma teknikleri kullanılarak analiz edilen bu çalışma aracılığıyla, İstanbul'daki yaşam koşullarının bireylerde neden olduğu değişiklikler ve sorunlar ve nihai göç kararı bu makalenin temel bulgularıdır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Köyden Kente Göç, Kentleşme, Alt Yapı Sorunları, Tersine Göç, Kentten Kırsala Göç, Doğal Gıda Sorunları, Kentleşmenin Sorunları.

ABSTRACT

This thesis study examines the migration from the city to the countryside or from the metropolitan city of Istanbul to small cities, which is called reverse migration, starting from the rural migration movements that started in the middle of the last century. The phenomenon of internal migration in Turkey has been handled in two parts, namely 1950 - 1980, the first years of migration from village to city, and urbanization after 1990. The reverse migration movements, which emerged as a result of the current mig-ration move-ments, will be examined in the third section. It is seen that Istanbul, which is the most important destination city in the migration process from rural to urban, is also the start-ing point of the new type of migration model as an important actor in re-verse migration. Istanbul is a complex mega city with many stimuli and a stressful mood. The metropoli-tan problems have transformed and transformed Istanbul, beyond being a livable city, into an emigrant position. In this study, the life difficulties of the metropolitan people are discussed and their plans to return to village life with a new formation, NATURAL LIFE VILLAGE EXAMPLE

As a result of the interviews, it was decided to turn this subject into a thesis study, based on the discourses of the people, the factors that trigger the migration action of the peop-le concerned. This phenomenon, which is a new type of migration, is important as it is different from the types of migration discussed so far. to contribute to understanding. With this study, which was analyzed using qualitative research techniques, the depres-sion caused by the living conditions of Istanbul and the decision to migrate as a result is the important finding of this study.

Keywords: Migraiton,Rural to Urban Migration,Urbanization,Infrastructure is-sues,Natural Food Issues,Migration from the city to the countryside,Urbanization Problems.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ ..... Vİ

ABSTRACT ..... Vİ

İÇİNDEKİLER ..... Vİİ

TABLOLAR LİSTESİ ..... İX

KISALTMALAR LİSTESİ X

GİRİŞ 1

I. GÖÇ OLGUSU VE TÜRKİYE'DE GÖÇ HAREKETİ 3

1.1.KIR VE GÖÇ KAVRAMI 3

1.1.1. Kır Kavramı 3

1.1.2. Göç Kavramı 4

1.2. GÖÇ OLGUSU 6

1.2.1 Göç Hareketleri 8

1.2.2. Göçün Sebepleri 8

1.2.3. Göçün Sonuçları 10

1.3. CUMHURİYET SONRASI YAŞANAN GÖÇLERİN NEDENLERİ 12

1.3.1. Kırsalın İtici Etkileri 14

1.3.2. Kentin Çekici Etmenleri 16

1.4. GÖÇ KARARININ AİLE BİREYLERİ ÜSTÜNE ETKİLERİ 17

II. KENT, KENTLEŞME VE SOSYAL YAPI 19

2.1.KENT KAVRAMI 19

2.1.1. Kentleşme Olgusu 21

2.1.2. Toplumsal Yapı 26

2.1.3. Toplumsal Değişme 27

2.2.KENTLEŞMENİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SOSYO-EKONOMİK SORUNLAR 32

2.2.1.Gecekondulaşma Ve Çarpık Kentleşme Sorunları 32

2.2.2. İşsizlik Ve Yanlış İstihdam Sorunları 34
2.2.3. Altyapı Ve Hizmet Yetersizliği Sorunları 36
2.2.4. Doğal Olmayan Gıda Sorunları 37
2.2.5. Hayat Pahalığı Dolaylı Maliyetlerin Artması 39
2.3.KENTLEŞMENİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SOSYO-KÜLTÜREL SORUNLAR 40
2.3.1. Kültür Kimlik Ve Kamusal Alan Sorunları 41
2.3.2. Çevre-Hava Kirliliği Ve Yeşil Alan Azlığı 44
2.3.3. Sağlık Ve Eğitim Sorunları 47
2.3.4. Trafik Ve Ses Kirliliği Sorunları 48
2.3.5. Suçluluk Oranları ve Güvenlik Sorunları 51

III. MEVCUT DURUMUN TERSİNE GÖÇÜ GEREKLİ KILMASI 54
3.1.METROPOL (İSTANBUL) YAŞABİLİRLİĞİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLLİK 54
3.1.1. Emekliliğe Bağlı Tersine Göç 59
3.1.2. Devlet Teşvikine Bağlı Tersine Göç 60
3.1.4. Organik Tarım ve Beslenme Olanaksızlıklarına Bağlı Tersine Göç 63
3.1.5. Miras veya İş Takibi Nedeniyle Bağlı Tersine Göç 65
3.1.6. Şehir İnsanı Yalnızlığına Bunalmışlık Ve Strese Bağlı Tersine Göç 65

IV. TERSİNE HAREKETLE KENTTEN KIRSALA GÖÇ: DOĞAL YAŞAM KÖYÜ ÖRNEĞİ 67
4.1.ARAŞTIRMA HAKKINDA 67
4.1.1Araştırmanın Amacı ve Önemi 67
4.2. Araştırmanın Konusu Doğal Yaşam Köyü 69
4.3. Araştırmanın Yöntemi ve Örneklem: Temel İstatistikler 70
4.2. ARAŞTIRMA VERİLERİ VE ANALİZİ 75
4.2.1.Çalışma Mekânı Metropol Yaşamı 75
4.2.2.Sosyo Ekonomik Bunalmışlık 78
4.2.3.Köy ve Kentsel Yaşam Farkları ve Doğal Çevre İhtiyacı 82
4.2.4.Kalabalıklar İçeresinde Yalnızlık Ve Sosyal İlişkiler 85
4.2.5. Göç Etme Kararında Aile Ve Çevrenin Etkisi 88
4.2.6. Göç Etme Kararındaki Motivasyon ve Beklentiler 91

SONUÇ 96

KAYNAKÇA 99

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1.Yıllara göre Türkiye'de Göre Kentsel ve kırsal Nüfusun Yüzde **16**

Tablo 2. Yıllara Göre Kırsal Ve Kentsel Nufüs Değişimi **30**

Tablo 3. Karayolu Çevresi Gürültü esas ve ilkeleri **49**

Tablo 4. İstanbul'un Son Onyıl İçinde Aldığı Ve Verdiği G**öç** **56**

Tablo 5. İstanbul'un 2016-2017 Yılları Arasında Detaylı Göç Analizi **57**

Tablo 6. Yıllara Göre İstanbul Nufüs Yoğunluğu **58**

Tablo 7. Görüşülen Kişilere Ait Bilgiler **71**

Tablo 8. Görüşülen Kişilere Ait Mesleki Bilgiler **73**

KISALTMALAR LİSTESİ

AVM : Alış Veriş Merkezivrupa Birliği
AFAD : Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ATM : Otomatik Vezne Makinası
AKP : Adalet Ve Kalkınma Partisi
BM : Birleşmiş Milletler
CSCMP : Tedarik Zinciri Profesyonelleri Konseyi
GİGM : Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
HKİ : Hava Kirliliği Endeksi
iBB : İstanbul Büyük Şehir Belediyesi
STK : Sivil Toplum Kuruluşu
SUY : Sosyal Uyum Yardımı
TAEK : Türkiye Atom Enerji Kurumu
TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC : Türkiye Cumhuriyeti
TUBİTAK : Türkiye Bilimse Ve Teknolojik Araştırma Kurumu
WHO : Dünya Sağlık Örgütü

GİRİŞ

Kavramsal yapısı itibariyle göç, belirli bir bölgede yaşayan insanların herhangi bir nedenle coğrafi olarak yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir. Türkiye'nin 20.yüzyılın ortalarında tanıştığı iç göç, özelikle sanayi devrimi ile beraber kentlerin çekim cazibesi kazanması buna karşılık köy veya kırsalın kendi iç dinamiklerinin itim gücüyle birleşmesiyle başlamıştır. Takip eden yıllarda 1981 sonrasında kırsaldan büyük şehirlere daha da hızlanarak ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve psikolojik değişimlere ve sorunlara yol açtığını söylenebilir. Milenyum yılın şeklinde adlandırılan 2000'li yılların başlarında ise metropol bölgelerde oluşan yoğun nüfus baskısı, çarpık kentleşme, gecekondulaşma gibi ekonomik ve sosyal problemlere sebep olduğu da gözlemlenmektedir. Büyük şehirlerde nüfus artışına bağlı olarak tarihi, doğal ve kültürel kent dokusunun bozulmasına ek olarak, artan hava ve ses kirliliği, artan trafik ve ulaşım sorunları, toplumun geniş bir kesiminin psikolojik uyarılara karşı daha duyarlı hale gelmesine ve nihayetinde dönüşmesine neden olmuştur.

Metropoldeki insan yoğunluğu, toplumun temeli olan aile yapısının bozulmasına ve buna paralel suç oranlarındaki artışı da hızlandırarak her geçen gün artırdığı da gözlenmektedir. Kentlerdeki artan nüfusa paralel olarak oluşan iklim değişikliği, başka bir ifade ile hava, su ve çevre kirlilikten dolayı toplumun genel sağlığının bozulduğu gibi doğum oranlarında düşüşler gözlemlenmektedir. Yaşanılan stres temelli psikolojik bozukluklar ve sosyal travmalara ilaveten hormonlu gıdalarla hazır paketli gıdaların tüketimi de artmıştır. Besin değeri kalitesiz ve doğal olmayan beslenme şekliyle kısırlık oranlarında kayda değer bir artış gözlenmektedir. Buna benzer aile temelini sarsacak ağır travmalar ve bireyler özelindeki aşılması güç psikolojik sorunların artmasında göçün görülmeyen psikolojik etkilerinden sayılabilir.

Yukarıda yazan bir dizi etmene ilaveten Türkiye jeopolitik konumu nedeniyle son yıllarda kendi iç dinamikleri hariç dışarıdan başka milletlere ve göçmenlere tanıdığı imtiyazlarla da birçok büyük kentine yabancı göçmen kabul etmiştir. Bu kentlerin en başında hâlihazırda zaten Türkiye'nin en kalabalık ve ticari faaliyetinin en fazla olduğu şehir

İstanbul gelmektedir. Böylece zaten oldukça karmaşık ve kendi yükünü bile zorlukla taşıyan İstanbul'un kozmopolit yapısı iyiden iyiye çekilmez bir durum aldığı gözlemlenmektedir. Karışık milletlerden artan nüfus yoğunluğu, kazanılan paranın yetmemesi, işsizlik ya da birçok sosyal faaliyetten eksik kalmak ve yahut da hiç yararlanamamak mevcut yapı içeresindeki toplum yapısında ağır travmalara neden olduğu söylenebilir. Daha da ve en önemlisi de bireylerin kendi arasında ki tahammül sınırlarının yıpranması vb. etkenlerle her geçen gün sosyal koşulların ağırlaştığı başta İstanbul ve diğer büyük kentlerin yaşanabilir refah seviyesinde gerilemelere neden olmuştur. Ayrıca kentlerdeki gündelik ve genel ev ekonomisi maliyetlerinde artmasıyla geçim sıkıntılarına fazlaca kendini hissettirmeye başlamıştır. Artan direk ve dolaylı yöndeki maliyetlerin yanı sıra özelikle 2022 yılı içeresinde kendini gösteren barınma ve konut sorunları fahiş bir nitelikle artan kira fiyatları da geçim şartlarını zorlamaktadır. Bu nedenle bir bunalmışlık içerisinde sıkışan modern şehir insanını birde gelir – gider dengesinin bozulması 'Tersine Göç'ü zorunlu kılmaktadır.

Nüfus artışından dolayı oluşan kayıt dışılık dolaylı maliyetleri artırmakla birlikte göçün sonucu oluşan çarpık kentleşme başka bir deyiş ile gecekondulaşma büyük şehirlerin sosyal yaşanabilirliğini de iyice sorgular hale getirdiği gözlemlenmektedir.

Bu çalışmanın amacı ise genç ve orta yaş sınıflarının İstanbul'u ve mevcut iş yapılarını terk ederek kentten köye tersine göç etme eğilimlerini nedenlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Tezin temel incelemesi burada doğup burada büyümüş olmalarına rağmen atalarının tersine bir hareketle bu kuşağın neden kırsala geri dönmek istediği ve bu geri dönüş fikrine bireylerin sistem tarafından ne şekilde itildiğinin incelenmesidir. Ayrıca kentte köye göçün nedenlerinin daha net ortaya konulması amacıyla: Kentten köye göçler, köylerin çekiciliğinden mi kaynaklanmaktadır? Yoksa kentten köye göçler kentin iticiliğinden mi kaynaklanmaktadır? Sorularının cevabını bulmak ve kentten köye göç ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalardaki boşluğun doldurulmasına katkıda bulunmak için bu çalışma yapılmış ve sonuçlarının paylaşılması hedeflenmiştir.Bu nedenle bu çalışma, Kırsal ve Kentsel Nüfus ve Hareketlilik Araştırması çerçevesinde gerçekleştirilmiş ve nedenleri itici güç ve çekim yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

I. GÖÇ OLGUSU VE TÜRKİYE'DE GÖÇ HAREKETİ

1.1.KIR VE GÖÇ KAVRAMI

Yerleşim yerlerinin ya da yerleşim yerlerinin sınıflandırılması merkezi ve yerel yönetim sistemine göre değişmekle birlikte genellikle kent alanı ve kırsal olarak ifade edilmektedir. Bu sınırların belirlenmesinde etkili olan en önemli unsurlar, üretim yöntemleri ve üretim araçlarının türü ile verilen hizmetlerin türü ve kalitesidir. Dolayısıyla tarımsal üretimin yoğunlaştığı alan kırsal, sanayi ve hizmet üretiminin yoğunlaştığı alan ise şehirdir. Ancak tarihsel olarak bu yerleşim birimleri arasında bir mübadele hareketi olduğu bilinmektedir. Bu hareketin meydana gelmesi, genellikle kırdan kente olmak üzere önemli değişkenlere bağlıdır (Zengin, 2018, s. 85).

Tanımlamadan anlaşılacağı üzere kır ve kent kavramı sosyolojik olarak görünür şekilde birbirinden ayrılmıştır.

1.1.1. Kır Kavramı

Genel tanımıyla kırsal bir tabirden; bir ülke içindeki bütün köy yerleşimlerini bilmek. Kırsal nüfus, o bölgede yaşayan nüfusu ifade eder.Kır kavramı yani diğer adıyla köy yaşamı geçmişten günümüze kadar gelen avcı toplumların değişiminden başlayıp tarım toplumlarına geçişle beraber oluşan sosyal değişmeden kaynaklı ortaya çıkmıştır. İnsanların toplu yaşamaya birbirleriyle ilişki içerisinde oldukları kaçınılmaz bir gerçekliktir.

Başka bir tanıma göre ise; "İktisadi faaliyetin büyük ölçüde doğal kaynakların değerlendirilmesine dayalı olduğu, yüz yüze ilişkilerin görece yaygın olduğu, yaşam kurallarının büyük ölçüde gelenek ve görenekler, teknoloji ve teknolojik gelişme tarafından şekillendirildiği bir ortamdır. Ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme daha yavaştır ve bu nedenle gecikmelidir" ifadesidir (Tekeli, 2008).

Köy kavramı, yani kır hayatı, geçmişin avcı-toplayıcı toplumlarından günümüz avcı-toplayıcı toplumlarına geçişle başlayan toplumsal değişimlerden doğmuştur. İnsanların ilişki içinde olduğu ve birlikte yaşadığı kaçınılmaz bir gerçektir.
Bir iskân terimi olarak ise köy, iktisadi faaliyetleri çoğunlukla tarım, hayvancılık ve el sanatları olan; iş bölümü, cemaat ruhu ve gelenekçi bir hayat anlayışının egemen olduğu; aile içinde geleneksel ilişkilerin yaygın olduğu kendine özgü bir toplumsal örgütlenmesi bulunan; toplumsal değişme sürecinin göreli olarak yavaş işlediği; kırsal bir mekânda varlığını sürdüren sosyal ve fiziki çevrelerin oluşturduğu, bütün bu yönleriyle de kentlerden farklılık gösteren yerleşmelerdir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de köyler, ekonomik fonksiyonları büyük ölçüde tarım ile hayvancılığa dayanan yerleşme merkezleridir.

Köyler aynı zamanda toplumsal bir yapıyı da temsil etmektedir. Sosyolojik açıdan köy, işbölümünün gelişmemiş, ekonomisi tarıma dayalı, geniş aile, komşuluk ilişkileri ve topluluk ayrışması olan bir yerleşim yeridir. Kentsel topluluklar bu cephede yaşarlar. Köy olarak adlandırılan topluluklar, coğrafi ve ekolojik bölgelerde yer almaları, kendilerine özgü iş gücü, sosyal örgütlenmeleri, kültürleri, özel adları ve tarihleri olması ve son olarak şehirlerden daha küçük nüfusa sahip olmaları nedeniyle diğer topluluklardan farklılık göstermektedir (Taş, 2016).

Köyün sosyolojik anlamı da olan bir kavram olduğu görülmektedir. Yönetim, coğrafya ve sosyoloji açısından köy, daha önce de vurgulandığı gibi, kırsal alanda gelişmiş ve kırsal ekonominin hâkim olduğu bir yerleşim yeri anlamına gelir.

1.1.2. Göç Kavramı

Göç, insan hayatında her zaman var olmuştur. İnsanlar çeşitli nedenlerle göç etmekte ve göç etmeye devam etmektedir. Göç, insanların uluslararası sınırlar boyunca veya vatandaşı oldukları ülke içinde hareketidir. Göç ülke içinde gerçekleşirse iç göç, ülke sınırlarını aşıyorsa dış göç (uluslararası göç) olarak adlandırılır. Ancak burada üzerinde durmak istediğimiz konu şu: Dış göç bizim dışımızda çünkü iç göç var. Göç birçok farklı şekilde tanımlanabilir. Göç, en genel tanımıyla insanların farklı nedenlerle bir yerden başka bir yere taşınmasıdır (Bostan, 2017, s. 3).

Göç kavramı denilince akla ilk olarak belirli bir nüfusun bir bölgeden diğerine akışı gelmektedir ancak göçün içeriği coğrafi göçten daha kapsamlı ve derinlemesinedir. Bu haliyle birçok sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik faktörü bünyesinde barındırmaktadır. Göç, her şeyden önce bir yer değişikliğidir. İnsanlar çeşitli nedenlerle bir bölgeden diğerine göç etmektedir. Bu kalıcı yerleşim amaçlı olabileceği gibi geçici de olabilir. Göçle ilgili bir diğer ayrım, zaman ve mekan ile ilgilidir. Kimi göçler kısa mesafelere olurken, kimileri daha uzak bölgelere doğru gerçekleşmektedir (Sağlam, 2006, s. 34).

Anlaşıldığı üzere göç, önce bir yer yani mekân değişikliği veya da çok çeşitli nedenlerle bir bölgeden başa diğer bir bölgeye taşınmak olarak da olarak kabul edilmelidir.

Bostan (2017)'a göre ise: Göçün gerçekleşmesi için, "anlamlı bir mesafe ve etkiye sahip olacak kadar uzun bir süre boyunca" gerçekleşmesi gerektiğini söyledi. Farklı disiplinlerin göçe ilişkin görüşleri şu şekildedir: "Farklı disiplinler olarak ekonomi, sosyoloji, demografi, coğrafya, tarih, psikoloji, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve diğer bazı ilgili disiplinler göçü farklı açılardan ele almaktadır (s.3).

Göç, insanlık tarihinin başlangıcından beri var olan bir olgudur. Göç kavramı farklı şekillerde yorumlanabilir: Göç, coğrafi konumun ekonomik, kültürel, sosyal ve politik yönlerinde meydana gelen değişimlerle birlikte toplumsal yapıyı da değiştiren nüfus hareketi sürecidir. İnsanlar çeşitli nedenlerle bir bölgeden diğerine seyahat etmektedir. Bu birçok faktöre bağlı değişkenlerden olup kalıcı veya geçici şeklinde olabilir.

Eğitim ve iş amaçlı kısa süreli yer değiştiren ve bu süre sonunda geri dönebilen bir taşınmanın da göç sayılabileceği söylenmektedir. Göç olaylarını gerçekleştiren kişilere "göçmen" adı verilmektedir (Koçak & Terzi, 2012, s. 172). Buradan da anlaşılacağı üzere göç, insanlık tarihi boyunca var olmasına rağmen, coğrafi koşullar ve topluluk hareketleri gibi çeşitli faktörlerin etkisiyle gün geçtikçe şekil ve nicelik olarak değişmektedir.

Tek başına bu tanımla bile göçü belli bir tarz ya da perspektif içinde değerlendirmenin yetersiz ve eksik olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü aşağıdaki Göç Vakaları bölümünde

göçü etkileyen birçok durumu ve faktörü daha da detaylandırarak bu konuyu daha derinlemesine incelemeyi amaçlıyoruz.

1.2. GÖÇ OLGUSU

Göç hareketleri ilk dönemlerden itibaren öncelikle halkın temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla var olurken, sonraki dönemlerde toprak arayışı, beslenme ihtiyacı, eğitim, savaş, hastalık, sosyal ve siyasi nedenlerle değişen yaşam koşulları ile göç hareketleri yaşanmıştır. Tarihsel bir bakış açısıyla göç, yerelden küresele doğru tarihsel değişimler izlemiş ve geleceği şekillendirmek için toplumsal değişimin bir aracı haline gelmiştir (Bulak, 2015, s. 1). Gelişim ve değişimin temel başlangıçlarından biri olarak kabul edebileceğimiz göç hareketi gözle görülür ve kabul görmektedir.

Türk Dil Kurumu göç kavramını "bir birey veya topluluğun ekonomik, sosyal veya siyasi nedenlerle bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yere taşınması, yer değiştirmesi, göç etmesi, göç etmesi" olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Sözlüğü, 2005, s. 769).

Uluslararası Göç Örgütü, Migration Dictionary'de kavramı "uluslararası sınırlar boyunca veya ülkeler içinde, mesafeye, geçmişe ve nedene bakılmaksızın her türden insanın hareketi dahil olmak üzere yerinden etme hareketi" olarak tanımlıyor. (Migration, 2004, s. 41).

Perspektife açısı ne olursa olsun, her bilimsel yöntemin sonucu göç, iki yer arasında yer değiştirme, toplumsal hareketlilik ve toplumsal değişme sürecidir. Bu tanımlara dayanarak, kapsamlı bir göç tanımı verebiliriz: "*Kısaca göç; ekonomik, toplumsal, siyasal, çevresel, kültürel ya da bireysel nedenlerle (boş zamanları değerlendirme/ dinlenme, aile parçalanması, çatışma, şiddet, terör, korku ve töre vb.),bir yerden başka bir yere yapılan geçici, kısa ya da uzun süreli yerleşim ve barınma amacı güden, istemli/zorunlu bir yatay hareketlilik ve toplumsal değişme sürecidir"* (Dindarik , 2019) .
Göçün etkisi sosyal politika ile ilgili bir olgu gibi görünse de aslında siyaset, ekonomi, coğrafya, psikoloji gibi pek çok alanı kapsamaktadır. Göç sürecini ve bu faktörleri açıklamak, bunun daha fazla araştırma konusu olduğunu düşündürmektedir. Göç olgusu

başta bireyler olmak üzere insanları ilgilendiren her konunun dönüşmesine yol açan pek çok değişimi beraberinde getirmektedir. (Ekici ve Tuncel, 2015, s. 20).

Göç süreci statik bir olgu olmasa da onu her zaman dinamik tutan bir yapıya sahiptir. Bu, dünyanın her yerinde farklı nedenlerle olabilir. Bu yer değiştirme hareketi, insanlık var olduğu sürece sürekli olarak doğasını ve içeriğini değiştirmiştir. Nüfus değişiminin olduğu yerde, bölgenin nüfusunda artma ve azalmalara neden olur, ancak göç, göç veya transit ülkelerdeki bir veya birden fazla yer de olabilir. Tüm ülkeleri, zamanları, mekanları etkileyebilecek olan göç kavramının sınırları yoktur (Çakı, 2018, s. 94).
Göç süreci statik bir olgu olmasa da onu her zaman dinamik tutan bir yapıya sahiptir. Bu, dünyanın her yerinde farklı nedenlerle olabilir. Bu yer değiştirme hareketi, insanın varoluşundan bu yana sürekli olarak mahiyetini ve içeriğini değiştirmiştir. Nüfus değişiminin meydana geldiği bir yer, o bölgede nüfus artışına ve azalmasına neden olmakla birlikte, göç, göç veya transit ülkelerde bir veya birden fazla yer olabilir. Göç, sınır tanımayan, tüm ülkeleri, zamanları ve yerleri etkileyen bir kavramdır.

Küreselleşme ile birlikte teknoloji ivme kazanmış ve nüfus hareketliliği değişmiştir. Yüzyılın göç dediğimiz bu değişimlerini yönetmek ve kontrol etmek daha karmaşık hale geldi ve bu karmaşıklığı yönetmek eskisi gibi değilken, kontrol altında tutmak ve kayıtlı olarak çalışmak işleri biraz daha kolaylaştırıyor (Alkan & Duru, 2002)

Göç, sosyal dokuyu etkilediği gibi bireyler üzerinde de büyük bir etkiye sahiptir. Ülkenin nüfus yapısı, cinsiyeti, yaşı gibi nüfusların dağılımını gösteren niceliksel ve niteliksel değerlerde değişimlere neden olur (Bülbül & Köse, 2010).
Yer değitirme hareketleri birçok toplumda var olmakla birlikte, göçe ve sonuçlarına yol açan nedensel ve niteliksel farklılıklar nedeniyle her toplumsal olay ve olgu doğası gereği farklı ve benzersizdir (Çağlayan, 2006, s. 67).

Günümüzde göç oldukça önemli olmakla birlikte Türkiye açısından baktığımızda iyi yönetilmesi ve dikkatle takip edilmesi gereken bir olgudur.

1.2.1 Göç Hareketleri

Ülkemizin durumunu anlayabilmek için Türkiye'deki göç ve göç hareketlerini incelerken öncelikle göçün nedenlerini anlamak gerekmektedir.
Türkiye, çok eski çağlardan beri var olan ve son yıllarda giderek artan küresel göç hareketinin önde gelen oyuncularından biridir. Değişim ve gelişime farklı açılardan yaklaşabilen, artan göç akımlarını ekonomik, sosyal ve politik bağlamda yönetebilen, sadece "göçmen" değil, "göçmen" olan bir ülke olabilmektir (Boz, 2016, s. 147).

Türkiye'nin göçmen akışının en önemli nedenlerinden biri, farklı milletlerden insanlara ev sahipliği yapmanın yanı sıra jeopolitik konumu ve iklim çeşitliliğine verdiği değer olarak gösteriliyor (Bulak, 2015, s. 40).

Dünyada farklı göç hareketleri olmakla birlikte, Türkiye coğrafi konumu gereği açık kapı politikası çerçevesinde sadece yurt içinde değil yurt dışında da göçmen, sığınmacı ve mültecilere kapılarını açan bir ülke olarak görülmektedir.Sadece göçmenlerin veya göçmenlerin ülkelerinin değil, geçiş halindeki göçmenlerin yerindedir. Batılı ülkeler için bir geçiş noktası olmasına rağmen iç karışıklıklar veya bize komşu olan diğer ülkelerdeki olası savaş riskinden dolayı göç sürecinde yeri vardır (Dindarik , 2019).

1.2.2. Göçün Sebepleri

Göçün birçok nedeni olmakla birlikte son yıllarda en yaygın göç nedeni ekonomik gelir düzeyini artırmak amacıyla kırdan kente doğru olmaktadır. Daha iyi koşullarda rahat yaşamak, eğitim olanaklarından sonuna kadar yararlanmak ve çalışma koşullarını iyileştirmek isteyen insanlar daha gelişmiş şehirlerde yaşamak istiyor.

Bakılan açı itibariyle iş imkânlarının daha kolay görülmesi ve değerlendirilmesi, sağlıklı ve çeşitli yiyeceklerin göçebeler için alternatif oluşturması, daha lüks konutların bulunması ve yaşam standartlarının yükseltilmesi için göçün kaçınılmaz olması sağlanmaktadır. Ancak kırsal kesimde artan işsizlik ve makineli tarıma geçiş işçi ihtiyacını azalttığı için göç ekonomik nedenlerle ortaya çıkmaktadır (Sağlam, 2006, s. 35).

Dengesiz gelir dağılımı nedeniyle yoksulluk ve açlık tehdidiyle karşı karşıya kalan dar gelirliler, iş bulma ve yaşam koşullarını iyileştirme umuduyla büyük şehirlere doğru yoğun şekilde gitmektedir (Tekeli, 2008, s. 12)

Göçün nedenleri arasında savaş nedeniyle zorunlu göç, terör olayları, siyasi çıkar çatışmaları ve iç çatışmalar sayılabilir (Dindarik , 2019).Bu olaylarla karşı karşıya olan insanlar savaşa katılmayan siviller olmasına rağmen, yaşadıkları fiziksel ve psikolojik şiddet en acı olanı olduğu için barışçıl ve müreffeh bir ortam için vatanlarını terk ettiler (Taşcı, 2009, s. 190).

Yer değiştirmenimn diğer farklı bir nedeni doğadır. Göç akımları, iklim değişikliği, kuraklık ve özellikle doğal afetler gibi çevresel etkilerden kaynaklanmaktadır (Karadağ, 2009, s. 244).Bu gibi durumlarda göç hareketi kaçınılmaz olarak gereklilik göstermektedir.

Göçün belirli nedenleri olarak sanayileşmenin yetersizliği, plansızlığı ve dengesiz oluşu, toprağın aileler arasında miras yolu ile parçalara bölünmesi ve verimsizleşmesi,buna karşılık kamu arazilerinin yanlış kullanılmasından ötürü değerlendirilmemesi, konut sorunlarının kalıcı bağlamda çözülememesi, sağlık, ulaşım, eğitim gibi kamu olanaklarının aynı anda ve kesintisiz oranda olmamasıdır. Buna ilaveten az gelişmiş lokasyonlara yetkin kamu hizmeti ulaştırılmaması, iş imkanlarının kırsal alanlarda az olması ve fabrikaların kentlere kurulması, kentsel gelişimin desteklendiği gibi kırsal gelişiminde geri kalmasına neden olmaktadır (Dindarik , 2019)

Bu bağlamda ülke genelinde homojen bir büyüme ve istihdam için siyasi ve politik çıkarlardan ziyade halkın ve kamu yararına çıkarlarının gözetilmesi gerekmektedir (Bulak, 2015, s. 53).

Bu tür konularda hükümler getirilmedikçe kırdan kente nufüs akışına paralel iş akışı veya beyin göçü devam edeceği gibi kamu vicdani değerlerine sahip çıkılması güçleşecektir .

1.2.3. Göçün Sonuçları

Göçün nedenleri kadar sonuçları da önemlidir. Sebep ve sonucu ortaya çıkarırken ekonomik, sosyal ve kültürel perspektifleri inceler..

İşsizlerin iş aramak için ekonomik olarak göç etmeleri ya da iş fırsatlarını değerlendirmek ve daha iyi fırsatlar arasında çalışmak istemeleri nedeniyle işsizlik sorunları baş göstermektedir. Köy kesimde tarım alanında çalışırken sanayileşme nedeniyle işsiz kalan insanlar, şehirlere göç ederek başka sektörlere çekilmiyor ve "açık işsiz" oluyorlar (Bulak, 2015, s. 72)

İşçi-işveren oranı göz önüne alındığında, işçileri daha fazla iş fırsatı olan bölgelere taşımak işsizliği hem azaltabilir hem de istikrara kavuşturabilir. Ancak relokasyon bölgesinde yaşamaya devam edenler için barınma imkanlarına bakıldığında yeterli barınma alanının olmadığı ve barınma sıkıntısı olduğu görülmektedir. Ek olarak, ihtiyaçları karşılanmadığı için memnuniyetsizlikleri devam edebilir (Es & Ateş, 2004, s. 211)

Göçün toplumsal sonuçları arasında göçmenler geldikleri ülkeye uyum sağlama ve onu kabullenme sürecinde psikolojik ve sosyal koşullar yaşayabilmektedirler. Uyum sağlamaya çalışmak, o ülkenin yaşam tarzına ve kültürüne göre hareket etmeye çalışmak, toplumsal olarak reddedilme, kabullenme vb. ayrıca karşılaşabilirsiniz.

Kente gönüllü olarak girenlerin genel olarak kente geri dönüp geldikleri yerle bütünleşme konusunda isteksiz oldukları görülse de, kente zorla girenlerin motivasyonları olduğu sürece geri dönmek istedikleri sonucuna varılmaktadır ve çocukları da geri dönmek istiyor. Bir zamanlar büyüdükleri yerde kalın.Bütünleşme faktöerlerinin meydana gelmesi için uzun soluklu vadede göç alan yerde barınmanın esas konu olduğu gözlenmektedir (Adaman & Keyder, 2009, s. 69).

Kentleşme gerçekleştikçe göçmenler teknolojik gelişmelere, kültürel çeşitliliğe ve toplumun beklediği kültürel değerlere uyum sağlayarak topluma uyum sağlamaktadır. Alt kültürlerin oluşmasıyla birlikte bireyler birbirlerini etkilemekte ve bu da toplumu

etkilemektedir. Aile ve kurumlardaki değişimler, kültürel izolasyona ve toplumsal yapılarda hızlı değişimlere yol açmaktadır. Kültürel bozulma ve karışıklık meydana geldiğinde kültür çatışmaları olumsuz etkilere sahip olabilir (Bulak, 2015, s. 76)

Göçün sonuçları arasında kentsel yapıların bozulması, eşit olmayan nüfus dağılımı ve ulaşım, eğitim ve sağlık hizmetlerinde düzensizlikler ve eksiklikler sayılabilir (Koçak & Terzi, 2012, s. 168)

Meral'e (2007) göre, göçlerin sonucunda olumsuz bazı durumlar ortaya çıkmaktadır. Göçlerin olumsuz sonuçları aşağıdaki gibidir:

- Göç ve yatırımın eşit olmayan dağılımı nedeniyle ülke genelinde eşit olmayan nüfus dağılımı.
- Nüfus yoğunluğu nedeniyle konut sıkıntısı nedeniyle artan gecekondulaşma. Arazi işgali ile çarpık kentleşme meydana gelir, - Şehir hızla büyüdüğü için şehirdeki sanayi tesisleri şehrin içinde kalır.
- Kentsel nüfus artışı nedeniyle yetersiz altyapı hizmetleri, sağlık ve eğitim.
- Yapılan göçler sonucunda kültür çatışmaları meydana gelir.
- • Şehirlere göç arttıkça çevresel kaygılar da artmaktadır.
- • Göç alan şehirlerde, kentsel istihdam ve işgücü, kentsel yönetim, mekansal değişim, gelir dağılımı ve kültürel yapılarda değişimler yaşanmıştır..
- Göçe konu edilen bölgenin nüfusu düşer,gidilen ilgili göç bölgesinin ki ise artar.
- Hırsızlık, gasp, anarşi ve toplumsal sorunlara yol açan kentlere göç nedeniyle kentli nüfusun artması ve kentsel işsizliğin artması.

Göçün birçok olumsuz etkisi olmakla birlikte olumlu etkileri de bulunmaktadır (Güreşci, 2010, s. 87)

Köy kesimden kente taşınan bireylerin toplumsal statülerinin artmasına ilaveten kişisel rollerinin de evrilmesi,kaynak olan üretim tarzındaki değişimlerle orantılı artan kişi sayısı fazla aileden daha ufak çekirdek aile ye doğru geçişine veya insanların daha özgür koşullarda yaşayan, sosyo-ekonomik gücü gelişmiş bireyler, kültürel anlamda kendilerini geliştiren, ekonomik özgürlüğe sahip, zihniyet ve ilişkileri gelenekselden

moderne değiştiren, iş hayatına uyum sağlayanlar kent ekonomisine katkıda bulunanlar, uyum sağlayamayanlar Eğitim imkânı olmayan yerlere göç eden, kariyer sahibi olmak isteyen, eğitimin gerekli önemini göstererek öğrenmek isteyen, çeşitli imkanlardan yararlanmak isteyen bireyler, iş hayatında oldukları için öğrenmektedirler.Yaşam koşullarını iyileştirmek ve rahat yaşamak isteyenler olarak listelendi (Çakır, 2011, s. 140).

Bir sonraki bölümde Cumhuriyet sonrası göçler ile birlikte bu göçlere sebep olan coğrafi, sosyal ve ekonomik sebepler ele alınacaktır. Everett Lee'nin ortaya koyduğu İtme-Çekme kuramı, göç hareketlerinin altında yatan sebepleri itici ve çekici faktörler çerçevesinde değerlendirmiştir. Buna göre bir ülkeden göçe iten olumsuz faktörler(-), göçe çeken olumlu faktörler(+) ve göç kararı üzerinde bir etkisi olmayan nötr faktörler(0) vardır.

Çalışma, iç göçün ekonomik nedenlerini "itme-çekme yaklaşımı" temelinde incelemektedir. Bu yaklaşıma göre göçü etkileyen temel değişkenler işsizlik ve gelirdir. Bireylerin, iş fırsatlarının mevcut olduğu daha yüksek gelirli bölgelere göç etmesi beklenmektedir. Uygulanan bölümde Türkiye'deki iç göçün ekonomik sebepleri "itme-çekme yasası" çerçevesinde tespit edilmeye çalışılmaktadır. İtici güçler arasında tarımsal mekanizasyon, arazi kıtlığı ve güvenlik endişeleri ve çekici faktörler olarak istihdam olanakları, eğitim ve sağlık hizmetleri ve kentsel akrabalıkların göç üzerindeki etkileri incelenmektedir. Ayrıca ulaşım ve iletişim araçlarının gelişiminin göç üzerindeki etkisi "iletişim faktörleri" başlığı altında ele alınmaktadır.

1.3. CUMHURİYET SONRASI YAŞANAN GÖÇLERİN NEDENLERİ

1923-1950 yılları arasında önemli bir göç akışı olmamasına rağmen, demografik yapı 1950'den sonra önemli ölçüde değişti. Bu akış ağırlıklı olarak kırdan kente doğru olmakla birlikte, son yirmi yılda kentten kente göçle kendini göstermiştir.

Bu çalışma, iç göçün ekonomik nedenlerini incelemekte ve gerekçesini 'itme-çekme' yaklaşımına dayandırmaktadır. Bu yaklaşıma göre göçü etkileyen temel değişkenler işsizlik ve gelirdir.Bireylerin, istihdam fırsatlarının olduğu daha yüksek gelirli bölgelere göç etmesi beklenmektedir. Uygulanan bölümde Türkiye'deki iç göçün ekonomik se-

bepleri "itme-çekme yasası" çerçevesinde tespit edilmeye çalışılmaktadır. İtici güçler arasında tarımsal mekanizasyon, arazi kıtlığı ve güvenlik endişeleri yer alırken, çekicilik, istihdam olanakları, eğitim ve sağlık hizmetleri ve kentsel akrabalığın göç üzerindeki etkisi incelenmektedir. Ayrıca ulaşım ve iletişim araçlarının gelişiminin göç üzerindeki etkisi "iletişim faktörleri" başlığı altında ele alınmaktadır.

Bulak'a, (2015) göre, Türk göç hareketinin nedenleri arasında tarımdan makineleşmeye geçiş, hızlı nüfus artışı, plansız sanayileşme, kırsal alanların metropollere göre geri kalmış olması, sağlık ve eğitim düzeylerinin yetersiz olması, daha fazla gelişmek ve gelişmek için eğitim imkânlarının yetersiz olduğu yerlere seyahat edilmesi sayılabilir. Bakış açıları, kültür ve bu anlamda değer yargıları yükseltme arzusu, Doğu'da ve çevresinde siyasi amaçlı anarşist olgular olarak gösterilebilir (s. 62).

Günlük yaşam koşullarını iyileştirmek isteyen bireyler için Türkiye'den göç etmek için bazı zorlayıcı nedenler vardır. Bunlar; gelişmişlik düzeyinin düşük olması, nüfus artışı, eksik istihdam, işgücü için yeterli istihdam olanaklarının bulunmaması, kendilerine tanınan hak ve özgürlükler çerçevesinde istedikleri düzeyde iş olanaklarının yetersiz olması göç nedenleridir(Kara ve Öykü,2015). Hareketsiz kalma ve bu yönde etki yaratma sürecinde insanların göç etme ve ayrılma nedenleri artacak ve içinde bulundukları olumlu koşullardan dolayı kendilerini göç olgusunun bir parçası bulacaklardır.

Türkiye, ekonomik, sosyal ve politik olarak değer katarak kendini geliştiren, birçok ülkeye ve göç yerine yakınlığı ve geçiş ülkesi olması, insan hakları, coğrafyası konularında daha demokratik kararlar alması ve mevsimlerin uygun olması nedeniyle göçmen kabul eden bir ülkedir. Kaliteli bir ülke, AB müzakerelerinin etkisi, son yıllarda uygulanan sınırlarda ki açık kapı uygulamaları, iç savaş ülkeleri ile yakın komşularıyla muhtemelen belli olamayan izinsiz sınır geçişleri olarak sıralanabilir (Kara ve Öykü, 2015, s. 146). Türkiye'deki göçlerin nedenleri olarak kırın iticiliğini ve kentin çekiciliğini ele almak gerekir.

Bir ülke geliştikçe ekonomik, kültürel ve sosyal olarak ikili yapılar ortaya çıkar. Buradaki ikili yapı, ülkenin gelişmiş bölgelerinin ve diğer bölgelerinde az gelişmiş bölgelerin bulunmasıdır. İkili yapının oluşmasında pek çok etken olmakla birlikte insanların

dikkatini çeken ve üzerinde ciddi etkisi olan etkenler şunlardır: sermaye ve doğal kaynakların dengesiz dağılımı, bölgeler arasındaki coğrafi farklılıklar, ülkelerin doğal yaşam koşulları. Bölgedeki insanlar, sosyal ve kültürel yapılar ve yaşam tarzlarındaki farklılıklar, güdülen siyasi politikalar ve terörizmdir. Bu mevcut yapı yalnızca az gelişmiş ülkelerde değil, gelişmiş ülkelerde de mevcuttur. Ülkemin iç hareketliliğinin temel nedeni bölgeler arası gelişmişlik farkı yani ikili yapının varlığıdır. Köylerin itici gücü, ve şehirlerin çekiciliği, ikili yapıların varlığı ile birleşince, nüfus hareket hızını artırmakta, nüfusun gelişmemiş (veya gelişmemiş) yerlerden gelişmiş (veya potansiyel olarak gelişmiş) yerlere hareket etmesine neden olmaktadır. (Davran, Sevinç ve Sevinç, 2011: 50).

Görülüyor ki sermaye ve doğal kaynakların eşit olmayan dağılımı, bölgeler arasındaki coğrafi farklılıklar ve çeşitli ülkelerin doğal yaşam koşullarını etkilemektedir. Ayrıca yöre insanının, sosyal ve kültürel yapılarının yanı sıra yaşam tarzlarındaki farklılıkları da göz ardı edilmemesi gereken gerçekleri olduğu görülmektedir.

1.3.1. Kırsalın İtici Etkileri

Türkiye'de özellikle 1950'den sonra kırdan kente güçlü ve ani bir göç yaşanmıştır. Türkiye'de önceleri normal (düşük) düzeyde olan iç göç hareketi, 1950'li yıllarda derinlemesine toplumsal bir olgu haline geldi. Batı'daki Marshall yardımı gibi mali yardımlar, artan tarımsal makineleşme ve ithal ikameci olgu ve tüketime dayalı modernleşme, kırsal alanların toprağa dayalı işlerden kopmasını hızlandırdı. Bu mola köylerden kentlere göçü artırıyor (Dücan, 2016, s. 167).

Kırsal işgücüne yönelik aşırı talep, bu bölgelerdeki diğer sosyoekonomik sorunlarla birleştiğinde, kırsal kalkınmanın itici gücünü oluşturmaktadır (Güreşci, 2010). Kırsal alanlardaki yaşam koşulları, Türkiye nüfusunun özellikle belirli bölgelere ve bu bölgelerdeki bazı büyük şehirlere doğru yoğunlaşmasının ve hareketliliğinin temelini oluşturmaktadır. İnsanlar, kırsal alanlardan daha iyi yaşam koşulları için mega şehirlere göç ediyor. (Kirzioğlu, 2017, s. 4)

Kırsaldan dışlanma nedenleri: sanayileşmenin gelişmesi, kırsal nüfusun hızla artması, miras yoluyla tarım alanlarının azalması, kırsalda tarımsal işgücünün azalmasına neden olan tarımsal mekanizasyonun artması, bazı kırsal alanlardaki sert iklim koşulları, kırsal ekonomik açıdan istikrarsız alanlar ve sosyal sorunlar. Bununla birlikte doğal afetler ve savaşlar, insan güvenliğini tehdit eden terör olayları, yetersiz sezon dışı ekonomik faaliyetler, sınırlı kırsal istihdam olanakları ve yetersiz kırsal eğitim ve sağlık hizmetleri (Koçak & Terzi, 2012)**.**

Nüfusu köyden ve tarımdan uzaklaştırır; makineleşmenin getirdiği gizli işsizliğin artması, tarımsal gelirin azalması, toprak parçalanması, nüfusun artması, çiftçinin refahının azalması, terör, kan davası gibi etkenler köylüler için itici güç olabilir (Sevinç, Devran, & Sevinç, 2018).
Kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı, iç göçün en önemli nedenlerinden biridir. Hızlı nüfus artışı, çok sayıda mirasçının paylaşımına yol açarak tarım arazilerinin daralmasına ve nüfus artışı nedeniyle kırsal istihdam olanaklarının yetersiz kalmasına yol açarak iç hareketliliğin önemli nedenlerindendir. İklim ve peyzaj değişikliklerinin olumsuz etkileri nedeniyle insanlar göç etmek zorunda kalmaktadır (İkaz, 2010).

Es & Ateş (2004)'e göre Türkiye'nin kırdan kente göçünün iki başlığı var: tatsız ve siyasi. Sebepler; tarımda yeni teknolojilerin kullanılmaya başlanması, arazi kıtlığı ve arazinin mirasa bağlı olarak parçalanması, yoğun tarıma faaliyetlerine geçiş, nüfus artışı olarak söylenebilir. Bu nedenlerle kırsal nüfus, nüfusu kentlere itmektedir. Siyasi nedenler; devletin benimsediği ve uyguladığı ekonomik ve sosyal politikalar kentleşmede etkilidir. Ayrıca 1984'ten sonra Anadolu'nun doğu ve güneydoğu kırsalında faaliyet gösteren terör faliyetleri kentlere göçü tetikleyerek hızlandırmıştır.

1.3.2. Kentin Çekici Etmenleri

1980'li yıllardan sonra Türkiye'nin sanayileşme süreciyle birlikte ulaşım imkânlarının gelişmesiyle birlikte kırsal nüfus dağılmaya ve şehirlere akın etmeye başlamıştır. Kentsel alanlarda artan nüfus yoğunluğu, bu alanların kırsal alanlardan insanları kendine yönelmesine sebebiyet vermiştir. Buna bağlı olarak çok sayıda kırsal kesim insanın akrabaları şehirde barınıyor ve bu da şehrin başlı başına cazibesini oluşturuyor (Güreşci, 2010) Sanayileşmeye eşlik eden kentleşme süreci, genellikle ekonomik gelişme ve sanayileşme ile eş zamanlı olarak gelişmektedir. Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkmasıyla birlikte yeni meslekler ve iş alanları şehirlerde ek işgücü talebi oluşturmuş ve kırsal kesimde yaşayan insanlar hızla şehirlere göç etmeye başlamıştır (Kirzioğlu, 2017, s. 4)

Şehirlerin cazip etmenleri arasında, iş ve istihdam alanlarının fazlalığı, halk ve kamu hizmetlerine kolay ulaşım ki bunları eğitim, sağlık ,yerel belediye ve sosyal hizmetleri olarak da ve benzeri şeklinde sıralayabiliriz, şehir hayatının kültürel ve sosyal anlamda çeşitliliği, şehirlerin genel görü ve örf adetlerinden kopmuş ve marjinal sayılabilecek aktivite alanları ve imkanları olarak sayılabilir. Kırsal ve kentsel alanlar arasındaki göçü yönlendiren faktörler arasında iletişim ve ulaşım olanaklarının gelişmesi, daha önce göç etmiş akrabaların ekonomik refahı ve teknolojik gelişme sayılabilir. (Sevinç, Devran, & Sevinç, 2018).

İkaz (2010)'a göre, kentin çekiciliğinin nedenleri: şehirler insanlar için daha çekicidir, şehir içi eğitim ve sağlık hizmetleri popülerdir, şehir içi ulaşım uygundur ve şehir sanayi ve hizmet endüstrileri daha fazla istihdam fırsatı ve benzerleri.

Aşağıdaki tabloda 1927-2016 dönemi için Türkiye İstatistik Kurumu'ndan alınan kır-kent nüfus oranları verilmektedir.

Tablo 1: Yıllara göre Türkiye'de kentsel ve kırsal nüfusun yüzdesi

Yıl	Kent nüfusu oranı	Kır nüfusu oran
1927	% 24,2	% 75,8
1955	% 28,8	% 71,2

1960	% 31,9	% 68,1
1980	% 43,9	% 56,1
1985	% 53	% 47
2000	% 64,9	% 35,1
2012	% 77,3	% 22,7
2013	% 91,3	% 8,7
2016	% 92 3	% 7,7

Kaynak: TÜİK (2016)

Tablo 1'de görüldüğü üzere, 1950'li yıllarda artmaya başlayan kentli nüfus oranı, 1980'li yıllardaki neoliberal politikaların da etkisiyle 1985'te kırsal nüfustan daha yüksek bir düzeye ulaşmıştır. 2013 yılında kentsel ve kırsal nüfus oranlarında bir önceki yıla göre büyük fark olmasının temel nedeni, doğrudan merkezi yönetime bağlı belediyelerin kurulmasına ilişkin 6360 sayılı Kanun ve yirmi on dört ilde yedi ilçe.

1.4. GÖÇ KARARININ AİLE BİREYLERİ ÜSTÜNE ETKİLERİ

Göç, bireyin doğum yeri ve yaşamla bağını kopartarak, bireyin ahlaki dünyasında birçok sorun yaratır. Sağlıklı insan, bir bakıma doğal veya sosyal çevresi ile uyum içinde olan insana tekabül eder. Çevresel ortamın bir şekilde değişmesi anlamına gelen göç, bireyi yeni bir gerilim, stres ve psikolojik travma alanına götürür (Ekici & Tuncel, 2015). Değişim süreci, zaman içinde sürekli değişen ve gelişen bir süreçtir. Çeşitli ortamlar ve yerler bağlamında olmasına rağmen, değişimin geçmişe bir gerileme değil, ileriye dönük yeni bir süreç sunduğu toplumsal değişim.

Kırsal yaşamın birincil ilişkiler çerçevesinde gerçekleştiği, bireylerin küçük gruplar halinde birbirleriyle tanıştığı, gerekli insan ilişkilerinin bire bir olduğu durumlar vardır. Kırsal yaşamda cinsiyet kimliği, gelenek etrafında şekillenen bir olgudur. Kırsal kalkınmanın değişen dünyasının aksine, yaşam biçimi büyük ölçüde farklıdır.

Göçmen nüfus, tarımsal faaliyet yapısından kentsel bir işgücü yapısına evrilirken, bu süreç sadece hareket halindeki bireyleri değil, tüm haneleri etkiliyor. Şehirlerde istih-

dam koşulları geneli olarak herkesi etkilerken, etki kadınları, çocukları, gençleri ve ebeveynleri farklı şekilde etkiliyor (Sevinç, Devran, & Sevinç, 2018, s. 78).

Türkiye'de kentleşmenin kökü tek yönlü göçtür. Erkek işgücü transferi veya kırsaldan şehirlere yerleşmek için göç olarak başlayan şey, daha sonra sürekliliği olan aileyi bir araya getirmenin bir yolu haline geldi (Es & Ateş, 2004).

Kentlilerin fırsat ve sorumluluk olarak gördükleri durum, kırsal kesimde yaşayanlarda daha az görülmektedir. Belirli bir düzen içinde yaşayan kırsal kesim, zaman geçtikçe yetersizlik, imkânsızlık gibi çeşitli nedenlerle farklı amaç kaynakları bulmakta ve burası sanayileşme ile birlikte yeni düzenin oluştuğu kent merkezi haline gelmektedir.

Daha iyi bir yaşam umuduyla kırsal alanlardan kentlere göç eden aileler, kent ortamına uyum sürecinden geçmektedir. Ailenin tüm üyeleri bu süreçten etkilenir. Kötü yaşam koşulları aile bireylerini yabancılaştırırken, çocuklar aile kontrolünden uzak kalmakta ve kurum temelli eğitim olanaklarından tam olarak yararlanamamaktadır (Şener & Serdar, 2015). Gençler için süreç farklı olarak daha da hızlı ilerliyor. Ortama uyum sağlayamam ve yaşanılan bir takım uyum sorunlarıyla gelişimini tamamlayan ergenlik ve sonrasında psikolojik bunalımlar yaşayan gençlerin kimlik bulma arayışlarai kaçınılmaz olmaktadır.Yabancı olunan ortam nedeniyle kimlik sorunu yaşayan gençler yaşadıkları şehre ve çevreye uyum ve aidiyet duygularını olumsuz etkileyen psikolojik uyum sorunları yaşarlar. Türkiye'nin iç göç ve kentleşme hareketinin yarattığı bir diğer sorun da kırsal ve kentsel alanlarda değişen cinsiyet oranıdır. Sonuç olarak erkekler, özellikle de genç erkekler şehirlerde toplanarak ciddi toplumsal sorunlara yol açmaktadır.

Araştırma, 1977'den 1986'ya göç hareketlerinin kırsalda kalanları da değiştirdiğini, ilk etapta "kent-kırsal genişleme haneleri" oluşturan, aile reisinin ve hatta çocukların ölümüyle parçalanan bir sistemin ilk aşamada değiştiğini ortaya koydu. Köyde kalan ben de şehre gitmek istiyorum çünkü köyde bir geleceğim yok. , ancak ailesinden ayrılamayacağını söyledi (Bostan, 2017, s. 11).

Kente gelenlerin çoğunun gecekondu mahallelerinde yaşayan çok çocuklu aileler olduğu anlaşılıyor. Gecekonduların yaşam koşulları sadece mekânsal sorunları değil aynı

zamanda kentleşme sürecindeki toplumsal özellikleri de yansıtmaktadır. Yetersiz altyapı ve aşırı kalabalık konutlar, çocukların 'kentli' bir kimlik kazanma yolundaki sosyalleşmelerini olumsuz etkilemektedir.

Ayrıca aile iletişiminde nesiller arası çatışmalar ve düşük okullaşma da önemli engellerdir. Araştırmalar, gençlerin ekonomik durumu ile suç oranları arasında bir bağlantı ve işsizlikle suça eğilimli davranışlar arasında olumlu yönlü bir etkileşim olduğunu göstermiştir (Sevinç, Devran, & Sevinç, 2018, s. 77).

Dolayısıyla göç kararı, kişisel çıkarlara ve daha iyi yaşam koşulları evrilmesini benimseyen ve bu amacı hedefi olarak sağlamaya çalışan bir olgudur. Bu olgudan doğan kavram ve boyutlar, yeni toplumsal oluşumlarda tanımlanmaktadır. Kentsel endüstrinin hızla gelişmesiyle birlikte çeşitli nedenlerle bireylerin kent merkezlerine göçünün önünü açmıştır. Kültürle birlikte göç eden bireyler, kente uyum sağlamak için halen kırsal yaşam tarzını sürdürmektedir. Aynı zamanda köklü toplumsal değişimler ve bunun sonucunda oluşan toplumsal yapılar da köklü değişimlere uğramıştır.

II. KENT, KENTLEŞME VE SOSYAL YAPI

2.1.KENT KAVRAMI

Sürekli kendini yenileyen ve en zor koşullarda bile varlığını sürdürmeye devam eden bir organizma olan kent, geçmiş boyunca bir çok siyasi ve sosyo-ekonomik değişmelerin merkezinde yer almıştır. Toplumsal dokunun simgesi olan şehirler, mimarileri ve benzersiz karakterleri ile bazen milyonları büyüleyebilir, bazen de trajik bir şekilde felaketler olarak anılabilir.

Kentler, nüfus, idari bölümler, ekonomik ve sosyal yapılar gibi farklı boyutlara göre tanımlanmakta ve genellikle "insanların bir arada yaşadığı, belirli bir nüfusun yaşadığı, sanayi ve hizmet sektörlerinin ekonomik hayatın temel dayanak noktası olduğu kentler" olarak tanımlanmaktadır (Fırat A. S., 2008)

Batı toplumlarında Avrupa Şehirler Şartnamesi ’ne göre şehirler, “ortak çıkarlara sahip insan gruplarının birlikte oluşturduğu özerk idari birimler ve kendi kendini yöneten yaşam merkezleri olarak günümüzde toplumsal yaşamın temel çekirdeğini ve karakterini oluşturan tarihi ve yasal oluşumlardır (Zengin, 2018, s. 86). Belirli tarihsel dönemlerde var olan ve halen var olan diğer yerleşim birimleri ile kentler arasındaki farklılıkları ele alan pek çok kent tanımı vardır.

Bu tanımlamalardan hareketle bilim insanları ya da sosyoloji ya da sosyal bilimlerin diğer alanlarındaki yöntemler tarafından şehirlerin farklı yönlerine atıfta bulunularak tanımlanmaktadırlar. Bu tanımların çoğu, bir şehrin nüfus yoğunluğunu, ekonomik yapısını ve işlevini ve sosyal özelliklerini göz önünde bulundurur veya vurgular. Bu tanımlardan bazıları, şehirlerin köylere veya köylere göre nasıl karşılaştırıldığına göre de sıralanmıştır (Sağlam, 2006, s. 38)

Şehir kelimesi sözlükte çeşitli tanımlarla "nüfusun çoğunluğunun ticaret, sanayi, yönetim ve hizmetler ile sosyal ve kültürel örgütlenmeye dayalı olarak yaşadığı ekonomik faaliyet alanı" anlamına gelmektedir. Örneğin, "Sakinlerin çoğu tarım dışı mesleklerle uğraşmakta olup, nüfus yoğunluğu fazla olup, barınmadan eğlenceye kadar insanların tüm ihtiyaçlarını karşılamaktadır.Sosyal gelişme devam etmekte ve entegrasyon derecesi yüksektir." yerleşim yeri ya da sanayi ve benzeri alanlar başta olmak üzere insan ilişkilerinde geleneksel ilişkilerden ziyade rasyonel davranışın hâkim olduğu modern yerleşim ve topluluk türü olarak tanımlanabilir (Bostan, 2017).

Sosyolojik açıdan, ticari dalların büyük ölçüde farklılaşması, artan uzmanlaşma, aşırı örgütlenme ve yapılanma ve büyük nüfusların birikmesi nedeniyle, kenti geleneksel ekonomik faaliyetlerin dışında kalan yerleşim yerlerinin yoğunlaşması olarak tanımlamak daha doğru olacaktır (Yahyagil, 2011).

Çiftçiliğe başlayıp yerleşen ve zamanla medenileşen insanlar büyük topluluklar oluşturmuş ve şehirler kurmuşlardır. Kentler, fiziksel olarak farklı amaçlarla kullanılan çok sayıda bina ve insanların ulaşımını sağlayan yollardan oluşmakta olup, ekonomik, sos-

yal ve kültürel faaliyetler yürüten ve işlevsel değişimlere uğrayan yerleşim yerleri olarak da tanımlanabilir (İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, 2017).

Belirli tarihsel dönemlerde var olan ve halen var olan diğer yerleşim birimleri ile kentler arasındaki farklılıkları ele alan pek çok kent tanımı vardır. Bu tanımlamalar bilim adamları tarafından ya da sosyolojideki ya da sosyal bilimlerin diğer alanlarındaki yöntemlerle kentin farklı yönlerine atıfta bulunularak tanımlanmaktadır. Bu tanımların çoğu, bir şehrin nüfus yoğunluğunu, ekonomik yapısını ve işlevini ve sosyal özelliklerini göz önünde bulundurur veya vurgular. Bu tanımlardan bazıları, şehirlerin köylere veya köylere göre nasıl karşılaştırıldığına göre de sıralanmıştır (Sağlam, 2006).

Kuşkusuz, kentlerin işlevleri nedeniyle tanımda yer alamayan ve kısa tutulması gereken bazı özellikleri vardır.Medeniyetlerin doğup büyüdüğü, çeşitli sosyal, bilimsel, siyasi ve ekonomik ilişkilerin sürdürüldüğü, insanoğlunun karşılaştığı problemlerin meydana geldiği ve bu sorunların çözümü için çeşitli mücadelelerin veya gelişmelerin/yeniliklerin ortaya çıktığı bir yer olarak bazıları tanımlama özelliğinden hariç tutulmuştur (Alkan & Duru, 2002).
Yukarıdaki tanımlamadan da anlaşılacağı üzere kentler uygarlık başından beri süre gelen ve toplumsal birçok faaliyet ve alanın oluşturulduğu toplumsal yapının en önemli oluşumları arasında yer almaktadır.

2.1.1. Kentleşme Olgusu

Kentleşme sürecinin başlangıcı genellikle medeniyetin başlangıcı olarak kabul edilir. Bu bilgiden hareketle kentleşmenin belirli bir başlama tarihi yoktur. Bununla birlikte, kentleşmenin başlangıcına ilişkin belirsizliği ortadan kaldırmak için araştırmacılar, tarımsal faaliyetler nedeniyle avcılık ve hayvancılıktan yerleşik hayata geçişin uygarlığın ve kentleşmenin başlangıcı olduğunu kabul etmektedir (Es & Ateş, 2004)

Günümüzün gelişmiş ülkelerinden başlayan hızlı kentleşme süreci, Sanayi Devrimi'nden sonra ekseriyetle ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra tüm Dünya ülkelerine yayılmıştır. Yirminci yüzyılın başında dünyada %7 olan kentleşme oranı, o günden bu yana artmaya devam ederek 1950'de %29,1'e ulaştı ve 2007'de %50'yi aştı. Dünya kentleşmesinin

hızlı temposu, kentsel alan kavramını göz önüne getirerek gündem yapmıştır. Bu nedenle bu konuda ki disiplinler arası araştırma artmaya ve genişlemeye başlamıştır. Kentlerin beşeri ekosistemleri ele alınarak kent ekolojisi çalışmaları da yine aynı sürecin ürünü olup, yer bilimleri, biyoloji, planlama, sosyoloji, ekonomi, siyaset bilimi ve diğer disiplinlerin bakış açılarını bütünleştirir ve bütüncül bir yaklaşımı savunur (Karadağ, 2009, s. 36).

"Sosyolojiden ekonomiye, savaş sanatından mimariye birçok disiplinin ortak konusu" olan kentler, çeşitli tarihsel dönemlerde değişimler geçirmiştir. Fakat Sanayi inkılabından sonra kentlerin yapısı ve konumu yeni boyutlar kazanmıştır. Sanayi kentleri şeklindeki bu yeni yaşam alanlarının temel özellikleri açık sınıf ve rekabet sistemi, uzmanlaşma, standardizasyon, iletişim araçlarının yaygın kullanımı ve eğitimli nüfusun artması olarak sıralanabilir. Bu zaman zarfında kent, farklı üretim ve tüketim münasebetlerinin geliştiği ve geleneksel toplumsal yapıdan farklı bir toplumsal yapının ortaya çıktığı bir yerleşim yeri olarak tanımlanmaktadır.

Sanayi devriminin kentlerin çehresinde meydana getirdiği değişimler, küreselleşme eğiliminin de etkisiyle farklı dinamikler kazanmıştır. 1980'li yılların başından itibaren etkisini derinden hissettiren yeni dönemde kent daha önemli bir pozisyona yerleşmiştir. Liberal politika doktrinlerinin şekillendirdiği ekonomik kararlar dikkate alındığında, kentlerin ticaret ve rekabet odağı haline geldiği söylenebilir. Hatta yerel ve şehir ekonomilerin ulusal kalkınmanın lokomotifi haline geldiği bile görülebilir. Kentlerin yaşadığı değişimlerin neden ve sonuçlarının ardındaki en önemli etkenlerden biri elbette insan faktörüdür. Çünkü sosyal, politik ve ekonomik olayların başrol oyuncusu insandır. Hal böyle olunca da insanların nerede yaşamayı tercih ettikleri ve tercih farklılıklarının araştırılması yeni kavramların ve politikaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kavramlardan en önemlisi kentleşmedir (Zengin, 2018, s. 87)

1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımına göre 13.648.270 olan Türkiye nüfusunun %75.8'i kasaba ve köylerde, %24.2'si il ve bölge merkezlerinde yaşamaktadır.1950'den sonra nüfus kentsel alanlarda yoğunlaşmaya başlamıştır.

1950'li yıllardan itibaren Türkiye, ulusal yatırımlar ve devlet politikalarıyla desteklenen iç göç hareketini takiben kent sayısının ve kent nüfusunun artmasıyla birlikte kırsal alanlardan kentlere iç nüfus göçü ile bir kentleşme sürecine girmiştir. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra büyük bir değişim sürecine giren Türkiye'de 1940'lı yıllardan itibaren kentler ve kentleşme konusu Türkiye'nin gündeminde her zaman önemli bir yer tutmuştur. Kırsal nüfus göçünden kaynaklanan kentleşme hareketi, sadece bir nüfus olayı değil, aynı zamanda bir toplumsal değişim sürecidir.

Türkiye'de şehirleşme hızla ilerliyor. Bu gelişme az gelişmiş ülkeler için bir sorundur. Aslında "kentleşme" olgusu, Türkiye'nin sosyo-ekonomik kalkınmasında oldukça yeni sayılmaktadır. İster ekonomik ister sosyolojik olarak açıklasın kentleşme 1950'lerde başlayan ve gelişen bir olaydır (Es & Ateş, 2004).

Sağlam (2006)'a göre ise, 1950'lerden sonraki süreçte ülkemizdeki kentleşme doğrudan doğruya sanayileşmenin çekici etmenleri sonucu olarak değil tarımda makineleşme, kır işsizliği, kan davaları gibi kırın aşın nüfusu dışarı itmesi ile meydana gelmiştir. Bu tür kentleşmeye "sanayileşmemiş kentleşme" ya da "çarpıtılmış kentleşme" adı verilmektedir. Bu kentleşmede sağlıksız kaçak yapılaşma ve resmi altyapısı olmayan yoksul mahallelerle çevrili, kent işsiz ve eğitimsiz kitlelerle dolu (s.37).
Dar anlamda kentleşme; geniş anlamda kent sayısının ve kentsel nüfusun artması; kent sayısının artmasına yol açan sanayileşme ve ekonomik gelişme, kentlerin büyümesi, yaşayan insanların örgütlenmesi, işbölümü ve uzmanlaşması. Şehirlerde ve bunların davranış ve etkileşimlerinde bir nüfus birikimi sürecidir.

Kentleşme süreci; modern tarımsal girdilerin kırsal alanlarda işgücü talebini azaltması ve insanların tarım dışı sanayilerin, farklı iş örgütlenmelerinin ve istihdam olanaklarının olduğu alanlara göç etmesinden kaynaklanmaktadır. Kentleşme süreci hem sebep hem de sonuçtur; toplum yaşamında farklılıklar, yoğunluk, karmaşıklık, benimseyememe, benzerlik, münferitleşme, ticarileşme gibi bir çok ayrışan kavramlar da kendini gösterir (Kirzioğlu, 2017, s. 3).

Dünya Bankası verilerine göre; 2018 yılında Türkiye'nin kentsel alanlardaki nüfus doluluk oranı %75,1 oldu. Bugün, dünya nüfusunun yaklaşık yarısı kentsel alanlarda yaşıyor

ve bu oranın 2050 yılına kadar üçte ikiye çıkması bekleniyor. Avrupa nüfusunun yaklaşık %73'ü şehirlerde yaşıyor ve aşağıdaki tablodan da görebileceğiniz gibi, şehirleşme oranları nüfusla birlikte artma eğilimindedir.

GRAFİK 1- Yıllara göre Türkiye ve dünyada kent nüfusu oranları (%)

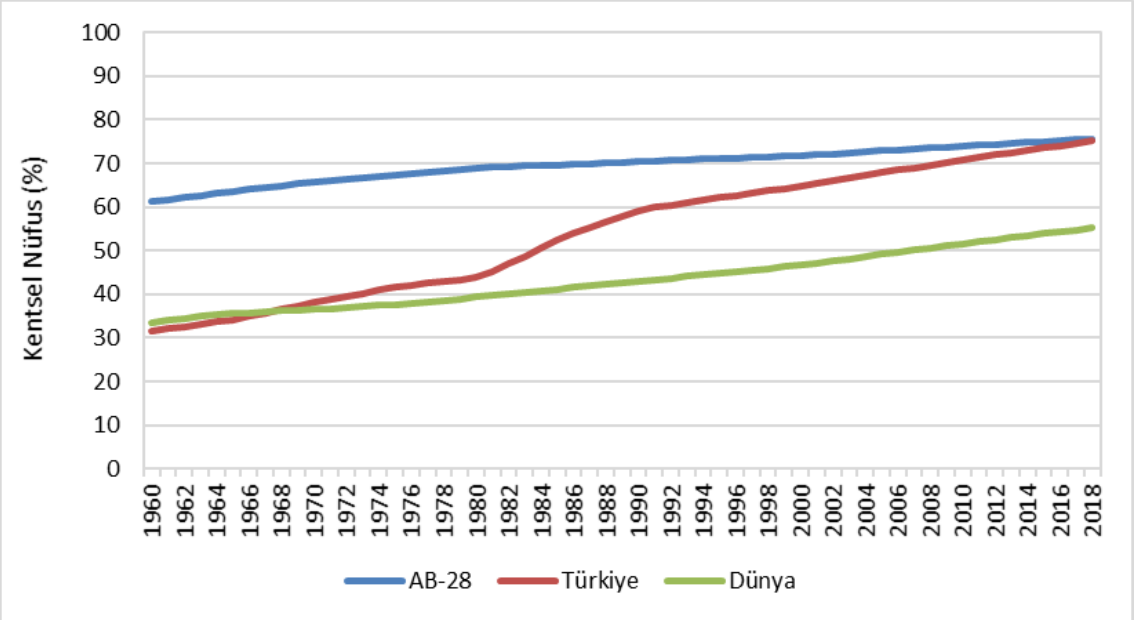

1950'lerin başındaki kitlesel iç göçün başlangıcına kadar Türkiye'deki şehirlerde yaşayan nüfusun oranı önemli ölçüde değişmedi. 1950'li yıllardan itibaren şehre yoğun bir iç göç yaşanmaktadır. 2014 yılında 14 ilde büyükşehir kurulması ve büyükşehir statüsüne sahip 30 ilde doğrudan merkezi yönetime bağlı belde ve köylerin belediyeler bünyesinde birleştirilmesi %91,8'e ulaşmıştır (TUİK, 2015).

Yerleşim yerinin idari durumu, kentin tanımlanmasında ölçüt olarak kullanılmakta ve il/ilçe merkezinde yaşayan nüfus kentli nüfus olarak kabul edilmekte olup, 1927'de Türk nüfusunun %24,2'sini, 1927'de %25'ini oluşturmaktadır. 1950'de, 1960'ta %31,9 ve 1970'de %38,5, 1980'de %43,9, 59'u, 2000'de %64,9, 2007'de %70,5, 2014'te %91,8, şehirlerde yaşıyor (Tablo 1).

Kentleşme, siyaset, ekonomi, sosyo-kültür ve teknoloji gibi çeşitli alanlarda yaşanan gelişmeler karşısında eskimeyecek kavramlardan biri olup, beraberinde getirdiği sorun

ve gelişmelerde önemli yer tutmaktadır. Türkiye'de kentleşme literatürüne baktığımızda kaynaklarda sıralanan etmenler genellikle ekonomik, teknolojik, siyasal ve psikososyal etmenleri içermektedir.

Kent yönetimi, kentsel gelişme gibi birçok ideal üzerinden hareket etmeye çalışmakta, ancak kent dokusunun ve kent kültürünün yaşatılması, kentleşme olgusunun üstesinden gelme mücadelesi vermektedir. Ancak kırsal kesimden kente nüfus göçünün nedenlerinin doğru olarak değerlendirilmesi, nüfus göçü nedeniyle kentsel yığılmanın özgün çekiciliğini kaybetmesinin önlenmesi, göçmen nüfusun kentleşmesinin sağlanması gibi birçok açıdan politikaların oluşturulması gerekmektedir. Şehirler zaman zaman çıkmaz sokaklara dönüşüyor (Zengin, 2018, s. 85).

Kent yönetimi, kentsel gelişme gibi birçok ideali gerçekleştirmeye çalışmakla birlikte, kentsel yapıyı ve kent kültürünü yaşatmak ve kentleşme olgusunun üstesinden gelmek için çaba göstermektedir.

Günümüzde şehirleşmenin oluşumu ve çapı, bilim camiasında “kentsiz kentleşme” olarak tanımlanan bir noktaya doğru evrilmiş durumdadır. Sınırları belli olmayan bir yayılma ve beton duvarlarla örülen çarpık kentleşme haliyle, günümüz kentleşme özünde yarattığı yeni “kent”, artık kentleşmeye yüklenebilecek tüm olumsallıkların dışına “taşmış” ve değerlerin içeriklerini boşaltmıştır. Sonuç olarak bu nedenle kentte yaşayanlar, “kentli” rolünü benimseyememektedir. Ayrıca şehir varsayılan mekânlar, tarih geçmişinde ki işlevini sürdürmekten uzak kalmakatadır (Fırat, 2014).

Anlaşıldığı üzere kentleşmenin içeriği ve derecesi bilim camiasının "şehirsiz kentleşme" olarak tanımladığı aşamaya gelmiştir.

Diğer ülkenler nezdinde gerçekleşen kentleşme eğiliminin Türkiye özelinde de geçerli olduğu bilinmektedir. TUIK verileri analiz edildiğinde ve nüfus açısından kentleşme olgusuna bakıldığında, Türkiye kentlerinde yaşayan insan sayısının her geçen yıl arttığı görülmektedir. Bu nedenle başta belediye yönetim tüzükleri olmak üzere yargı hükümlerin de geçerli olduğuna inanılmakta ve bu durumun oluşması başta iç ve dış göç olmak üzere birçok faktöre bağlıdır. Ancak kentsel alanın genişlemesi ya da kentleşme oranı-

nın yüksek olması, kentleşmenin sosyokültürel ve psikolojik olarak da gerçekleştiği anlamına gelmemektedir. Bu da kente entegre olamayan, yani kentleşemeyen insanlar demektir (Zengin, 2018, s. 85). Bu nedenledir ki sosyo-ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel bazı alanlar da problem yaşayan Türkiye'de kentleşmiş ama kentleşmemiş bir toplumsal yapının oluştuğu söylenebilir.

1965'te Ülke nüfusunun yaklaşık %35 'i kentler de ve yine yaklaşık %66'sını ise köylerde yaşıyordu, fakat son yıllarda ve özellikle 2015'te bu durum tersine ,nüfusun yaklaşık %92 si kentlerde ve %9'u ise köylerde yaşıyor. Türkiye'nin kentsel nüfusu yıllar içinde hızla artmış, diğer bir deyişle Türkiye'nin nüfusu hızla kentleşmiştir.

2.1.2. Toplumsal Yapı

Toplumsal yapı; "bir topluluğun toplumsal düzeni, nasıl kurulduğu, örgütlerin nasıl işlediği ve belirli işlevlerin nasıl yürütüldüğü". İnsanlar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi ve bu düzenin işlemesi ancak sağlam temeller üzerine inşa edilmiş toplumsal yapılarda mümkündür. Toplumda yaşayan insanlar arasında birçok farklı ilişki vardır. Bütün bu ilişkiler sosyal yapıyı oluşturur. Tüm sosyal ilişkileri ekonomik ilişkiler belirler ve ekonomik ilişkiler en temel ilişkilerdir. Bu ekonomik ilişkilere ekonomi dilinde üretim ilişkileri denir. Bu ilişkilerdeki değişimler toplumsal yapıyı da değiştirmiştir. Toplumsal yapı, belirli bir yere yerleşmiş olan insan topluluğunun yapısını ortaya koymaktadır. Belirli bir toplumun maddi ve kültürel özelliklerini yer ve zaman açısından ortaya koyar. (Es & Ateş, 2004, s. 230). Bu yönüyle toplumsal yapılar, toplumun belirli yer ve zamanlara göre çekilmiş fotoğraflarıdır.

İç göçün kültürel ve ekonomik süreçleri hızlandırdığı bilinmektedir. Bu süreç kayması sadece bir yönde gerçekleşmez.Göçmen kişinin terk ettiği çevrede önceden kurduğu ilişkiler değiştiğinde yeni çevrede kuracağı ilişkiler de değişmektedir.
Türkiye'de köyden kente göç eden, ülke genelinde yaşayan; gelir, eğitim ve statü gruplarına dağılmış milyonlarca köylüye işaret ediyor. Bu köylüler, köydeki ilişkilerinden farklı sosyal ağlarda yaşadılar ve ekonomik büyüme, kimlik, sosyal yapı, beceriler, bilgi düzeyleri ve kültürde köklü değişiklikler yaşadılar. Bu değişimler ister istemez Türkiye'de hemen hemen tüm köylerde ve çoğu köy hanesinde gelir elde eden bireylerin yanı

sıra daha önce göç etmiş ve kasabalarda yaşamış bireylerin varlığına yol açmış, bu da köylerin sosyal bağlarını ve kimliklerini değiştirmiştir (Bostan, 2017, s. 11).

Doğadaki en önemli insan müdahalelerinden biri olan kentler, insanların bugünden geleceğe bıraktıkları bir mektup ya da kitap gibidir. Mimari detaylarında insan tercihleri, öncelikleri ve değerleri bir sonraki nesile gelecek olarak bırakılmıştır. "Notre Dame de Paris" adlı eserin başlangıcın da mimarlık felsefesi yapan Victor Hugo yazar, "taştan kitap" şeklinde nitelediği mimarlığın "kağıttan kitap" karşısında öleceğinin altını çizmekltedir (Fırat A. S., 2014, s. 52). Kentleşme, modern yaşamı, uygarlığı, kimliği ve derin toplumsal yaşamı içeren bir yaşam biçimidir. Ancak sosyo-kültürel ve toplumsal psikolojide bireyin uyumu, bir ruh hali olarak değil, sadece fiziksel olarak kente katılımıdır. Ayrıca kentsel yabancılaşma ve şehirsel dönüşüm olarak tanımlana cemaatleşme, gettolaşma, suç, mekânsal ve kültürel siteleşme gibi çok önemli toplumsal problemlerin oluşmasına yol açmaktadır. Buna bağlı olarak "eylemde değişen insanın, beyninde daha yavaş değiştiği görülmekte, bu durum da, gelişmeye dirençli ve kentte kentlileşememiş kümeler oluşturmaktadır (Zengin, 2018, s. 98).

Kırsal kalkınmanın sağlanması ve bu alanların cazip hale getirilmesi için Türkiye'de tarih boyunca örnek köyler, sosyal kalkınma, merkez köyler, kırsal kentler, tarım kentleri ve kibbutz modelleri gibi pek çok proje geliştirilmeye çalışılmışsa da başarılı olunamamıştır. Nüfusun Şehirlerden toplanmasının önüne geçilememiştir. Kentleşme olgusunun, temel olarak birçok ülke ile aynı kaynaklara sahip olan Türkiye'ye özgü bazı nedenleri de vardır. Kentsel nüfus artışına ilişkin son yasal değişiklikler dikkate değer olmakla birlikte, terör ve aşiret yapıları ve kırsal alanlardaki fırsat eksikliği bu benzersiz nedenler arasında yer almaktadır (Zengin, 2018, s. 100). Fakat bu problemlerden kaçan nüfusların şehirlerde yoğunlaşması, şehrin geçmiş sakinleri ve şehir yönetimi için yeni ve alışılmadık problemler yaratmaktadır.

2.1.3. Toplumsal Değişme

Özetle sosyal değişim, bir sosyal yapıyı oluşturan unsurlardaki değişimi anlatan bir kavramdır. Bu tanıma göre toplumsal değişme, yeni toplumsal koşullar karşısında toplum-

sal dengenin bozulması olarak görülmektedir. Bu tanıma göre toplumsal değişme, yeni toplumsal koşullar karşısında toplumsal dengenin bozulması olarak görülmektedir.
Toplumsal değişme genel olarak ilgili alanlarda uygulanan iktisat politikası ve ekonomik yapıdaki değişimlerle, üretim teknolojisindeki değişimlerle, göç, teknolojik yapıdaki kentleşme, Artan doğum ve ölüm oranları nedeniyle demografik yapılarda, eğitim, sağlık ve aile yapılarındaki değişikliklerle kavramsal yapılarda kendini gösterir (Es & Ateş, 2004, s. 238).

Ayrıca başta ekonominin durumu olmak üzere toplumsal hayattaki birçok dinamikten etkilenir. Böylece iç ve dış göçe bağlı nüfus artışı toplumsal yapıyı doğrudan etkileyerek barınma, okul, hastane ve istihdam olanakları başta olmak üzere kentin çeşitli alanlarında eksikliklere yol açmakta, insanların ihtiyaç ve beklentilerini karşılama zorunluluğu yaratmaktadır. Bu bölgelerdeki insanlar. Bu durum kent halkına ve kent yönetimine bazı yeni sorumluluklar yüklemektedir. Daha fazla mali kaynak ihtiyacı ve kamu politikasının geliştirilmesinde, şehirlerin ve bölgelerin daha önce karşılaşmadığı sorunlar ortaya çıkıyor.
Bir taraftan alışkanlıklarını kente taşıyan bireyler, bir yandan bireyler, nüfus artışına bağlı işsizlik veya gelirsizlikle mücadele etmeye çalışırken, diğer yandan teknolojik gelişmelere bağlı olarak suç oranları yükselmektedir (Zengin, 2018, s. 88-89).

Kentsel lüks konut inşaatı ve konut tüketimindeki artışın bir başka yönü de, La Borite'nin "geçirimsiz duvarlar" olarak tanımladığı aynı kent içindeki kentsel çelişkilerin ve yaşam biçimlerindeki farklılıkların artmasıdır. Bu kentlerde var olan tüm yoksul ve gecekondu nüfusuna rağmen, İstanbul'un büyüyen imajı "lüks metropol" olarak sunulmaktadır: "İstanbul, öncelikle planlaması, imar kararları, yatırımları ve mimarisi ile dünyayı yansıtır. Uluslararası havaalanları ve otoyol sistemleri vb. Temalarının çoğu, küresel ilişkiler, tüketici eğilimleri ve yeni modernist vizyonların görüntüleridir.” (Fırat A. S., 2014).

Kırdan kente göç olgusunun ortaya çıkardığı en temel sorunlardan biri, yığılma süreçlerinden geçen göçebelerin kent çevresinde hızla değişim bölgeleri oluşturmasıdır. Bu değişen fenomen önemli soruları gündeme getiriyor. Özellikle risk altındaki çocuklar

için çok tehlikeli bir ortam yaratıldığı gözlemlenmektedir. Gecekondulaşma, işsizlik, barınma, çevre gibi sorunların yanı sıra en önemli sorunun yeni yaşam biçimine uyum sağlama sorunundan kaynaklanan uyumsuzluk olduğu görülmektedir (Şener & Serdar, 2015).

Köyden kente göç olgusunun ortaya koyduğu en temel sorunlardan biri, göçebe halkların bir yığılma sürecine girerek, kentlerin çevresinde hızla değişim bölgeleri oluşturmalarıdır. Bu değişen fenomen önemli soruları gündeme getiriyor.

Göç, demografiyi değiştirir ve yeni çevrelerin ve ilişki ağlarının ortaya çıkmasının yolunu açar. Bireyselleşmenin arttığı kentlerde, göçle birlikte yeni bir topluluk yapısı ve ilişkileri ortaya çıkmaktadır. Kentsel ve kırsal alanlar arasına sıkıştırılmış bireysel ve toplumsal yapılarda çeşitli gerilimler ortaya çıkmaktadır. Göçmenlerin kentsel bir çevrede kırsal bir hayat yaşama isteği çoğu zaman entegrasyonu geciktirmektedir. Bu gecikme ekonomik ve sosyal maliyetleri artırmakta ve birçok yeni sorunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Ekici & Tuncel, 2015, s. 18).

Daha bireyselleşmiş şehirlerde, göçmenlerle yeni topluluk yapıları ve ilişkileri ortaya çıkıyor. Kentsel ve kırsal alanlar arasına sıkıştırılmış bireysel ve toplumsal yapılarda çeşitli gerilimler ortaya çıkmaktadır.

.

1927'den 2012'ye kadar ülkemin kentsel nüfusu ve toplam nüfusu büyümeye devam. Ancak 1927'den 1980'e kadar kırsal nüfus arttı. Aynı yıl Cumhuriyet tarihinin en yüksek değerine ulaşmasının ardından istikrarsız bir süreç İzlemeye Başladı Aslında, 1980'de 25 milyondan fazla olan kırsal nüfus, sonraki beş yıl içinde arttı.1 milyondan fazla düşerek 24 milyonun biraz altına düştü. Aynı dönemdeki ulusal nüfus. Yaklaşık 45 ila 50 milyon, kentsel nüfus yaklaşık 20 milyon dan 27 milyona yükseldi görülmektedir.

1990'dan 2000'e kadar olan on yılda kırsal nüfus yaklaşık 23,1 milyondan 23,8 milyona yükseldi. Başka bir deyişle, kırsal nüfus 1980 ile 1990 yılları arasında azalmıştır. Önümüzdeki 10 yıl içinde hafif bir artış. Ancak kırsal nüfusun artması hem kırsal nüfusu hem de kentsel nüfusu artırmaktadır. Dönem boyunca nüfus artışı karşısında düşük kalmaktadır. Çünkü bu dönemde 640.000 kişilik artışın yanı sıra, yaklaşık 9 milyon

ülkede kentsel nüfus da arttı.10 milyondan fazla eklendi. 1990'dan 2000'e kadar kırsal nüfusun. Bu yıllar arasındaki nüfus artışı çok düşük olmuş ve nüfus ülkenin toplam nüfusuna oranı olarak azalmıştır.

Tablo 2: Yıllara göre kentsel ve kırsal nüfus değişimi

SAYIM YILI	ÜLKE NÜFUSU	KIR NÜFUSU	KENT NUFÜSU	KIR/ÜLKENUFÜS ORANI (%)	KENT/ÜLKE NÜFUS ORANI (%)
1927	13.648.270	10.342.391	3.305.879	75,78	24,22
1950	20.947.188	15.702.851.	5.244.337	74,96	25,04
1960	27.754.820	18.895.089	8.859.731	68,08	31,92
1970	35.605.176	21.914.075	13.691.101	61,55	38,45
1980	44.736.957	25.091.950	19.645.007	56,09	43,91
1985	50.664.458	23.798.701	26.865.757	46,97	53,03
1990	56.473.035	23.146.684	33.326.351	40,99	59,01
1997	62.865.570	21.983.217	40.882.357	34,42	65,03
2000	67.803.927	23.797.653	44.000.274	35,10	64,90
2007	70.586.256	20.838.397	49.747.856	29,50	70,50
2008	71.517.100	17.905.377	53.611.723	25,00	75,00
2009	72.561.312	17.754.093	54.807.219	24,50	75,50

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Yukarıdaki tabloya bakarak, 1927'den 2012'ye kadar ulusal nüfus ve kentsel nüfus ve kırsal nüfusun gelişimi kabaca 1950'lerdekine paralel olmakla birlikte, sonraki yıllarda ulusal nüfus ve kentsel nüfusla paralellik göstermektedir. Takip eden yıllarda kırsalın, nüfus artışlarında ise ülke geneli artışa göre paralellik önemli ölçüde bozulmuş görünüyor.

Kırdan kente göç, kırsal göçmenlerin hareket eder etmez bir anda değişmediği, basit, ayrımlaşmamış, örgütlenmemiş bir ortamdır. Bu değişimler bir zaman diliminde gerçek-

leşir ve şehirde kuracakları yeni ilişkilerin sonucudur. Göçmen bireylerin farklı kültürlerle karşılaşarak kültürleşme sürecini yaşamaları ve kültürleşme sürecinde köyle etkileşimlerini sürdürmeleri köyde değişimlere yol açmaktadır. (Bostan, 2017, s. 11).

Kentlerin sosyal değişimi ve gelişimi, nüfus ve alan artışı, doğal çevre bileşenleri arasındaki bağımlılık, bilimsel yöntemlerle kontrol edilmeli ve test edilmelidir. Aksi halde kent bozuldukça doğal çevre bileşenleri ile fonksiyonel uyumsuzluk sorunu ortaya çıkacaktır. Bunlar ise bir yandan kaosa, huzursuzluklara ve kenti yaşanabilir olmaktan çıkaran olaylara yol açar (Karadağ, 2009).

Türkiye'de özellikle şehirlerin ekonomik ihtiyacından daha fazla nüfus şehirlere göç ettikçe, işsizlik, gecekondulaşma, altyapı eksikliği, çevre kirliliği, arazi ve arazi spekülasyonları gibi sorunlar ve yeni kültürlere maruz kalma, iç çatışmalar, bunalımlar gibi sorunlar yaşanmaktadır. Bireyleri ve toplumları derinlemesine etkileyen bir takım sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.ve toplulukları derinden etkileyen sorunlar da ortaya çıkmaktadır (Sevinç, Devran, & Sevinç, 2018, s. 77).

Göçler, etkilerinin derecesine göre ülkelerin ekonomilerini olduğu kadar şehirlerin ekonomik hayatını da etkilemiştir. Göç, işsizliğin artmasına, kamu harcamalarının artmasına, harcama kalemlerinin düzeninin değişmesine, vergilerin yükselmesine, kayıt dışılığın artmasına, çalışan ücretlerinin düşmesine, emlak fiyatlarının ve kiraların yükselmesine ve haksız rekabete durumlarının ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir (Ekici & Tuncel, 2015, s. 17).

Sonuç olarak, şehrin ikiliği giderek daha keskin bir şekilde ortaya çıkıyor. Bugün kentler egemen sınıfın, gecekondular ise işçilerin... Hâlâ eğlence, toplantı, gösteri merkezi olan kentler, alım gücü yetmeyen bu kitlelerin umurunda olmamakla birlikte halk yığınlarını ilgilendirmemektedir. Ancak kentleşmenin getirdiği sorunlar çoğu zaman politikalarla yetersiz bir şekilde çözülmektedir.

Kentleşme, diğer pek çok konudan farklı olarak, kent dokusunun korunması, kent bilincinin yaşatılması ve yaşatılması gibi pek çok açıdan kurumları çıkmaza sokan başta psikolojik olmak üzere toplumsal bir değişimi öngörmektedir. Şehre taşınan yeni

göçmenlerin güncel yaşama uyum sağlaması gibi pek çok noktada sorunlara neden olduğu gözlenmektedir. Bu çok boyutlu sorunun, göçmenlerin kırsal alışkanlıklarından vazgeçememeleri ve kentlilerin bu yeni çevreden dışlanmaları gibi psikolojik etkenlerden psikolojik bir kaynaktan beslendiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Zengin, 2018, s. 99).

Bu bağlamda İntihar eğilimleri, artan suç ve çeşitlilik, artan kentsel huzursuzluk ve gerilim gibi birçok faktör uyum sorunlarını tetiklediği düşünülmektedir.

2.2.KENTLEŞMENİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SOSYO-EKONOMİK SORUNLAR

Kentleşmenin tanımında mekânsal, sosyoekonomik ve kültürel yönler farklı yaklaşımlar ortaya koymaktadır. Bu durumda sadece kentte geçimini sağlamak ve şehre özgü işler yapmak kavramın ekonomik boyutunu, kente özgü tutum ve davranışların kabullenmesi ise toplumsal ölçülerini ifade etmektedir (Zengin, 2018, s. 97). Anlaşılacağı üzere kişinin geçimini tamamen kenttin ekonomik olduğu kadar sosyal boyutunu ifade etmektedir

2.2.1.Gecekondulaşma Ve Çarpık Kentleşme Sorunları

Kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar denilince akla ilk gelen ve belki de en önemlisi kuşkusuz göç sorunu ve bunun sonucunda ortaya çıkan gecekondulaşma sorunudur. Son yıllarda, yüksek binalar çoğaldı ve metropolleri betonarme ormanlara dönüştürülmüştür.

Hızlı göç hareketleri kentsel yerleşimlerin genişlemesine yol açmaktadır. Yeni yerleşim yeri talebi, kamu makamlarının bu talebe cevap verememesi ve bunun sonucunda yeni yerleşim yerlerinin plansız açılması birçok yeni durumun ve sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur (Ekici & Tuncel, 2015, s. 16).

Çarpık kentleşme, kaçak yapılaşma gibi altyapı sorunlarının yanı sıra kentleşme sürecinin istenilen seviyede olmaması daha da vehim bir sorun ola gelmiştir. Bilinçsiz ve kontrolsüz yapılanma, inşaat sektörünü ekonomisinin ana lokomotifi olarak belirlemiş

görünen bir kent politikasının sonucudur ve bu açıdan bakıldığında, büyük kentler başta olmak üzere hemen hemen tüm kentler büyük ölçüde betonlaşmıştır ve birçok soruna yol açmaktadır (Fırat, 2014).

Bir zamanlar gecekondu olarak bilinen bölgelerin metropollerde konvansiyonel yapılara terk edilmesi sürecinden de geçiyoruz. Bu süreçte gecekondu sahipleri gecekondu mahallelerini birim karşılığında müteahhitlere devrederek, kentle bütünleşen yeni mahalleler oluşturuyor. Nihayetinde bu durum, altyapının bu değişimi kaldırmaya hazır olmadığı otoparklar, yaya veya bisiklet yolları, yeşil alanlar veya oyun alanları gibi modern sağlıklı şehirlerde ciddi eksikliklere veya yetersizliklere yol açmaktadır (Sağlam, 2006, s. 40).

Günümüzde, dünyadaki şehir sayısındaki hızlı artışa, kentsel mekânın giderek genişlemesine ve dünya çapında birçok büyük şehrin ortaya çıkmasına rağmen, düzenli bir şehirleşme olgusu ve süreci yoktur. Gelişmekte olan dünyanın özellikle mega kentlerinde büyümenin en çarpıcı özelliği, apartmanlar, gökdelenler ve gecekondu mahallelerinin, zenginlik ve yoksulluğun zıt görüntüleridir. Hızlı nüfus akışının neden olduğu kentleşme süreci, şehirlerin ve toplumların sosyo-ekonomik yapısını derinden etkilemiş ve dünyadaki tüm ülkeler bu süreci az ya da çok ama mutlaka yaşamıştır (Kirzioğlu, 2017, s. 4). Birçok ülke bu süreci olumlu veya olumsuz bir biçimde deneyimlediğini söylemek te mümkündür.

Gecekondu, bir şehrin eteklerinde kurulmuş, ancak sosyal ve ekonomik olarak şehir yaşamıyla (merkez) bağlantılı bir yerleşim yeridir. Kelimenin tam anlamıyla, bir gecede izinsiz olarak kurulan belirli bir yapıdır. Gecekondular artık banliyö yerleşimleri değil, sosyal ve ekonomik kalkınmanın ayrılmaz bir parçası haline geldi. 1980'lerden sonra kentleşmenin hızla gelişmesiyle birlikte "gecekondu" olgusu yoğunlaşmış, toplumsal yapısal sorunlar daha ciddi ve çözülmesi zor bir hal almıştır

Türkiye'de tarımsal makineleşme ve artan kentsel istihdam olanakları nedeniyle kentlere nüfus göçü hızlanmış ve büyük bir nüfus kentlerde yaşamaktadır. Bu durum özellikle büyük şehirlerde ekonomik, sosyal ve fiziki sorunları beraberinde getirmektedir. Bu kentleşme süreci, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısının bu tür göçlere dayanama-

ması nedeniyle "aşırı kentleşme", "sağlıksız kentleşme" ve "çarpık kentleşme" olarak adlandırılmaktadır (Es & Ateş, 2004). Göçmenler de kent merkezinin çevresine gecekondu mahalleleri inşa etmiş ve bu gecekondularda yaşamaya başlamış, ekonomi, barınma, sağlık, eğitim ve sosyal refah gibi önemli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.

2.2.2. İşsizlik Ve Yanlış İstihdam Sorunları

"Türkiye'de işsizlik geçmişten beri kırsal kesimin başına bela olmuş ve bir yaşam biçimi haline gelmiştir. Ancak bu işsizlik şehirlere kaydırıldıktan sonra 'görünür' hale gelmiştir. Kentleşme göçe dayalı olduğu için, kentsel işsizlik ilk olarak kırsal işsizliğin kentlere taşınması olarak karşımıza çıkmaktadır.

"İşsizlikle mücadele" en küçük kentsel birimden en büyük dünya kurumuna kadar tüm küresel yönetişim sistemlerinin gündeminde ve tartışmalarında yer alan bir konudur. "Kalkınmaya yönelik yeni vizyon, kalkınma stratejilerinin ulusal ve ulus altı düzeylerde geliştirilmesini gerektiriyor. Hatta daha çok ulus altı (eyalet, vilayet, şehir ve belediye) düzeye yöneliktir (Fırat A. S., 2008). Kentsel gelişim stratejileri ve toplum liderliğindeki kalkınma stratejileri de bu vizyonun bir parçasıdır. Türkiye'de kalkınma projeleri çerçevesinde, bu sanayi için gerekli olan işgücü, kırsal alanlardan taşınan nüfus tarafından sağlanmaktadır. Sonuç olarak, emek kırsal alanlardan şehirlere akmaktadır.

Kırdan kente göç, marjinal emek verimliliği çok düşük veya sıfır olan tarım sektöründen sanayi sektörüne akışı sağlamakta ve ekonomik kalkınmanın önemli bir bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha iyi işler aramak ve düzenli bir gelir elde etmek amacıyla kırdan kente göç eden işgücü, modern endüstrinin nitelikli ve vasıflı işgücü talebini karşılayamamaktadır. Bu dönemde göçmen iş tecrübesi olmayanlar ve eğitim düzeyi düşük olanlar bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişime ayak uyduramamakta ve ya marjinal sektörlerde iş bulmakta ya da kentsel işsizlik oranını artırmaktadır. Buna paralel olarak Türkiye'nin 1950'li yıllardan itibaren hızlı nüfus artışı ve artan kırdan kente göçünün işgücü piyasası özellikleri, kayıt dışı ekonominin gelişmesine katkıda bulunan faktörler arasındadır. Şehirlerde yoğunlaşan vasıfsız işgücü, daha düşük ücretlerle ve sosyal güvencesi olmayan işgücü sağlamaya isteklidir. İşgücü arzı arttıkça, işverenler kayıt dışı istihdam arama eğilimindedir. Göç nedeniyle artan işgücü arzını istihdam etmek için

kayıtlı istihdam alanlarının oluşturulamaması, kayıt dışı istihdamın kapsamını etkin bir şekilde genişletmektedir. Hatta işini kaybetmekten ve geçimini sağlamak zorunda kalmaktan korkanlar, sosyal koruma tedbirlerinin yetersiz kalması durumunda her koşulda çalışmayı kabul etmek zorunda kalmaktadır (Sevinç, Devran, & Sevinç, 2018). Türkiye'de şehirlerin ve sektörlerin otomatik olarak istihdam sağlaması bekleniyor. Ancak bu beklenti gerçekleşmemiş ve Türkiye'nin kentleşme süreci her geçen yıl artan işsizlik sorununa yol açmıştır. Türkiye'nin kentleşmesi, kentsel istihdam yapısının başarısızlığına yol açan endüstriyel gelişmeye dayanmıyor ve açık işsizlik ve gizli işsizlik var. Aslında Türkiye'de kentleşme, bir kalkınma kaldıracı olmaktan çok kentsel açık işsizliğin artmasına neden olmuştur (Es & Ateş, 2004). Böylece işsizler "marjinal sektör" dediğimiz istihdamı yaratıyor. Göçmenlerin kentleşmesini engelleyen faktörlerden biri de bu. Pek çok toplumsal sorunun temelini oluşturan kaynakların köküdür denilebilir. Ancak eldeki verilerin tartışmalı olması uygulamada yanlış kararların, politikaların ve sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ekonomik olarak başarısız hükümetler gerçeği saklamakta önemlidir (Yılmaz, Türkiye'de Kırsal Nüfusun Değişimi ve İllere Göre Dağılımı (1980-2012)).

Türkiye'nin "kentleşmesi" sanayilere dayalı olamayacağı için sanayiler arası dengesizlik sorunu ortaya çıkıyor. Bu dengesizlikler kentsel istihdamda sanayi dışı sektörün ağırlığının artmasına hatta kayıt dışı sektörü istihdam alanı haline getirmesine neden olmaktadır. Bu yeni iş biçimi, tüm verimsiz serbest iş çevrelerini kapsamaktadır. Kayıt dışı sektör üzerine yapılan araştırmalar, gecekondu sakinlerinin ortalama dörtte birinin kronik olarak marjinalleştirildiğini göstermektedir (Es & Ateş, 2004). Demografik özelliklerin önceki yıllara göre daha detaylı incelenmesi için işgücü piyasası araştırmalarına ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu anlamda genç işsizliği üzerinde çalışılması gereken konuların başında gelmektedir. Bu soru, günümüz istihdam sorununa farklı bir açıdan ve daha detaylı bakılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Çünkü işgücü piyasası araştırmalarında dikkate alınan grupların tanımlanması önemlidir. Tartışmalı bir şekilde, genç işgücüne katılım oranı tipik olarak yetişkin işsizlik oranının yaklaşık iki katıdır (İzgi, 2014).

Bu da bize kentsel istihdam alanlarının dışında kalan bu yeni istihdam alanlarına göç eden insanların, kentlerin ekonomik değerinin dışında kendi ekonomilerini oluşturduklarını göstermektedir.

2.2.3. Altyapı Ve Hizmet Yetersizliği Sorunları

Kentlerin kuruluş yıllarında şehrin dışına yapılan sanayi tesisleri, nüfusun artması ve bu bağlı gelişen yapılanma faaliyetleriyle paralelinde şehirlerin içinde kalmış, sonuçta yüksek düzeyde çevre kirliliğine neden olmuş, iyi bir planlama yapılamaması yüzünden alt yapı yetersizliği sorunu olmuştur (İkaz, 2010)**.** Kentin inşa döneminde nüfus ve konut artışı ile birlikte kent dışında inşa bu tesislerin şehir yapıları ve içinde yaşayan halk için çevre kirliliğine neden anlaşılmaktadır.

Hizmet Maliyeti: Yükselen nüfus, şehirde ki alt tabaka gelir grubunu oluşturmakla kalmayıp, kent merkezindeki yerel birimlerin en pahalı fiyata hizmet sunabilecekleri yerlerde ikamet etmektedir. Bu yerler, büyük şehir merkezlerine olan uzun ve tutarsız mesafeleri nedeniyle çoğu zaman uygulaması ekonomik olmayan büyük şehirlerden hizmet alamamaktadır. Yani büyük belediyeleri, birçok büyükşehir bölgesinin sorunlarını kent merkezlerinde bile çözemezken, bu bölgelerin sorunlarını bir kenara bırakıp, genellikle 75-80 km uzaklıktaki, bazen hiç asfalt yol bağlantısı olmayan kırsal yerleşimlere etkin bir şekilde hizmet vermek imkânsız görünmektedir (Fırat A. S., 2014).

Hızlı kentleşme sonucu oluşan nüfus odaklı kompleks yapılar için sağlıklı ve sürdürülebilir altyapı sistemi mükemmele yakın olmalıdır. Kamu hizmetleri açısından altyapı çok önemlidir.

Bazen, sorunun temel nedenini bulmak için bir sistem altyapı modeli oluşturmak gerekir. Bu bağlamda; Altyapı bileşenleri, inşaat, bakım ve sistem modellerinin genel değerlendirmesini inceleyin yaratacağı öngörülebilir (Torlak, Anıktar, & Köymen, 2022)

(Demir, 2018)’ e göre, İstanbul'un altyapısının mevcut nüfusun ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz olduğuna işaret ederek, "Ülke nüfusu 44,7 milyon, 1980'de İstanbul'un nüfusu 4,5 milyon, bugün ülke nüfusu 80 milyon, İstanbul'un nüfusu ise 15,1 milyon. İstan-

bul sürekli gelişirken, çarpık kentleşme, plansız büyüme ve hatalı imar yönetimi ile yağmurlu günlerde sel riski altındayız. Altyapı eksikliği belediyenin işi olsa da, belediyenin bu altyapıyı istenilen düzeye çıkaracak mali kaynaklara sahip olduğunu düşünmüyorum, bu nedenle şehrin altyapı sorunları ancak ulusal politika ile çözülebilir. Devlet politikası gereği yeni yerleşim yerleri için 50-100 yıllık tahmini ile yeni bir imar planı geliştirmek, gelecekte yaşanabilecek sorun ve sıkıntıların önüne geçmektedir. Arazi rant gruplarının daha maddi mallar için şehirleri işgal etmesinin engellenmesi de imar açısından önemlidir.

Ülkemizde de nüfusun artmasıyla birlikte gelişmekte olan şehirlerde yaygın olan sorunlarla karşılaşmaktayız. Kentsel nüfus artış hızının tüm sektörler üzerinde yıkıcı etkileri olmakta ve kentsel yönetim sistemi, özellikle plansız ve düzensiz koşulları kabul etmek zorunda kalan altyapı ve konut eksikliği olmak üzere gelişme hızına ayak uyduramamaktadır. Usulsüzlüklerin yayılması, şehri her türden yetersiz hizmet alan kişi için uygun bir merkez haline getiriyor (Fırat A. S., 2008, s. 214).

Devlet kurumları, Türkiye'de kentsel nüfus yoğunlaşmasının neden olduğu olumlu ve özellikle dezavantajlı koşulların sosyo-ekonomik, psikolojik ve idari yönlerini ayrıntılı olarak araştırmalıdır (Zengin, 2018, s. 97). Bunun için suç ve intihar oranları gibi önemli değişkenlere ilişkin verilerin güncellenmesi, artan nüfus ve maliyete rağmen hizmet sunum kalitesi, vatandaşların idari hizmetlerden memnuniyeti, hizmetlere ve yönetim süreçlerine katılım gibi yeni değişkenlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Bürokratik zorbalık durumu devam ettikçe bu insanlar giderek devlete yabancılaşıyor. Örgütlerde ya da kamu hizmetinde karşılaşılan bürokratik yapılar, bireyleri dışlamaya devam etmektedir.

2.2.4. Doğal Olmayan Gıda Sorunları

Güvenilir ve kapsamlı gıda tüketim çalışmaları, gıda tüketim alışkanlıklarının, enerji ve besin alımının belirlenmesi ve takibi için önemlidir. Türkiye'nin ilk gıda tüketim ve sağlık araştırması 1974 yılında yapılmış ve sağlık boyutu dikkate alınmadan 3 ilde beslen-

me örüntülerindeki değişiklikleri belirlemek için ikincisi 1984 yılında tekrarlanmıştır (Irmak, Yardım, Keklik, & Temel, 2019)

Ayrıca Türkiye'nin organik gıda üretimine başlamasının en önemli nedenlerinden biri de Avrupa organik gıda pazarında ülkemizde yetişen geleneksel ürünlere olan taleptir. Ülkemizde üretilen en eski organik gıda kuru incir ve kuru üzümdü. Daha sonraki yıllarda bu ürünlere kuru kayısı, fındık ve pamuk da eklenmiştir (İnan, Bekar, & Urlu, 2021). Yetersiz beslenme, yetersiz beslenmeyi, mikro besin eksikliklerini ve obeziteyi içerir. Yetersiz beslenmenin gelişmesindeki en büyük risklerden biri, düşük kaliteli organik olmayan gıdalardan oluşan bir diyettir. Düşük kaliteli bir diyet, beslenme açısından yetersiz olan ve vücudunuzun ihtiyaç duyduğu besinleri sağlamayan bir diyettir. Bu düşük kaliteli beslenme önemli bir sorundur, bugün karşılaştığımız sorunların temelinde yer alır ve gelecekte de etkisini göstermeye devam edecektir. İkinci büyük sorun ise elbette küresel olarak gelişen ve ülkemize de derinden yansıyan göç dalgası ve nüfus artışıdır. Büyük ölçekli zorunlu göç ve nüfus artışına ek olarak, devam eden kentleşme de gıdayı etkileyen faktörlerden biridir çünkü kentleşme, yeme alışkanlıklarında ve yiyecek tercihlerinde değişiklikler anlamına gelmektedir.

Artan kentsel nüfus, değişen beslenme alışkanlıkları ve gıdaya olan talep dikkate alındığında, 2050 yılına kadar gıda üretimini %60 artırmamız gerektiği öngörülmektedir. Ancak son zamanlarda artan ekonomik koşulların ve gelişmelerin tüketicilerin organik gıdaya ilgisinin artmasına neden olduğu gözlemlenmiştir. Bu büyümenin ortasında, yaşam kalitesini iyileştirme ve yaşam beklentisini artırma isteği çok önemlidir. Çeşitli araştırmalar, Konvansiyonel tarımdan elde edilen gıdaların insan sağlığına ve çevreye verdiği zararlar nedeniyle tüketicilerin organik gıdalara yöneldiği görülmüştür.

(Ustaahmetoğlu & Toklu, 2015)'a göre gıda üretim teknolojisi geliştikçe gıda üretimi önemli bir artış ve çeşitlilik gördü. Ancak bu maddelerin artan kullanımı kanser, obezite ve genetiği bozabilecek birçok ciddi hastalık ve problemin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tüketicilerin kafasında oluşan bir endişe gıda tüketim tercihlerinde farklılaşmaya başlıyor. Bu farklılaşma tüketicileri daha sağlıklı ve kaliteli ürünleri tercih etmeye yöneltmektedir. Muhtemelen bu tercih, son yıllarda sağlık bilinci ve gıda güvenliğine artan odaklanmadan kaynaklanmaktadır. Sağlıklı ve kaliteli gıdaya olan talep, Organik

ürünlerden oluşan bir pazar segmenti oluşturuldu. Piyasada güvenirliği belirsiz katkı maddeleri, koruyucular, tatlandırıcılar ve renklendiriciler kullanan birçok konvansiyonel gıda (organik olmayan yöntemlerle elde edilen gıdalar) bulunmaktadır.

2.2.5. Hayat Pahalığı Dolaylı Maliyetlerin Artması

İthalat ağırlıklı bir ülkeyiz. Dövizdeki artıştan orantısız bir şekilde etkileniyoruz. Döviz kuru yükseldikçe piyasa fiyatları yükselir ve vatandaşların satın alma ve harcama gücü daha da düşer. Özel sektörde çalışan çoğu kişinin ya maaşı kesildi, işini kaybetti ya da işyerini kapatmak zorunda kaldı. Temel gıda maddelerinin fiyatları hızla arttı. İnsanlar gelirlerini sadece sabit giderlerini (kira, gaz, elektrik, telefon, su, tıbbi bakım vb.) ödemek için kullanabilirler. Sonuç olarak vatandaşlar tüketmezken birçok sektör iş yapamıyor. Ekonomik çarklar yavaş dönüyor.

Milyonlarca tüketici için yaşam kalitesi bozulmaya neden olan aşırı yiyecek pandemi fiyatların artmasına neden oluyor ciddi etkileri olduğu biliniyor. Ayrıca dünya çapında temel gıda marketlerde satılan gıdaların fiyatları arttı. Düşük gelirli aileler için gıdaya erişim gittikçe güçleştiği yapılan araştırmalarca biliniyor. Covid-19 salgınının sonrasında başta üretim olmaz üzere tedarik zincirlerin de yaşanan aksaklıklar başta ithalat, ihracat, üretici ve tüketici fiyatlarında ciddi oynaklığa neden olduğu bilinmektedir. Pandemi sonrasında salgından en çok etkilenen ürünlerin temel gıda maddeleri olan et, balık, süt ürünleri ve yumurtanın olduğunu belirtmektedirler (Cavlak & Selvi, 2021).

Küresel iklim, gıda fiyatlarındaki aşırı artışın nedenlerinden biridir. Varyasyonlar, girdi maliyetleri, nakliye maliyetleri, aracılık komisyonları ve kar marjları, işçilik ve Paketleme ücretleri, vergiler vb. Enflasyon ve döviz kurundaki değerlenmenin yanı sıra, Satıcıların pandemi sürecini suiistimal eden etik dışı davranışları nedeniyle fiyatlarda yukarı yönlü bir ivmeye yol açtığı görülmektedir.

Kentsel büyüme, liberal kamu politikasının ana yol gösterici araçlarından biridir. Genişleme, kentin bina stokunu artırmanın yanı sıra, ilk etapta açıkça "tekel rantları" fırsatını da yarattı. Metropol büyüdükçe merkezden çevreye doğru kiralar orantılı olarak artıyor ama mutlaka artacaktır. "Şehir büyüme bir şekilde rant değerleri veya net sermaye artış-

larına neden olurken, aynı zamanda üretim fazlasının ortadan kaldırılmasına da ortam yaratıyor.. Sadece çeperde ve ya tam orta merkezde değil, kentsel sistemin tamamında arazi ve yapı değerlerinde artış ve sabit sermaye varlıklarının üretkenlik olanaklarından faydalanılması beklenmektedir, bunu sağlamanın en kesin yolu kentsel büyümeyi desteklemektir. .. Genişleme zarar görebilir, ancak başka hiçbir şeyi kontrol etmeden fiziksel genişlemeyi kontrol etmek sadece kıtlığı arttırır.. böylece bu tür bölgelendirme kurulları daha belirgin tekelci kira geliri için fırsatlar oluşturmaktadır… Tekelci kapitalizm ve tekelci rant el ele gider. Öte yandan, büyük şehirlerdeki fiyatlandırma ve vergilendirme ilkeleri, kırsal nüfusa açıkça ek bir mali yük getirmektedir.. En basit örnekle emlak vergileri ikiye katlanıyor, büyükşehir belediyesi sınırları içindeki köylerde oturanlar da bugüne dek kalan ödenmemiş vergi ve hisse senetlerini ödemek zorunda kalıyor. (Fırat A. S., 2014) Tüm bu kamusal idari işlemler, aslında doğrudan vatandaşı ilgilendirmekte, yukarıda da değinildiği gibi vatandaşa “daha iyi hizmet götürme” ilkesi gibi özümsenmekle beraber, ilgili kişilerin kazanç artışı oluşturmadan, daha çok miktarda harcamaya yöneltmekte, kent çeperindeki yoksulluk ve gecekondu semt bölgelerini büyütmektedir

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı İstanbul Planlama Ajansı , kentte yaşam maliyetinin röntgenini çekti. Ajansın Mart 2022 fiyat analizine göre İstanbul'da yaşam maliyeti geçen ay %11,17 arttı. Bazı ürünlerin analizlerine göre son bir yılda maliyet %73,63 arttı (Gazete Duvar, 2022).

2.3.KENTLEŞMENİN ORTAYA ÇIKARDIĞI SOSYO-KÜLTÜREL SORUNLAR

Kentleşme, "şehirde yaşayan insanların kentle sosyal ve duygusal bağlar kurması ve kentle bütünleşen bireylerin kent yaşamına uyum sağlaması ve kentli bireyi gibi davranması"dır. “Kırdan ayrılıp örgütlü toplumsal yaşama geçiş” olarak da tezahür eden kentleşmeyi, kente aidiyet duygusu olarak da görebiliriz ki bu aynı zamanda bir takım sorumluluklar üstlenmek anlamına da gelmektedir. Gönüllü çalışmalara katılmak, çevreye zarar vermemek, çocukların “sokak çocuğu” olmaması için gerekli adımları atmak ve suçtan kaçınmak bu sorumluluklardan bazıları olarak sıralanabilir (Zengin, 2018, s. 97).

2.3.1. Kültür Kimlik Ve Kamusal Alan Sorunları

Kent ve şehirler farklı ırklardan, sosyal ve kültürel alışkanlıklardan, yaşam tarzlarından ve sosyal geçmişlerden, farklı çevre kavramlarına sahip insanların bir arada yaşadığı yerlerdir. (Karadağ, 2009). Hızlı nüfus artışı kentlerde yeni ekonomik, sosyal ve siyasal paylaşım sorunları yaratmaktadır. Bu paylaşım, mikro ve ırksal düzeyde milliyetçi bir duyguyu, rekabet ortamından kaynaklanan kendi malını kaybetme algısını ve korkusunu beraberinde getirir. Bu milliyetçi duygu, şehirdeki toplumsal kutuplaşmayı ve gerilimi körüklüyor ve son derece gergin ve kutuplaşmış bir dışlayıcı siyasallaşma sürecinin zeminini hazırlıyor. Böyle bir siyasallaşma sürecinden geçmek, kentlerin ve ülkelerin demokratik kültürünün, yapısının ve işleyişinin oluşmasını ve gelişmesini de engellemektedir (Ekici & Tuncel, 2015, s. 17).

Kentleşme terimi, büyük ölçüde, kentsel bir toplumdaki bireylerin kültürel değişimlerini ve nihayetinde bir bütün olarak toplumda bir kentsel kültüre yol açan sosyal değişimleri ifade eder. Kentli yaşam biçimleriyle özdeşleşen bu kültürel olgunun (kentleşme) temel unsurları, aile biçimlerinin küçülmesi, akrabalık ilişkilerinin görece zayıflaması, kadının aile içi rollerinin değişmesi ve ekonomik bağımsızlığının gerçekleşmesidir. Tüketici harcamaları, geleneksel çalışma ve boş zaman alışkanlıkları ve mahalleler, dinlenme, eğlence ve benzeri açılardan tutum ve davranışlar (Yahyagil, 2011).

Kentsel buluşma/tartışma mekânları olarak eski çağlardan günümüze kadar uzanan çarşı ve kent meydanları gibi kamusal alanlar, artık buluşma mekânları olmaktan çıkmış, bazen alışveriş merkezleri olarak adlandırılan ticari alanlara dönüşmüştür. Tüm bu süreç, şehrin kurucuları, düzenleyicileri ve yöneticileri tarafından kullanılan “kamusal alan dönüşümü” boyutunda da izlenebilir (Fırat, 2014). "Kamusal mekân bir yaşam alanından geçip gidilen bir mekâna dönüşürken, kamusal mekândaki sessizlik ve yalnızlık ile mahrem mekânlara hapsolmuş bireyler arasındaki ilişkinin yaşayan değil seyreden haline dönüşmesi kentsel seçimlerde de oylamayla değerlendirilebilir.

Kentler, fiziksel olarak farklı amaçlarla kullanılan çok sayıda yapı ve kamu ulaşımına olanak sağlayan yollardan, sosyo-ekonomik ve kültürel faaliyetlerin yürütüldüğü, işlevsel değişimlere uğrayan yerleşim alanlarıdır.Dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğu, genellikle üretim, ticaret, ulaşım ve kültürel faaliyetlerin yürütüldüğü şehirlerde yaşamaktadır. Modern dünyada kentler belirli alanlarda uzmanlaşmakta, topluma çeşitli hizmetler sunmak için örgütlenmekte ve üretime katılmaktadır. Ulusun geleceği, çeşitli ekonomik, politik ve sosyal değişimlere uğrayan büyük şehirlerde şekilleniyor (Yahyagil, 2011). Türkiye'nin çeşitli yerlerine göç hareketi bir ölçüde devam etmektedir. Son yıllarda göçün yoğunlaşması, onu ulusal özelliklerle algılanmasını veya adlandırılmasını sağlamıştır. Kentleşme, göç ve site dışı ikamet gibi konuların da ulusal kimliğin öne çıktığı bir sürece hazırlandığına dair işaretler var (Sağlam, 2006, s. 37). Kentleşmenin beraberinde getirdiği bazı yeni ekonomik, sosyal, siyasal ve yönetsel sorunlar dikkate alındığında en önemli sosyo-kültürel sorunların kentleşme, kent kimliği ve aidiyet eksikliği sorunları olduğu söylenebilir.

Kentleşme, toplumsal değişimleri görmek ve kentleşmenin toplumsal yapısındaki değişiklikleri anlamak için çok önemlidir; kentli nüfusun dinamik bir unsuru haline gelme, şehire entegre olma ve kentle bütün olma halini içermektedir (Zengin, 2018, s. 97).

Bizimki gibi geleneksel bir yapıya sahip bir ülkede, göçmen işçilerin romantik ve asli bağlılığı, bu sürecin bir kültürel çatışma sürecine dönüşmesinin en önemli belirleyicisidir. Kültürel süreçler gibi göçün de psikolojik ve kimlik süreçleri üzerinde güçlü bir etkisi vardır. Kentin kırsal ortamından, geleneksel kültürel yapısından, kapalı sosyal çevresine, modern kültüründen, toplumuna ve açık sosyal çevresine uyum süreci doğal olarak uzun ve zordur (Sevinç, Devran, & Sevinç, 2018, s. 76). Kentlileşme süreci geleneksel yapı ve ilişkileri aşındırdığı ve ilgili kişilerin gelenek ve göreneklerin de kalıcı dönüşümlere neden bir vakadır diyebiliriz. Kırsal kesimde yaşayanların geleneksel yapı ve ilişkiler üzerinden kentlere göçü, bu yapı ve ilişkilerin erozyona uğraması ve dönüşmesi sürecini de beraberinde getirdi. Bu süreç, bir yandan kırdan ayrılıp kente gelenlerin geleneksel yapı ve ilişkilerden kopuşlarının önünü açarken, diğer yandan da toplumun fiziksel ve sosyal dokusundan uzaklaşmalarına neden olmuştur (Ekici & Tuncel, 2015, s. 12). Bu yabancılaşma duygusu, kentlinin kırdan gelen gruba karşı dışlayıcı tutumuyla pekiştirilmekte ve bu grubun kente aidiyet duygusunun önüne geçilmektedir.

Türkiye'de, özellikle İstanbul, ülkenin metropol alanı olarak, ne maddi ne de sosyal olarak organize ve dolayısıyla kültürel bütünlüğe ulaşamamaktadır. Kentsel bölgelerde eski alışkanlıklarını bir kenara bırakamadan kırsal bölgelere has bir dünya görüşüyle aynı gelencekleri devam ettirme durumunda kalmak ya da kentlere bir büyük köy veya kırsal alan görünümünü kazandıran bu olgu, kamu kurumlarının yetersiz örgütlenememesin ve sivil toplum oluşumlarının da yetersiz kalması yanı sıra eğitim sistemindeki yetersizlikler, düşük okullaşma oranı, iş dallarında farklılaşmanın ve meslekleşmenin arzu edilen seviyeden aşağı ölçüde gerçekleşememesinden, sadece yüksek düzeyde yatay konumda hareketlilikten kaynaklanmaktadır. Bu yatay hareketliliğin kentsel bölgelere göçün ana sebepleri olarak anılan "iletici- itici-çekici ve siyasi sebepler" kente sosyal ve kültürel bir etkileşim ağının oluşmasıyla tamamlanamaması durumunda, sosyal gruplar arasındaki mesafenin büyümesine yol açacaktır (Yahyagil, 2011, s. 111).

Kırsal alanlardan kentlere ve oradan da kent yerleşimlerine göç belli bir süreç içerisinde gerçekleşmiştir. Kırsal kesimden gelenler başta uyum sorunu yaşayacak. Birincisi, yerleştiği ortamdan çok farklı bir duruma alışmadığı bir ortama gelmiştir. Sosyo-kültürel ilişkiler şehirde yerini ve önemini kayıp ederek ikincil ilişkilere bırakmıştır. Dolayısıyla, ilk etapta kırlı için buna alışmak çok zor olacaktır. Şehirde yaşayan bir insanın değerleri ile kırsalda yaşayan bir insanın değerleri farklı özellikler arz eder. Sonuç olarak, bazen şehrin değerleri ile kendi değerlerini uzlaştırır, ancak çoğu zaman uzlaştıramaz.. Sonuç olarak, eşsiz bir kültür yaratmış olmaları, toplumumuzun değerlerini aşındırıyor. Böylece kırsal ve kentsel değerleri reddeden kimliksiz bir kültür ve insan topluluğu oluşur (Es & Ateş, 2004). Kent-kır ikiliği sosyolojinin başlangıcından beri önemli bir rol oynamıştır. Bu ikilemden yola çıkan yaklaşım, köyün de şehrin de mekân, dayanışma, nüfus, eğitim vb. olduğudur. Birbirlerinin zıttı olarak görülmelerini sağlar.

"Topluluk ve toplum" kavramı, Tönnies'in ilk örneğidir. Bu kavrama göre topluluk, üyeleri arasında birincil ilişkiler ve akrabalık duygumuzun olduğu, yüz yüze, sağlam bir topluluk duygusuna dayanan, kırsal topluma tekabül eden bir yapıdır.. Toplum ise ikincil ve resmi ilişkilerin yapıları, artan uzmanlaşma ve bireycilik üzerine kuruludur ve "kent" ile ilişkilendirilir. (Sağlam, 2006, s. 42). Topluluk yapılarının egemen olduğu bir kültür Kırsaldan kente göç eden kitleler 'topluluk' yapılarını sürdürürler. Kırsal toplum-

larda aynı “cemaat” tipine ait sosyal altyapı bulunmadığından “neo-cemaat” yapısı oluşur. Bu durum “yeniden kabileleşme” kavramı ile açıklanabilir. Bu etnik oluşum bazen dini bir karaktere de sahiptir.

Ayrıca, belirli mahallelerin "gettolaşma" olarak bilinen toplu yerleşimi ve bu alanlarda görece içe dönük alt kültürlerin oluşması vakaları vardır.

Kentleşme sürecinin getirdiği bireyselleşme, insanın özgürleşmesine önemli katkılar sağlamıştır. Ancak kentteki bireyselleşme süreci insanı bir yandan özgürleştirirken, geçmişten ve hayatındaki pek çok şeyden uzaklaştırırken, diğer yandan köksüzleştirmektedir (Ekici & Tuncel, 2015, s. 13). Bu, insanların sosyal varlıklar olarak karşılaştığı sorunların çoğuna zemin hazırlar.

2.3.2. Çevre-Hava Kirliliği Ve Yeşil Alan Azlığı

Kentin bulunduğu doğal çevre, esasen doğal çevre bileşenlerinin oluşturduğu belirli bir işleyiş düzenine tabidir. Jeolojik yapı ve yeryüzü şekilleri, iklim koşulları, hidroloji/su kaynakları, topraklar ve bitki örtüsü gibi doğal çevre bileşenleri, kent sakinlerinin yaşam biçimlerini ve ekonomik faaliyetlerini şekillendirmekte ve yerleşim yerlerinin geleceğini belirlemektedir. Ekonomik gelişme için bir yandan hava, toprak, su ve bitkiler gibi doğal çevre koşulları ile ulaşım, ticaret, sanayi, turizm gibi sosyoekonomik faaliyetlerin sürekli iyileştirilmesi gerekirken, diğer yandan aynı alan iç içe geçmiş durumdadır. Böylesine karmaşık bir formda, ticareti ön planda tutan yoğun yapılaşma ve ekonomik hareketlilik, kentsel çevre üzerinde ciddi bir baskı oluşturmakta ve kent çoğu zaman bir risk bölgesi ve çevresel bozulma ve kirliliğin odağı haline gelmektedir. (Karadağ, 2009).

Sanayileşme, kentleşme ve hızlı nüfus artışı çevre sorunlarına neden olan en önemli faktörlerdir. Çevre sorunları insanlar tarafından giderek hissedilmekte ve artmakta ve buna bağlı olarak artan farkındalık, dünya nüfusunun hızlı artışının çevre sorunlarının ana nedeni olduğu görüşünü önceden yaygınlaştırmıştır.. Sanayileşme, kentleşme, hızlı nüfus artışı, ısınma, ulaşım ve yanlış arazi kullanımı gibi faaliyetler nedeniyle atmosfer ortamını oluşturan gazların miktarı değişmektedir (Menteşe, 2017). Bu durum sadece şehrin canlı atmosfer yapısını değiştirmekle kalmayacak, aynı zamanda canlıların yaşa-

ması için tehlikeli bir ortam oluşturacaktır. Göçün neden olduğu nüfus fazlalığı ve kentsel arazilerin yanlış ve aşırı çevresel kullanımının neden olduğu çevre sorunları nedeniyle, hızla yorgun düşen ve içinde yaşayan insanlar için çalışan, ancak geleceğin planlamasında yer almayan bir alana dönüşmektedir.

Gecekondular imar mevzuatına aykırı olduğu için kentin görünümü açısından da olumsuz bir algı oluşturmaktadır. Kentin yeşil kuşağı yoktur, ancak bu gecekondu mahallesi ile çevrilidir (Es & Ateş, 2004). Metropollerde ve büyük şehirlerde yasalara uygun olarak gelişmemiş birçok açık alan, yeşil alan, ormanlık alan kaçak yapılar, gecekondular ve hatta kaçak villalar tarafından işgal edilmiş ve işgal edilmektedir.. Altyapı hizmetleri, belediye tesisleri, siyasi parti binaları, işyerleri ve büyük marketler gibi birçok kurum, yasal olarak var olmayan bu alanlara hızla taşınıyor (Sağlam, 2006, s. 41).

İnsan yaradılışı yaşayan bir çevre olarak kenttedir ve doğa da bir tür "kentsel" yaratımdır. Ancak, doğal ortamlar ile yaratılan ve sürdürülen peyzajlar arasında büyük bir fark vardır. "Şehir içindeki doğa o kadar kırılgan ki, dış etkilerden hızla zarar görüyor ve eğer sayılar uygunsa, manzara kendi başının çaresine bakmaya bırakılıyor. Ancak bir yer çoraksa, üzerine bazı binalar yapılır ve sonra bu binalar yıkılırsa, kendi kendine yeten bir çevre yaratmanın yanı sıra peyzaj oluşturma sorunu da son derece pahalı hale gelir. İnsanın yaratılışı, yaşayan bir çevre olarak kentte, doğa ise “kent”in yaratılışıdır. Ancak, doğal ortamlar ile yaratılan ve sürdürülen peyzajlar arasında büyük bir fark vardır. Kentin içindeki doğa o kadar kırılgan ki, dış etkilerden hızla zarar görüyor ve eğer sayılar uygunsa, manzara kendi haline bırakılıyor.

Ancak bir yer çoraksa, üzerine bazı binalar yapılır ve sonra bu binalar yıkılırsa, kendi kendine yeten bir çevre yaratmanın yanı sıra peyzaj oluşturma sorunu da son derece pahalı hale gelir. Dolayısıyla optimal koşullarda yaratılan bir "kentsel alan", doğal çevre kadar etkili yeşil alan varlığına sahip olamaz. Dahası, günümüzün kentsel "yeşil alanları" neredeyse tamamen şekillendirilebilir "yeşillikler"dir. Parklarımızdaki çim artık doğayla iç içe, tohum ve suyla iç içe büyüyen bir yeşil değil, hazırlanmış yeşil halıyı başka bir katın başka bir noktasına güzel "görünmek" umuduyla yerleştirmekten ibarettir (Fırat A. S., 2014).

Ya sahip olduğumuz ağaçlar? Güncel dünya kentsel hareketler literatürüne “Gezi Eylemleri” ile yeni bir damga vurmuş olan İstanbul’un, -Yücel’in yaptığı tarzda- New York ile karşılaştırmasını, mimarlık alanında 20. yüzyılın en büyük isimlerinden biri olan Le Corbusier de bir zamanlar yapmıştır. Kışlalıoğlu Berkes ikilisi şöyle aktarıyorlar: “Nokta dergisi 1987 yılı 50. Sayısında Le Corbusier’nin güncesinden alıntılar yaparak, mimarı Türk okuruna tanıttı. İsviçre asıllı Fransız Le Corbusier, gençliğinde Avrupa’yı dolaşa dolaşa 1911’de İstanbul’a varır… Bir eserinde şu şekilde: “Şimdi New York ile İstanbul’u karşılaştırırsak diyebiliriz ki, birincisi kıyamettir, ikincisi ise bir yeryüzü cenneti. Bir Türk atasözü der ki, “Ev kuran önüne ağaç dikmeli” Oysa biz (yani Avrupalılar) ise söküp kesiyoruz ağaçları. İstanbul bir meyve bahçesidir, bizim kentlerimiz ise taş ocakları. Geleceğin büyük kentleri ağaçlıklar içinde kurulabilir.” der

Sanayileşmiş dünyanın artan zenginliğine rağmen kentler, kent yaşamına özgü en büyük çevre sorunlarının yaşandığı alanlar haline gelmiştir. Diğer bir deyişle, sonsuz ve tükenmez olduğu varsayılan doğal çevre, nüfusun giderek artması ve teknolojinin gelişmesiyle yok olmuştur (Menteşe, 2017). Bu durum doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını riske atmaktadır. Gelecek yaşam ve gelecek nesiller için doğal kaynakların korunması sürdürülebilirlik açısından önemlidir.

(Demir, 2018) ‘e göre, İstanbul'da yeşil alan eksikliğinin önemli bir sorun olduğuna işaret ederek, şunları söyledi: "Bence yeşil alanların artırılması çok önemli bir konu, başlangıç olarak yapılaşma çok doğru bir karar olacaktır. Her şehirde, her semtte, her toplulukta bir millet bahçesi İstanbul Denizi, kültürel mirası, yeşilliği, doğası, dünya ekonomisindeki konumu ve jeopolitik önemi ile dünya marka şehirleri arasında öne çıkan bir şehirdir. Şehri tüketmemek, zenginleştirmek tüm İstanbulluların sorumluluğu olmalıdır. Sizlerin, yakın zamanda yapılacak yerel yönetimler seçimlerinde, seçilmiş yöneticilerinizin İstanbul'u hak ettiğinin üzerine çıkaracağını umuyor ve bekliyorum ve bu şekilde mutlu insanlar, mutlu İstanbul'un hak ettiği puanı alacağını düşünüyorum" demektedir.

2.3.3. Sağlık Ve Eğitim Sorunları

Sağlık ve eğitim evrensel temel haklardan olup aynı zaman da insan ihtiyacıdır. Güvenilir aynı zaman da ulaşılır sağlık hizmetlerine erişim, konunun önemli bir belirleyicisidir. Sağlıktaki eşitsizlikleri azaltmak için birçok hükümet, sağlık sistemlerine ve hizmetlerine erişimi iyileştirmeyi ve sağlık hizmetlerini toplumun tüm kesimlerine eşit olarak dağıtmayı amaçlamaktadır. Beslenme ve sağlık sorunlarının nedenlerini, boyutlarını ve yıllar içindeki değişimlerini belirlemeye ve beslenme durumunu iyileştirmeye yönelik çözümler bulmaya yönelik etkin politikaların geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi, etkin ve sürekli bir bilgi erişim sistemini gerektirmektedir (Irmak, Yardım, Keklik, & Temel, 2019).

Çeşitli uluslararası kuruluşlar, beslenme ve sağlık durumunu belirlemek için en az 5-10 yılda bir ulusal beslenme, sağlık ve gıda tüketimi çalışmalarının yapılmasını önermektedir.

Sağlık aklı veya bilinci, bu hususta ki gelişmeleri takip etmeyi ve proaktif olma sorumluluğunu gerektirir. Sağlık bilincine sahip tüketiciler, çevreyi koruma konusunda daha duyarlıdır.. Bu tüketiciler, kendi sağlıklarını korumak ve yaşam kalitelerini iyileştirmek ve/veya sürdürmek için adepte etmenin yanı sıra, önleyici tedbirler almak için sağlıklı davranışlar sergileyerek hastalık riskini azaltmayı da amaçlarlar. Günümüzde "Doğaya Dönüş" sloganı ile sağlık anlayışının bir yaşam biçimine dönüştüğü fark edilmektedir. Sağlık bilincine ve kaliteye önem veren perakendeciler, sağlık bilincine sahip tüketicileri kolaylıkla organik ürünlere çekebilir (Ustaahmetoğlu & Toklu, 2015). Sağlık hizmetlerinin sunumunda ekonomik kavramları merkeze alan neoliberal politikalar, sağlığı küresel kapitalist sisteme açmaktadır. Ancak sağlık, başka bir bakışla sosyo-ekonomik ve kültürel oluşumları olan çok boyutlu bir kavramdır ve çevresel sorunlar, farirlik, iş sahibi olamama ve gelir dağılımı gibi toplumsal olarak yapısal sorunlara paralel ele alınmalıdır (Bulut & Şengül, 2020).

Okulların sağlık koşulları ve dersliklerin mevcudiyeti, eğitim kalitesinin sürdürülmesini imkânsız kılmaktadır. Bakanlığın 2020-2021 istatistiklerine göre, Türkiye'deki özel okulların sınıf mevcudu 9,4, devlet okullarındaki 26 öğrencidir. Ancak, bir sınıfın 40'tan fazla öğrenciye sahip olabileceği İstanbul gibi bir metropolde bu bir istisna değildir. Esenyurt, Arnavutköy gibi bölgelerde ikili eğitim veren okullarda 60-75 kişilik sınıflar

bulunmaktadır. Okullaşmanın en fazla olduğu il ise ilimiz İstanbul'dur. İstanbul'da 2019-2020 akademik yılında 5 yaşındakiler için net okullaşma oranı %66,2 oldu. Geçen yıl bu oran yüzde 42,8'e düştü.. Piyasalaştırma, sorunların başında gelir. İstanbul'daki özel okul sayısı devlet okullarını geçti. Bu dengesizlik, çocuklar ve aldıkları eğitim arasındaki eşitsizlikleri şiddetlendirmektedir (Tuna, 2021). İBB Kongresi kadın komitesi üyesi Figen Karahan, İstanbul'un eğitim sorunlarının başında sınıf mevcudunun yüksek olduğunu söyledi. Daha sonra okulun fiziki durumu gelir. Callahan, "Okullar arasında eşitlik yok. Ama Kadıköy'deki okulla Arnavutköy'deki okul aynı okul olmalı."
Eğitim-Sen, İstanbul'da bazı okullarda kapıcı bulunmadığını, çoğu okulda 800-850 öğrenci için bir temizlikçi olduğunu söyledi.

2.3.4. Trafik Ve Ses Kirliliği Sorunları

Ulaşım, bir kişinin veya bir şeyin farklı amaçlarla ve farklı şekillerde bir yerden başka bir yere yer değiştirmesidir. Taşımacılık ilgi amacına göre farklı sınıflandırılabilir. Nüfusun ve araç sayısının aşırı artması nedeniyle trafik sorunu kent yaşamının en büyük sorunu haline gelmiştir. Türkiye'nin en büyük şehri olan İstanbul, sanayide ve uluslararası deniz taşımacılığının bir parçası olarak bir liman olarak yükselirken ele alınması gereken bir sorunla karşı karşıyadır. Son yıllarda İstanbullular sadece işe gidip gelirken değil, günün her saatinde, ana arterlerde ve tüm ilçelerde trafik sorunu yaşamaya başladı (Kababulut & Helvacı, 2017).

İstanbul'da yaşayan tüm vatandaşların şikâyetlerinin en önünde trafik sorunları geliyor ve bu tür trafik sorunlarının en aza indirilmesi için gerekli önlemlerin alınması zorunlu hale geldi" diyen (Demir, 2018)‘e göre;

1. Toplu taşıma araçlarının daha fazla kullanılması gerekli.
2. Kentleşme nüfusunu teşvikler ile kırsal alana yönlendirmek faydalı olacak.
3. Toplu taşıma araçları metro, metrobüs, deniz araçlarının daha yaygınlaşması gerekmektedir.
4. Yeni yollar yapılması kaçınılmazdır ve yeni yolların çevresi imara açılmamalıdır.
5. Teleferik sistemi olabildiğince yaygınlaştırılmalıdır.
6. Arabalı vapurlar İstanbul'un her noktasına genişletilmelidir.
7. Metrobüs duraklarına büyük otoparklar yapılarak toplu taşıma cazip olmalıdır.

8. Şirketler ve devlet kurumları toplu taşıma ile iş yerlerine çalışanları getirip götürmelidir.
9. Çalışanlar, çalışma yerlerine yakın oturmalı ve bunun için teşvik edilmelidir.
10. Okul, hastane ve diğer devlet kurumları toplu taşıma ile ulaşmaya uygun hale getirilmelidir.

İstanbul toplumunun en büyük sorunlarından biri olan trafik problemi için Yüksek mimar Hüseyin Demir'in 10 çözüm önerdiği görülmektedir. Öte yandan diğer araştırmacılar ve toplumun geneli gürültü kirliliği hakkında endişelenmekte ve gürültünün yarattığı rahatsız edici sesleri azaltmak için yasalar ve düzenlemeler oluşturmaktadırlar. Türkiye'de "Çevresel Gürültünün Değerlendirmesi ve Yönetmeliği" (2002/49/EC)'ye göre karayollarının gürültü düzeyinin Lgündüz=60 dBA olması gerektiğini belirtilmiştir. Bu bağlamda çevresel gürültü esas ve ilkeleri Tablo 1'de verilmiştir (Bayramoğlu, Özdemir Işık, & Demirel, 2014).
Aşağıdaki tabloda Karayolları standartları gereği olması gereken ses ve gürültü oranları belirtilmektedir:

Alanlar	**Yenilenmiş yollar**		**Mevcut yollar**	
	Lgündüz (dBA)	**Lgece (dBA)**	**Lgündüz (dBA)**	**Lgece (dBA)**
Kırsal Alanlar	55	45	60	50
Gürültüye duyarlı alanlar (eğitim, kültür ve sağlık alanları), yazlık yerleşim alanları ve kamp yerleri	60	50	65	55
Yerleşim alanları	63	53	68	58
İş alanları ve yerleşim alanları	65	55	70	60
Endüstriyel alanlar	67	57	72	62

Tablo 3. Karayolu Çevresi Gürültü esas ve ilkeleri (Anonim, 2005)

Kentsel genişleme yoluyla rantları artırma politikası rantiyecilerin beklediği gelişme ise, şehrin olumsuz etkilerinden kurtulanlar için bir kâbus. Fırat (2014)'ın ifadesiyle"100-150 yıl önce ecdatımızın yaşadıkları yerden er ya da geç bir demiryolunun, bir telgrafın ya da yeni bir otoyolun geçeceğini umuyorlardı. Bizim zamanımızda yeni bir otoyolun, yeni bir boru hattının, yeni bir apartmanın ve alışveriş merkezinin geçeceği veya yapılacağı düşüncesi yüreğimizi korku ve tiksinti ile dolduruyor" (s.46).

Birçok insan, gürültü kirliliğinin insanların dengesini bozabileceğinin ve sağlıklarını tehdit edebileceğinin farkında değil. Bilim adamı Noise; diğer bir deyişle, ses kirliliğine kronik olarak maruz kalmanın stres, yüksek tansiyon, kulak çınlaması, işitme kaybı, uyku bozuklukları ve daha birçok psikolojik soruna yol açabileceğini söylüyor.

Günümüzde en yaygın çevre kirliliklerinden biri olarak kabul edilen gürültü kirliliği; endüstriyel tesisler, bazı atölyeler, atölyeler, açık alan işyerlerinde kullanılan ekipmanlar, yollar, demiryolları, uçak trafiği ve inşaat faaliyetleri gibi birçok kaynaktan kaynaklanmaktadır. Yoğun nüfuslu, endüstriyel ve kentleşmiş metropol alanlarda daha yaygındır. Gürültü kirliliği insanların işitme sağlığını etkilemekte ve psikolojik dengeyi bozmaktadır ki bu dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur. Ses rahatsızlığı eşiği kişiden kişiye değişirken, çeşitli araştırmalar insanların %20 kadarının gürültüye alerjisi olduğunu göstermiştir (FIRAT, 2022).

Ayrıca, hızlı kentsel nüfus artışı, çarpık kentleşme ve ekonomik yetersizlik, kirliliğin artmasına katkıda bulunan diğer faktörler olarak gösterilmektedir. Toplumda gürültü tehlikeleri hakkında bilgi ve farkındalık eksikliği başka bir sorundur. Son zamanlarda yapılan araştırmalar, büyük şehirlerde gürültü kirliliğinden etkilenen insan sayısının giderek arttığını ve bunun halk sağlığı için önemli bir risk oluşturduğunu göstermiştir (Şerbetçioğlu, 2021).

Sanayileşmiş dünyanın artan zenginliğine rağmen kentler, kent yaşamına özgü en büyük çevre sorunlarının yaşandığı alanlar haline gelmiştir.. Bu sorunlar, mobil otomobillerin saçtığı egzoz dumanın neden olduğu hava kirliliğinden tutun da, yüksek blokları içeren yeşil alanı kalmamış semtler ya da genellikle küçük bir alanda birçok insanın yaşadığı

daireler, yaşam alanları… İşe gidebilmek için her gün çoğunlukla yetersiz durumdaki toplu taşım sistemleriyle yapılan uzun yolculuklar, aşırı gürültü ve gittikçe artan işsizlikten, toplumsal adaletsizlikten ve kent merkezlerindeki kentsel yoğunluktan kaynaklanan birçok kamusal problemin kötü toplumun hayat koşullarına dek farklılık göstermektedir (Fırat A. S., 2008).

2.3.5. Suçluluk Oranları ve Güvenlik Sorunları

Bir zamanlar "şehrin havası onu özgür kılar" ilkesiyle simgelenen, şehrin özgür havasına duyulan güven, yerini artık kentsel alanların suç ve şiddetle dolu olduğuna dair yaygın bir korkuya/yargıya bırakmıştır.

Kırsal kesimden göçün temelinde bu iki kesim arasındaki gelir farkı yatmaktadır. Göçmenler iş imkânları nedeniyle şehirleri tercih etmektedirler. Şehre geldiklerinde gecekondu mahallelerine yerleştiler. Yetersiz nitelikler nedeniyle modern endüstrilerden, küçük el sanatlarından veya kayıt dışı işlerden geleneksel sanatlara geçtikleri gözlemlenmiştir. İşsizler şehre uyum sağlamakta geri kalıyorlar ve geçimlerini sağlamak için sahte yollara başvuruyorlar. Yoksulluk kültürüne sahip gençler, değişen koşullarla birlikte depresyon ve gelecekten ziyade şimdide yaşamayı önemseyen kültürlerde yetişmiş gençler, genellikle parçalanmış bir aile içi şiddet çerçevesi içinde yaşarlar (Es & Ateş, 2004, s. 232).

Kırdan kente göçün getirdiği en temel sorunlardan biri göçebelerin yığılma sürecinden geçtikten sonra hızla kent çevresinde gecekondu mahalleleri oluşturmalarıdır. Bu çömelme fenomeni önemli soruları gündeme getiriyor. Özellikle risk altındaki çocuklar için çok tehlikeli bir ortam yaratıldığı gözlemlenmiştir. Gecekondu, işsizlik, barınma, çevre vb. sorunların dışında asıl sorun yeni yaşam biçimine uyum sağlama sorunundan kaynaklanan uyumsuzluk sorunudur (Şener & Serdar, 2015). Bu uyumsuzluk, risk altındaki çocuklar için de önemli bir tehlike alanı oluşturmakta, sokak çocukları ve kanunla ihtilafa düşen çocukların oranının arttığı görülmektedir.

Aşırı kentleşme ve artan metropoller, özellikle gecekondu bölgelerinde suç oranlarını artırdı. Göç eden insanları suça sevk eden sebeplerin başında eğitim ve uzmanlık açısın-

dan gerekli donanıma sahip olmamaları kadar "kabile ve cemaat" algılamaları da etkilidir. Onların kendilerinden olan "biz", şehre kendilerinden daha önce yerleşmiş olanları da "öteki" şeklinde algılamaları, suç işlemeye yönelik kültürel dayanakları sağlamaktadır. Yani bir anlamda suç alt kültürü oluştu. Suçla ilgili birçok çalışmada görebileceğiniz gibi, saldırı ve hırsızlık gibi yaygın suçlar, "tehlike mahallelerinde" daha yaygındır (Sağlam, 2006, s. 43). İç göçün toplumsal yapı üzerindeki etkisini anlatırken bazı bölgelerde göçmenlerin kente tam olarak uyum sağlayamadığını da göstermektedir.

"İç göçler kaynak bölgeyi "hayalet şehir" haline getirebilmekte, hedef bölgede gecekondulaşma, işsizlik, kültürel yozlaşmaya ve gettolaşmaya sebep olmakta, aşırı şiddet olaylarını, özellikle de mülke karşı suçları çoğaltmakta ve criminal bazı çete oluşumları gibi yapılanmalara sebep olmakta, ayrıca göçmenlerin de de ruh sağlığının değişerek bozulmasına netice vermektedir (Bostan, 2017, s. 12).

Aynı kentsel mekânı tesadüfi karşılaşmalar şeklinde paylaşmak, toplumdaki aşırı farklılaşmış yaşamla ya da geçmişle karşılaşmak ve sıkıntılardan kaynaklanan gergin psikoloji, doğal olarak "kent güvenliği" konusunu da gündeme getiriyor. Yoksulluktan kaynaklanan birçok suç türünün kentsel ortamlarda tutunma yeri bulma olasılığı daha yüksektir. Günümüzde kentlerdeki temel güvenlik sorunları, "kent merkezlerinde özel güvenlik hizmetlerinin sağlanması" ile eş zamanlı olarak doğrudan yerel birimlerle ilgili olmakla birlikte, kolluk kuvvetleri ve polis memurları dışında kalan kent merkezleri giderek bir "polis toplumu"na daha yakın hale gelmektedir. bazı yasal statülere sahip zabıtaların yanı sıra özel sektörde giderek yaygınlaşan "özel güvenlik hizmetleri" de görev yapmaktadır. (Fırat A. S., 2014).

Bu kategori, bazı kriminologların "sosyal düzensizlik" olarak tanımladığı serserilik, duvar yazısı, sarhoşluk ve toplum içinde dilencilik gibi davranışları içerir. Doğrudan suçla ilişkilendirilemeyen ancak potansiyel suçlu olarak kabul edilen bir diğer yoksul grup da dilenciler ve sokak çocuklarıdır.Evsizler, yırtık pırtık giysiler içinde dilenciler ve köpekleri, çöpleri karıştırarak hayatta kalmaya çalışanlar, günümüzün en büyük metropollerinde en lüks sokakların köşe başlarında bunlara mutlaka rastlarız, neredeyse kanıksadığımız bu görüntüler son yıllar içerisinde alınan birçok mahkeme kararıyla, bu kişilerin cezalandırılmaları yapılmamaktadır. Bu fiillerin neredeyse tamamı, kişinin ifa-

de özgürlüğünü, yasal haklarını vb. ihlal ettiği gerekçesiyle suç olmaktan çıkarılmıştır. Ancak bu yıkıcı davranışların "sosyal sermaye" açısından olumlu sonuçlar üretmediğinin altı çizildi. (Fırat A. S., 2008).

Göç, değer yargılarından uzaklaşmaya, kurallara ve kurumlara bağlılığın azalmasına neden olarak şehirlerdeki suç türleri ve suç oranlarındaki artış üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur (Ekici & Tuncel, 2015, s. 17).

Gerçekten de, kırsaldan kente yoğun ve düzensiz göç, şehirlerde kalamayanlar tarafından şiddete, suça ve kamusal tacize yol açabilir. Aynı şekilde düzensiz kentleşme, organize suçların ve terör örgütlerinin artmasına neden olmuştur. Organize suçlar ve terör örgütleri, özellikle toplumsal eşitsizlik bağlamında, geçiş veya gelişmekte olan toplumlarda etkilenmektedir. Çünkü kendilerini desteklemek için belli bir temele ihtiyaçları var. Sosyal eşitsizlik, bu temelin geliştirilmesine ve sürdürülmesine izin verir.

Şehirleşme oranının artmış olduğu Türkiye'de kırdan kente göç, bu eşitsizliğin hüküm sürdüğü bir ortamdır. Taşradan büyük beklentilerle kente gelen kitlelerin bekledikleri yanıtları alamamaları bu insanları, özellikle de ikinci kuşak gençliği suç oluşumlarıyla yüz yüze getirdi. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik sorunları çerçevesinde böyle bir örgütlenme kaçınılmazdır (Sevinç, Devran, & Sevinç, 2018, s. 77).

Son yıllarda başta kentleşme ve suç ilişkisi olmak üzere bu sorunların çözümüne yönelik önemli araştırmalar yapılmış ve kentleşmenin yol açtığı diğer sorunların çözümü için çeşitli yöntemler önerilmiştir. Kentsel yönetim olarak bilinen bu yaklaşımda kentsel nüfus artışının kontrol altına alınması ve azaltılması hatta önlenmesi önerilmektedir. Kentleşme olgusu süreci, dünya çapında yeni kavramlar ve yeni politikalar anlamına gelmekte olup, gelecekteki durum tahminlerini de beraberinde getirmektedir. Bu açıdan bakıldığında, kentleşme verilerini küresel olarak, özellikle Türkiye'de incelemek anlamlı olacaktır (Zengin, 2018, s. 89).

Suç olgusu farklı toplumların kültürel özelliklerine dayanmakla ve yerleşik bir fenomen olmakla birlikte, sanayileşme ile birlikte belirli suçlar öne çıkan bir eğilim göstermektedir. Özellikle mülkiyete karşı suçlar, modern kapitalizm sistemde ağır yaptırım uygula-

nan bir suç olarak görülmektedir. Bu durum da, modern toplumda, suç giderek daha fazla kültürel yozlaşmaya neden olmaktadır.

III. MEVCUT DURUMUN TERSİNE GÖÇÜ GEREKLİ KILMASI

3.1.METROPOL (İSTANBUL) YAŞABİLİRLİĞİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLLİK

Yukarıdaki bölümlerde göç olgusu, göç hareketleri, itici güçler ve çekicilikler, kentleşme, kentleşme, kentleşmenin sosyo-ekonomik yansımaları ve Türkiye'deki mevcut durum hakkında bilgiler verdik. Bu ve sonraki bölümlerde ise metropol yaşamın sürdürülebilirliği, bunalmışlık nedenleri ve en tabi sonucu olarak Tersine Göç'ün Gerekliliği üzerinde durmaya çalışacağız. Ancak kırdan kente göç çalışmasında, kırsal "azgelişmişlik" ile kentsel ekonomik, endüstriyel ve sosyal gelişmenin kabaca açıklanması ve değerlendirilmesi göçü açıklamada yetersiz görünmektedir. Zira kırsal alanların ortak özelliğinin şehirlerin sunduğu kırdan kente göç olanaklarını sağlayamamaları olduğu öne sürülebilirken, tersine göçün destinasyonları olarak bu alanların her birinin kendine has özellikleri olduğunu belirtmekte fayda var. kendi özellikleri. Taşınmaya karar verirken kişinin kendi özellikleri ve bu nitelikleri önem kazanmaktadır. Bu sebeple tersine göç süreçlerini doğru analiz edebilmek için yapılan araştırma ve çalışmalarda saha olarak geri dönüşlerin ana hatlarıyla incelemek üzere 6 ayrı başlıkta toplayarak incelenecektir.

Türkiye; İkinci Dünya Savaşı'na kadar kırsal alanda yoğunlaşmış ve tarımla uğraşan bir ülke iken, savaş sonrasında hızla artan bir sanayileşme ve kentleşme süreciyle birlikte iç göçle karşılaşmıştır. Bu süreçle; köyden kente olan yoğun göç yeterli endüstri olmaması nedeni ile kentleşmenin sanayileşme olmadan gerçekleşmesine neden olmuştur. Sanayileşmeye başlayan Türkiye köyden kente gelen göçmenleri barındırabilecek konut ve onlar için yeterli istihdam sağlayamamış "gecekondulaşma" ile "kayıt-dışı ikincil ekonomik sektörün" oluşmasına engel olamamıştır. Sonuçta; Türkiye çarpık/aşırı kentleşme ile karşı karşıya kalmıştır. İstanbul özelinde bakacak olursak oldukça genişledi ve çok çeşitli yapısı daha da arttı. Buna bağlı olarak insanlar arasındaki ilişki karmaşık bir hal alarak bireyler sadece çıkarları için yan yana var olurlar.. Kentlerde maddiyat, manevi ilişkilerin yerini aldığı gözlnemektedir. Kentler kendi nüfuslarına ilaveten, kırsal bölge-

lerden ve son yıllarda gelen yabancı uyruklu insanların toplandıkları yerler olmaları sebebiyle homojen bir kültüre sahip değildirler. Kısa dönemde gelen birçok dış göçle gelen kültürel unsurların asimilasyonu mümkün olmayıp zaman geçtikçe uyum sorunu ortaya çıkmıştır (Es & Ateş, 2004). Üstelik aynı olumsuz süreç, trafiğin yoğun olduğu, endüstriyel üretimin yoğun olduğu, ekolojik yükün fazla olduğu, düzensiz yapılaşmaların, gecekonduların ve kaçak yapıların, kent kavramını ve yaşamı yok eder gibi görünen yapı bloklarının olduğu kentlerdeki toplumsal huzursuzluğu yerleşik hale getirecektir (Karadağ, 2009).

Çünkü şehirler, özellikle ekonomik büyüme dönemlerinde, aşırı nüfus, çevresel taşıma kapasitesi ve kötü inşaat kararları nedeniyle sakinlerine olağanüstü fırsatlar sunsa da, şehirler göçün aşırı nüfusa, aşırı çevresel bozulmaya ve insan kaynaklı felaketlere yol açtığı yeni yerler haline gelmektedir. . doğum yeri. Buna farklı sosyokültürel ve ekonomik sınıflardan birçok insanın bir arada yaşamasından kaynaklanan tüm bu sorunları da eklenince iç huzursuzluklar ve kente aidiyet duygusunun artması ve bu durumda kentin yaşanabilirliğinin başka yolu yok. bunun hakkında konuşmak için Bununla birlikte, nüfusların şehirleri terk edip kırsal bölgelere göç etmesinin birçok ortak ekonomik, teknolojik, psikososyal ve politik nedeni vardır. Son yıllarda kırsalda yaşamayı kalabalık, yorgun ve sağlıksız şehirlerden kaçış olarak gören bireylerin varlığı gözden kaçmasa da, çalışan, aktif bir nüfusun şehirlerde yaşamayı tercih ettiği görülmektedir (Zengin, 2018, s. 99).

Yukarıdaki kısımlardan da görüleceği üzere yoğun kentlerde artık yaşam şartları her geçen gün zorlaşmakta ve insanlar bunalmışlık hissi ile şehir merkezlerinden gerek kalıcı olarak gerekse hafta sonu kısa tatillerle uzaklaşmak istemektedirler. Burada asıl olan durum ise şudur ki: son yıllarda başta İstanbul olmak üzere büyük metropol şehirlerin göç alma rakamları tersine göç ile gidenlerin sayısına kıyasla azalma hatta geride kalma eğilimi göstermektedir.

Kırdan kente göç çalışmasında kırsal kesimin "azgelişmişliği" ve kentlerin ekonomik, endüstriyel ve sosyal gelişimi kabaca açıklanıp değerlendirilebilse de, göç süreci "kentte yaşanan yıkım" olarak özetlenebilir. Tersine göç çalışmalarında yer alan Kentsel ve Kırsal Kalkınma Fırsatları", tersine göçü açıklamak için yeterli görünmemektedir. Zira

kırsal alanların ortak paydasının, kentlerin sunduğu kırdan kente göç olanaklarını sağlayamamaları olduğu söylenebilirken, tersine göç için destinasyon işlevi gören bu alanların her birinin kendine has özellikleri olduğunu belirtmekte fayda var. ve Göç etmeye karar verirken bu nitelikler önem kazanır. Bu nedenle, tersine göç sürecini iyi analiz edebilmek için, geri dönüşleri bir araştırma alanı olarak açıklamaya, 6 ana başlık altında toplamaya ve ilgili alan çalışmaları yapmaya çalışacağız.

Üç tarafı Marmara Denizi, İstanbul Boğazı ve Haliç ile çevrili 300.000 yıllık bir yarımada üzerinde yer alan İstanbul, 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçilmiştir. Tarih boyunca, Roma, Bizans ve Osmanlı Türklerine ev sahipliği yapmasına ilaveten günümüzde birçok alanda "başkent" karakterini korumamaktadır. Şehrin ülke yapılanması içinde devlet bütçesine katkısı %40'tır. Bünyesinde başka milletlerin ve etnik azınlıkların birçok farklı kültür yapısını, dini öğelerini bir arada yoğun olarak bulunduran İstanbul, ayrıca dünyada ilk AVM olan kapalı çarşı örneğiyle ticari anlamda da ilklerdendir. Bununla birlikte ülkenin ilk üniversitesi olan ve kendi adını verdiği İstanbul Üniversitesi (Kuruluş Tarihi: 1453, Cumhuriyet Dönemi: 1933) ile bilim kültür anlamında da öncülüğünü göstermektedir (İstanbul Nüfusu, 2021).

İstanbul'un 2008-2017 Yılları Arasında Aldığı Ve Verdiği Göç Rakamları

Yıllar	Aldığı Göç	Verdiği Göç
2008	374.868	348.193
2008	388.467	348.986
2010	439.515	336.932
2011	450.445	328.663
2012	384.535	354.074
2013	437.922	371.601
2014	438.998	424.662
2015	453.407	402.846
2016	369.882	440.889
2017	416.587	422.559
Toplam	4.152.626	3.779.405

Tablo 4.İstanbul'un 2008-2017 Yılları Arasında Aldığı Ve Verdiği Göç Rakamları

Yukarıdaki tablo TÜİK tarafından 2008 ile 2017 yılları arasında yayınlanan iç göç istatistiklerine göre, İstanbul'un bu on sene içerisinde aldığı göçmen rakamı yaklaşık 4,15 milyon kişi oldu. İstanbul'dan giden göçmen sayısı ise aynı yıllar arasında yaklaşık 3,78 milyon oldu. Ayrıca 2011 ve 2015 İstanbul'un diğer şehirlerden en çok göç aldığı yıllar olurken, 2014 ve 2017 ise diğer illere en çok göç verdiği seneler oldu. Son iki yılda ise İstanbul'un aldığı göç, verdiği göçün altında kalıyor.

Eski Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve 2019'da yapılan yerel seçimlerde AK Parti'nin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan Adayı olan Binali Yıldırım, 29 Ocak 2019'da bir televizyon programına katıldı. Program modülatörünce sorulan "Seçilirseniz İstanbul'a gelmek isteyenlere vize olacak mı?" sorusunu yanıtlarken, İstanbul'da tersine göçün başladığını ve son iki yılda gelen giden sayısı karşılaştırıldığında, giden sayısının gelen sayısından fazla olduğunu iddia etti.

TBMM Başkanı ve AK Parti İBB Başkan Adayı Binali Yıldırım'ın bu iddiasını ele alırken TÜİK tarafından yayınlanan Göç İstatistikleri çerçevesinde illere göre iç göç istatistiklerini ve sadece son iki yılda yayınlanmış olan uluslararası göç istatistiklerini incelemesinde de görülmektedir ki İstanbul'un göç alım hızı durmuş.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun son iki yılda yayınladığı uluslararası göç istatistiklerine göre, 2016 yılında diğer ülkelerden İstanbul'a göç edenlerin sayısı yaklaşık 107.000, İstanbul'dan diğer ülkelere göç edenlerin sayısı ise yaklaşık 58.000. 2017 yılında yaklaşık 166.000 kişi yurt dışından İstanbul'a, yaklaşık 76.000 kişi ise İstanbul'dan dış ülkelere göç etmiştir.

İstanbul'un 2016-2017 Yılları Detaylı Göç Rakamları

İstanbul	2016	2017
Aldığı İç Göç	369.882	416.587
Verdiği İç Göç	440.889	433.559
Aldığı Dış Göç	106.957	166.044

Verdiği Dış Göç	57.955	75.849
İç-Dış Toplam Alınan	**476.839**	**582.631**
İç-Dış Toplam Verilen	**498.844**	**498.408**

Tablo 5.İstanbul'un 2016-2017 Yılları Detaylı Göç Rakamları

Tablodan da görülebileceği gibi, bu iki yıllık karşılaştırmada şu anda İstanbul'dan Türkiye'nin diğer şehirlerine göç edenlerin sayısı İstanbul'a göç edenlerin sayısından fazla olsa da, İstanbul'dan diğer ülkelere göç edenlerin sayısı diğer ülkelere göç edenlerin sayısından daha az görünmektedir. Binali Yıldırım'ın da belirttiği gibi 2016'da İstanbul'dan gelenlerin toplam sayısı İstanbul'a gelenlerin sayısından fazla iken 2017'de durum böyle değildi.

Altta yapılan bir web sitesi forum haberine göre İstanbul'un metre kare başına insan yoğunluğu analizi yapılmıştır Buna göre kilometrekareye düşen insan sayısı. İstanbul yüzölçümü 5.313 km^2 dünya normlarının ve ülke genelinin çok üstünde olduğu bura toplumun yaşanabilir refah seviyesi değerlini aşağı yönlü etkilediğine vurgu yapılmıştır (İstanbul Nüfusu, 2021).

Yıllara Göre İstanbul Nüfus Yoğunluğu

Yıl	İstanbul Nüfusu	Nüfus Yoğunluğu
2021	15.840.900	2982 /km^2
2020	15.462.452	2910 /km^2
2019	15.519.267	2921 /km^2
2018	15.067.724	2836 /km^2
2017	15.029.231	2829 /km^2
2016	14.804.116	2786 /km^2
2015	14.657.434	2759 /km^2
2014	14.377.018	2706 /km^2
2013	14.160.467	2665 /km^2
2012	13.854.740	2608 /km^2
2011	13.624.240	2564 /km^2

2010	13.255.685	2495 /km^2
2009	12.915.158	2431 /km^2
2008	12.697.164	2390 /km^2

Tablo 6. Yıllara Göre İstanbul Nüfus Yoğunluğu

Yukarıdaki istatistikler doğrultusunda İstanbul'un nüfusu yüzölçümüne oranla çok fazla görülmektedir. Araştırmalara dâhil edilmese de komşu sınırı olan illerle arasında artık boşluk olmadığı bilinmekte. Çevresindeki Tekirdağ ve Kocaeli'yle birlikte yaklaşık 20 milyon bir nüfusun direk ya da dolaylı olarak İstanbul'un dinamikleri etkilediğini söyleyebiliriz. Buna paralel yaşanan trafik sorunu hava kirliği ve yeşil alan azlığı da en temel problemlerinden. Ayrıca konusunun uzmanlarınca defalarca uyarılar yapılan Deprem riski herkesin malumu. İklim değişikliyle su sorunu başta olmak üzere çeşitli problemleri de kapıda. Nüfus arttıkça bu sorunların çözülmesinin zorluğu da bir o kadar artıyor. Bu nedenle İstanbul artık göç alan durumundan, göç veren pozisyonunda süreçleri olduğu gözlenmektedir.

3.1.1. Emekliliğe Bağlı Tersine Göç

Büyük şehirlerin dışlayıcı etkileri, insan ömrünün son yıllarını çok farklı şekillerde etkileyen emeklilik faktörleriyle birleşince, özellikle maddi olarak güvence altına alınmış belirli bir yaşın üzerindeki insanlar için daha güvenli yerler bulma ihtiyacı artıyor. Bu arayışla karşı karşıya kalan Türkiye, yeni yaşam alanları, gıda üretimi ve arzı için iyi bir konumdadır. Çünkü 1950'lerde başlayan ve 1990'larda en üst düzeye ulaşan kırdan kente göç tam bir nesil sürmedi. Bu durum, çoğu kentsel nüfusun kırsal alanlarla (terk ettikleri köyler ve kasabalar) mevcut bağlantısını etkili bir şekilde sürdürür.

1990'lı yıllardan itibaren şehirden kırlara göç hareketi başlamıştır. Bu dönüşüm, özellikle ülkenin sosyal güvenlik sisteminin yerleşmesi nedeniyle yaşanmıştır. Türkiye, bu göçleri "geri dönüş" göçleri olarak tanımlıyor: "Yaşam döngüsünün sonuna gelip emekliliğe giren insanlar için motivasyonları ve başarmaya çalıştıkları şeyler değişecek (Tekeli, 2008). İnsan hayatını birçok yönden etkileyen Covid-19 gibi küresel salgınlar, büyük şehirlerin dışlayıcı etkileriyle birleşince insanlar giderek daha güvenli yerler ararken, özellikle belirli bir yaşın üzerindeki insanlar için zaten finansal olarak güvence

altına alındılar. Bu arayışla karşı karşıya kalan Türkiye, yeni yaşam alanları, gıda üretimi ve arzı için iyi bir konumdadır.

Bu nedenle, yaşlıların kendi yaşamlarını kontrol etme ve sosyal çevrelerine katılma becerileri, sosyal adaletin, insan haklarının ve yaşlıların esenliğinin önemli bir unsurudur. Herkes emekli olduktan sonra çalışma hayatının karşılığı ve ödülü olarak doğduğu topraklara göç etmeyi isteyebilir ve bunu da benzer şekilde hayal eder. Toplumsal bütünlük açısından bakıldığında, toplumun yaşlıya yüklediği anlam ve değer yelpazesi sosyal refah yapısıyla yakından ilişkilidir.

Emeklilik nedeniyle geriye doğru göçün yoğunlaştığı, ekonomik hareketlilik ve katkı sağlayan bölgelerde, üstelik bu göç türü içinde gruplanan nüfusun genellikle daha yaşlı olduğu da gözlenmektedir. Dolayısıyla bu tür bir göç, istihdam olanakları iyi olan yerlerden ziyade, iklimi ve doğal koşulları iyi olan yerlere yönlendirilecektir. Bazı durumlarda, geri dönüş göçleri gerçekleşmektedir (Bostan, 2017, s. 12).
Bu yeni oluşum başlangıçta yaz aylarında ve tatillerde tercih edilirken, ilerideki emeklilikler nedeniyle daimi ikametgah olarak tercih edilecek.

3.1.2. Devlet Teşvikine Bağlı Tersine Göç

Ülke genelinde kırsal kalkınmaya yönelik politikalar oluşturarak şehirleri daha az ilgili ve odaklı hale getirmeyi amaçlıyor. 2007-2013 yılları arasındaki kırsal kalkınma projelerini ve hedeflerini içeren Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi belgesi, Başbakanlık Milli Planlama Teşkilatı tarafından yayımlandı. "…kırsal kalkınma stratejileri, kentsel alanlarda tarımsal yeniden yapılanma sürecinde tarım sektöründen ayrılan işgücünün neden olduğu göç ve işsizlik baskılarını ele almak için tasarlanmış politikaları içerir. (Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, 2014).

Özellikle son yıllarda devlet politikalarında kentten kırsala göç konusunda çeşitli teşvikler planlanmıştır. Kalabalık kent nüfusunu azaltmak ve kent kırsal nüfus dengesini sağlamak amacıyla kırsalda iş istihdamı dezavantajını ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bos kalan tarım arazilerinin değerlendirilmesi, üretime teşvik yoluyla dışa bağımlığı azaltmak ve hayvansal gıda endüstrisine ham madde oluşturmak amacıyla çeşitli teşvik programları hazırlanmıştır.

Kırsal yaşamı desteklemek ve kırsal alanlarda yaşam standartlarını iyileştirmek ve yaygınlaştırmak için yeni bir projeyi hayata geçirmeyi hedefliyor. Eve Dönüş kisvesi altında Eve Dönüş projesi kapsamında vatandaşlara 30 bin lira hibe ile destek verilecek. Tarım ve hayvancılığın artırılması amacıyla köylerde yaşayan ve kırsala yerleşmek isteyenlere hibe desteği verilecek. Proje kapsamında 40 koyun ve 300 koyun hayvancılık faaliyetlerinde bulunan vatandaşlara bağışlanacak. Üreticiler, çiftçiler ve geri dönen gençler bu projeden faydalanacak ve şehirlerde memleketlerine dönmek isteyenlere fayda sağlayabilecektir. Köylerde genç nüfus az olması sebebiyle yaslar ilerlemiş insanların artık tarım ve hayvancılık konusunda bedensel ve iş yükü açısından zorlandıkları ve buna bağlı olarak da yavaş yavaş bu iş alanlarının azaldığı gözlemlenmektedir. Bu yüzden devletin gen nüfusu tarım ve hayvancılık teşviki ile kırsala döndürme girişimi, beslenme açısından önemli olan tarımsal ve hayvansal gıdaların üretiminin sürdürülmesi açısından oldukça kıymetlidir. Tarıma ve hayvancılığa ilgi duyan gençlerin bu planlamalar doğrultusunda tersine göç hususuna ilgi göstermeleri de muhtemeldir. Bu durumda geleceğe yönelik kırsal-kent nüfusunu dengelemek açısından güzel bir gelişme olmaktadır.

3.1.3. Çevre ve Hava Kirliliğine Bağlı Tersine Göç

Hava kirliliğinin insan sağlığı, görüş mesafesi, malzeme, bitki ve hayvan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Duman, katı yakıt ve fuel oil gibi karbonlu maddelerin tam olarak yanmaması sonucu oluşan katı ve sıvı partiküllerin gaz halindeki karışımıdır. Bir tür hava kirliliği olup görüş mesafesini azaltıcı etkiye sahiptir. Hava kirliliği, sanat ve mimari yapılar üzerinde yıkıcı ve yıkıcı bir etkiye sahiptir. Bitkilerde ölümcül olabilir ve büyümelerini engelleyebilir. Bu nedenle hava kirliliği canlıların sağlığı ve ekonomisi için zararlıdır. Hava kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki etkileri, atmosferdeki büyük miktarlarda zararlı maddelerin solunması sonucudur. Sağlıklı ve konforlu bir yaşam sürmek için insanların temiz hava soluması gerekir. Havanın doğal yapısını bozan ve kirleten maddelerin yani kirli havanın solunması başta akciğer dokusu olmak üzere zararlı ve ölümcül olabilir. Solunum yolu ile solunan havadaki partiküller ve duman yutulur ve akciğerlere ulaşır (Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı, 2015).

Modern yaşamın getirdiği kentleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel etkilerinin yanı sıra küresel etkileri de bulunmaktadır. Hava kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki önemli etkisinden dolayı, hava kalitesi dünya çapında büyük önem taşımaktadır. Hava kirliliği sorununu çözmek ve strateji oluşturmak için bilim camiası ve ilgili departmanlar hava kirleticilerin konsantrasyonunu izleme ve analiz etmeye odaklanmıştır (Kyrkilis vd., 2007). Yetkililerin hava kalitesini koruma ve iyileştirme görevinin yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etkileyen bir konu olması nedeniyle, hava kirliliği ile ilgili en son bilgileri iletişim araçlarıyla halka ulaştırmak da görevleri arasındadır. Ancak sahada çalışan bilim insanlarının farklı kirleticilerin ölçümlerini anlaması mümkün olsa da genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zordur. Bu nedenle hava kirliliği/hava kalitesi durumu halka açıklanırken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflandırma sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirleticilerin konsantrasyonlarına göre hava kalitesini iyi, orta, kötü, tehlikeli vb. şeklinde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde endeksin hesaplanmasına yönelik yöntem ve standartlar, o ülkenin geçerli hava kalitesi standartlarına göre formüle edilmektedir. Bir ülkenin hava kalitesini iyileştirmedeki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği sorunları ve kirlilik azaltma iyileştirmeleri konusunda bilgili vatandaşlarının desteğine bağlıdır (Sharma vd., 2003).

Bir alandaki kirleticilerin seviyesini anlamak için uygun bir araç geliştirmek önemlidir. Araç, vatandaşların hava kirliliği seviyeleri hakkında doğru ve anlaşılması kolay bilgiler sağlarken, halk sağlığını korumak için adımlar atmak üzere ilgili makamların da kullanımına açık olmalıdır (Kyrkilis vd., 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler, gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı verilmektedir. Endeks, belirli kategoriler içinde farklı tanımlar ve renkler kullanır ve ölçtüğü her kirletici için ayrı ayrı sıralar. (Yavuz, 2010). Ülkenin tüm deniz bölgelerinde 276 kıyı ve nehir sınır kapısında ve 22 açık deniz istasyonunda denetimler gerçekleştirilecek. 2017-2019 yıllarını kapsayan TÜBİTAK-MAM Enstitüsü'nün yer alacağı bu projede, ülkemiz Deniz Bilimleri ve Ba-

lıkçılık Enstitüsü ile Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun (TAEK) yanı sıra deniz suyu, deniz dibi ve deniz suyu konusunda alanında birçok uzman görev alacak. balık düzenliyor. Biyolojik parametreleri izleyerek, kimyasal parametreleri inceleyerek ve Deniz Stratejik Çerçeve Direktifi'nde açıklandığı gibi okyanuslarımızın kimyasal ve ekolojik durumu hakkında ayrıntılı raporlar hazırlayarak okyanuslarımızın kimyasal ve ekolojik durumu hakkında ayrıntılı raporlar yürüteceklerdir. halk sağlığı ve ekosistem sağlığı açısından değerlendirilecek ve önleyici tedbirlerin alınmasına zemin oluşturacaktır.

3.1.4. Organik Tarım ve Beslenme Olanaksızlıklarına Bağlı Tersine Göç

Organik tarım, çevre ve sağlık bilincine dayalı yeni bir küresel tüketim trendidir. Doğal, ekolojik, suni, hormonsuz, ilaçsız, gübresiz gibi sağlıklı ürünler elde etmenin sadece bir yolu değil, aynı zamanda bir yöntemdir. Tarladan sofraya Üretim faaliyetleri, her aşamasının yasal olarak kontrol ve teftiş edildiği ve tescilli olarak belgelendiği bir üretim sistemidir. Aslında "doğal yaşam" olarak da tanımlanan bu yeni dönem çok geniş bir ölçekte gerçekleşti. Çevresel ve ekonomik boyutlarıyla organik tarım. Aynı zamanda sürdürülebilir ve verimli bir bilgi altyapısı ve uygulamalı beceriler gerektiren bir faaliyet alanıdır. Zira tarım ürünlerinin katma değerini artırmanın bir diğer yolu da organik tarım yöntemlerine göre ürün üretmek ve işlemekten geçmektedir.

Dünya nüfusu ile birlikte tarım ürünlerine olan talep artmakta ve bu talep kimyasal girdi uygulamalarının etkinliği arttırılarak karşılanmaya çalışılmaktadır. Ancak zamanla tarımsal faaliyetlerde aşırı kullanılan girdilerin insan sağlığı ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri giderek daha fazla hissedilir hale gelmiştir.. Bu nedenle, sadece verimliliği artırmaya değil, aynı zamanda insan sağlığını ve çevreyi korumaya da dayalı sürdürülebilir tarım sistemleri giderek önem kazanmaktadır. Gelişmiş ülkeler tarafından iç talep gündemine alınan organik tarım, ithalatçı firmaların ihtiyaçlarına cevap olarak 1980'li yılların ortalarında Türkiye'de ortaya çıkmıştır. Türkiye'de İyi Tarım Uygulamaları 2007 yılında başlasa da 2013 yılından bu yana çok yol kat edildi. 2007'den 2016'ya kadar organik tarım alanı üç kat, iyi tarım uygulamaları alanı ise 88 kat arttı.. Ekonomik ve sosyal açıdan sürdürülebilir tarım sağlamak için daha yerel ölçekli ve iş odaklı yaklaşımlara ihtiyaç duyulurken, çevresel sürdürülebilirliği sağlamak için makro düzeyde ve uzun vadeli politikalara ihtiyaç vardır. Bu çalışmada Türkiye'de sürdürülebilir tarımsal

kalkınma için organik tarım ve iyi tarım uygulamaları ekonomik, sosyal ve çevresel açılardan değerlendirilmiştir (Eryılmaz, Kılıç, & Boz, 2019).

Ayrıca son yıllarda kimyasal gübre kullanımı da oldukça artmıştır. 2020 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de saf bitki besin maddesi (N, P2O5, K2O) olarak kimyevi gübre kullanımı 2019 yılına göre 0,18 artarak 3.210.698 ton olarak gerçekleşti. Tarımsal ekili toplam alan miktarı 19.572 milyon hektardır.. 2020 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de hektar tarım arazisi başına kullanılan kimyasal gübre miktarı 164 kg oldu. Fazla gübre kullanımı kuru tarım alanlarında söz konusu olmayıp bazı lokal ve sulu alanlarda söz konusudur. FAO 2018 yılı verilerine göre, ortalama olarak ekilebilir arazi hektarı başına bitki besin maddesi bazında gübre kullanımı; Avrupa Birliği ülkelerinde 160 kg/ha, dünyada 135 kg/ha, Türkiye'de ise 110 kg/ha olmuştur. Gübre kullanım hedefi; toprak analizine göre çiftçiler tarafından zamanında ve uygun gübreleme, su kirliliğinin önlenmesi ve toprak yapısının bozulmasının önlenmesi, toprak verimliliğinin azaltılması, organik tarımın yaygınlaştırılması, sürdürülebilir tarımdır. Kimyevi gübrelerden yararlanma etkinliğinin artırılması için kimyasal gübrelere ek olarak organik gübre ve organik mineral gübrelerin kullanımının yaygınlaştırılması da önemlidir ().

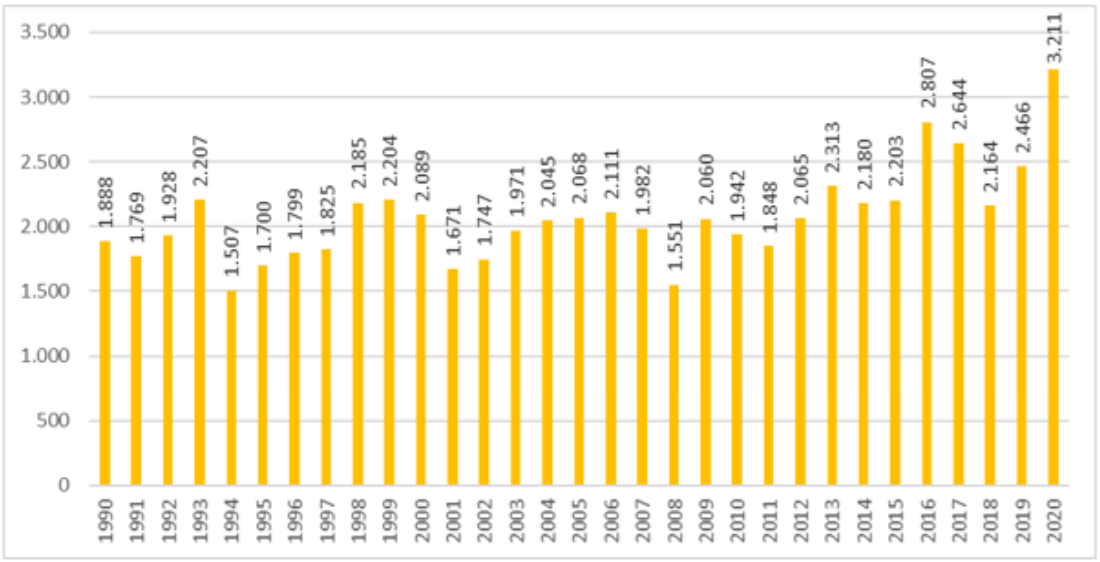

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021

Tabloda görüleceği üzere son yirmi yıllık periyotta kullanılan kimyasal gübre eğilimi inişli çıkışlı bir eğilimde çokta stabil tutarsızlıkta artışını sürdürmüştür.

3.1.5. Miras veya İş Takibi Nedeniyle Bağlı Tersine Göç

2018 yılında Kepenek ve Uğuzman tarafından ele alınan, "Haydi Köyümüze Geri Dönelim! Tersine Göçün Sosyo ekonomik Etkileri: Yeniyol Köyü Örneği" isimli eserlerinde, Rize ili özelinde Ardeşen ilçesine bağlı olan Yeniyol köyü araştırma sahası olarak belirlenmiş, bu bölgede tersine göçün oluşma nedenleri, tersine göçlerin kırsal hayat yansımalrına ve bunlar üzerinden geliştirilen öneri ve yöntemlere ele alınmaktadır. 98 2000'li yıllara yaklaştıkça Rize özelinde net göç eden insan sayısı hızının yavaşladığı, bu duruma bağlı olarak kırsal göçün yavaşlamaya ve geri dönüşlerin başladığının bir göstergesi olabileceği ifade edilmektedir. Köy içinde 125 hane ile yapılan anket çalışması ve 10 kişi ile gerçekleştirilen derleme mülakatlar ile, geri dönülecek bölgede akrabaların ve tarım arazilerinin varlığının tersine göç kararındaki etkisi araştırılmaktadır. Böylece Emeklilerin tamamına yakını yazı köyde kışı ise ilk göçü gerçekleştirdikleri şehirlerde (Ankara, İstanbul, İzmir) geçirmektedir sonucuna varmışlardır.

İnsanların köye döndükten sonra karşılaştıkları en büyük sorunun sosyal ilişkiler haline geldiği, sorunları birlikte çözme bilincinin eksikliğinden şikayet ettikleri görüldü. İnsanların geri dönüş kararında ekonomik, sosyal veya kültürel faktörlerin rol oynadığı, ancak şehre uyum sağlayamama nedeniyle geri dönüşlerin neredeyse olmadığı sonucuna varılmıştır. Miras kalan arazinin paylaşılması sürecinde, tarım arazisinin varlığının taşınma kararını etkilediğini gören kardeşler arasında ayrılıklar ve küskünlükler baş göstermiştir. Kırsal kesimde tarımsal faaliyetlerin geçim için yeterli olmadığı, kırsal kesimde refah düzeyinin ve çiftlik gelirlerinin iyileştirilmesi için bölgedeki üniversitelerde araştırma ve ulusal politikaların geliştirilmesi önerilmektedir. (Kepenek & Uğuzman, 2018).

3.1.6. Şehir İnsanı Yalnızlığına Bunalmışlık Ve Strese Bağlı Tersine Göç

Baş, "Yeni Göçmenlerin Bir Modeli Olarak Kentsel Tersine Göç: İstanbul İncelemesi" (2019) adlı yüksek lisans tezinde "metropol yaşamı, İstanbul, kent sosyolojisi, göçmen sosyolojisi ve depresyon" kavramlarına odaklandı.

Tezin ana araştırma konusu olarak metropollerdeki genç ve orta yaşlı nüfusun kırsal kesime göç etme sebepleri irdelenmektedir.
Georg Simmel'in "The Metropolis and the Spiritual Life" adlı makalesinden ve Richard Sennett'in "The Collapse of the Public Man" adlı makalesinden yola çıkarak Türkçeye "The Collapse of the Public Man" olarak çevrilmiştir. Önümüzdeki bölüm, metropoldeki yaşamı, kargaşasını ve metropolün neler sunabileceğini inceliyor. Depresyon ve depresyonun sonuçlarından uzak olduğu düşünülen bu çalışmada, metropolün sağladığı yaşam koşulları ve Simmel'in "nev-rasthenia"sına atıfta bulunulmaktadır.

Bu çalışmada görüşülen kişilerin yaşları 25-55 arasında olan, bilişim, organizasyon, tekstil, finans gibi sektörlerde çalışan ve çoğu lisans ve lisansüstü düzeyde olmak üzere en az lise diplomasına sahip kişilerdir. Örneklem, İstanbul'dan göç ederek Muğla' ilinin Köyceğiz bölgesine göç edip yerleşen göçmenlerden oluşmaktadır. Görüşmeler yukarıdaki makale çerçevesinde incelenerek, çıkış şehrinin tersine göç kararlarını nasıl etkilediği araştırılmaktadır. Araştırmaya göre insanlar metropol hayatında can sıkıntısından kurtuldukları için doğada yaşamayı tercih ediyorlar. Metropolün uyarıcı bolluğu, para ekonomisinin şekillendirdiği hayat ve hesap düzeni, insanlarda can sıkıntısı ve mutsuzluk olarak kendini gösterir. Şehir insanı dış dünyaya duyarsızlaşır ve kendi hayatını yaşar.. Sennett'in tanımladığı narsistik özelliklere, Simmel'in tanımladığı nevrastenik özelliklere ve Wirth'in tanımladığı şizofrenik özelliklere sahiptirler. Görüldüğü gibi kırsalın yeşil alanları, temiz havası ve doğal yaşamı insanları bu alanlara çeken unsurlardır.
Özetle Büyükşehir yaşamı, bireylerin kayıtsızlık ve can sıkıntısı içinde yaşadıkları, birçok uyaran içeren karmaşık bir kentsel mekân olarak tanımlanmıştır. Metropolde yaşamın sorunları, metropolü bir yerleşim yerinden yaşam yerine dönüştürmüştür. Bu çalışmada bireylerin büyük şehirlerden yeni göç tipi olarak gibi kırsal alanlara göçü olarak yorumlanmıştır.

IV. TERSİNE HAREKETLE KENTTEN KIRSALA GÖÇ: DOĞAL YAŞAM KÖYÜ ÖRNEĞİ

4.1.ARAŞTIRMA HAKKINDA

4.1.1Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu göç eylemini gerçekleştiren göçmenlerin yaşamları ve sayıları giderek artan göçmenler gözlemlenerek konunun bir tez çalışmasına dönüştürülmesine karar verilmiştir. Bu göç türü, şimdiye kadar tartışılan göç türlerinden farklı olması nedeniyle yeni ve önemlidir. Bu çalışmanın amacı, bireylerin neden bu tür göçmen davranışlarına giriştiklerini açıklamaktır. Bu çalışma nitel araştırma teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Metropolün yoğun uyaranının yarattığı bunalım ve bunun sonucunda ortaya çıkan göç kararları bu çalışmanın en önemli bulgularıdır.

Tarihsel olarak İstanbul, konumu nedeniyle dünya çapında önemli bir geçiş bölgesi olmuş ve her zaman canlı bir nüfusa sahip canlı bir şehir olmuştur. Bu itibarla Türkiye'nin oluşumunda ve gelişmesinde yadsınamaz bir öneme sahiptir. Bugün, Metropol'ün artan önemi, özellikle son yıllardaki popülaritesi göz önüne alındığında, heyecan verici bir potansiyel yaratıyor. Kentin cazibe faktörünün başında, tarihi dokusu ve ilgi uyandıran bir yapısı ayrıca iş ve yaşam merkezi olarak marka değeri, tüm Türkiye'nin ve hatta dünyanın dikkatini çekmiştir. Dolayısıyla kendisini de çekim alanına dahil ederek sunduğu fırsat, ülkenin diğer şehirlerinden insanları bir mıknatıs gibi kendine çekiyor. Aynı zamanda şehrin nüfusu her yıl artmakta ve şehir taşabileceğinden daha fazla nüfus yoğunluğu ile karşı karşıya kalmaktadır.

TÜİK, Türkiye'nin 2020 nüfusunu yayınladı. Dolayısıyla Türkiye nüfusu 83 milyon 614 bin 362 kişidir. Nüfus artış hızındaki düşüşe rağmen en kalabalık ilimiz yine İstanbul, İstanbul'da 15 milyon 462 bin 452 kişi yaşıyor (Uyar, 2021). Ulusal göç durumuna bakıldığında, 2016 yılında toplam 2.619.403 kişi herhangi bir nedenle iller arasında yer değiştirmiştir. Beklendiği gibi bu likiditenin en büyük paydaşı İstanbul. Bir yılda 369,564 kişi buraya, İstanbul'dan 440,878 kişi göç etti.

Net göç, belirli bir alanın aldığı göç ile verdiği göç arasındaki fark ile oluşuyor diyebiliriz. Belirli bir alanın aldığı göç, verdiğinden fazla ise net göç pozitif, verdiği göç aldığı göçten fazla ise net göç negatiftir. Aslında bu açıdan incelendiğinde sayıca aldığı en yüksek miktardaki göçe rağmen, verdiği göç miktarının daha yüksek olmasından ötürü İstanbul, göç alan bir şehir konumundan çıkıp göç veren konumuna gelmiş durumda.

Sonuç olarak, kentin çekicilik faktörü ve kozmopolit yapısı nedeniyle çekici olan güzel yönleri, onu trajik bir şekilde çekicilikten uzak ve yaşanmaz kılan özelliklerde kendini göstermektedir. Öyle ki artık mevcut durumda güncel nüfusu taşıyamayacak potansiyele gelmiş içinde yaşayanları adeta bir bunalmışlık ve stres yükü içeresinde yaşamak zorunda bırakmaktadır. Yoğun göç hareketleriyle uğrak ve son adres olarak olarak tanımlanabilecek olan İstanbul'un için göçmenlerin de memleketi de denşlebilir. Nüfusunun büyük bir bölümü başka illerden gelen insanlardan oluşmaktadır.

Yukarıdaki veriler ışığında bakılacak olursak İstanbul'u,bünyesinde farklı sebeplerle kattığı kişilerin bir karakter kazandırdığı söylemek doğru olcaktır.

Yapılan röportaj, söyleşi gibi güncel iletişim kanalları ve televizyon haberleri nede defa hatla konu olduğu gibi birçok sosyal medya anketleri üzerinde ki İstatistiksel verilere göre İstanbul'dan tersine göçler araştırılması gereken bir olgu haline gelmiştir. Bu nedenledir ki araştırmamızın amacı İstanbul' dan artan oranda göç kararı alan yaklaşık 45-50 kişilik bir insan grubunun incelemesidir. Birbirilerini hiç tanımayan akrabalık bağı olmadığı gibi sosyal statü ve sosyo ekonomik bağları da olmayan bu grubun genç-orta yaşlı kesim oluşturmaktadır. Göç kararı alan bireylerin birçoğu bu kararı münferiden değil en az iki kişiden oluşan aile formları şeklinde olması, ayrıca bazı aile bireyleri içerinde okul çağında olan çocuk ve gençlerinde olması haricen dikkat çekicidir.

Burada temel problemimiz İstanbul' dan göç etme kararını verdiren etkenlerin ve insanların metropolden göç etmelerinin nedenlerinin ne olduğudur. Bu bağlamda ilgili kişilere şu sorular sorulmuştur:

- İstanbul'da sosyal hayat yaşam stresli midir?
- Gündelik yaşam zorlukları göç kararınızda etkili miydi?

- Göç kararı vermenizde en büyük motivasyon kaynağınız nedir?
- Karar verme sürecinde ve öncesinde bu sizi de motive eden etkenler oldu mu?
- Diğer grup üyeleriyle nasıl tanıştınız?
- Göç sonrası kırsal köy hayatından beklentileriniz nelerdir?

4.2. Araştırmanın Konusu Doğal Yaşam Köyü

Bu çalışmanın konusu, büyük şehirlerden kırsal alanlara doğru olan tersine göçün nedenlerini incelemektir. Ayrıca bu tezle birlikte, kent sosyolojisini mevcut tersine göç literatür araştırmaları temelinde teorik bir bakış açısıyla ele almaya ve sonuçlar çıkarmaya çalışılmıştır. Bu durumda daha önceki çalışmalarda büyükşehirden kırsala göçün nasıl ele alındığı incelenmiş ve bir takım çıkarımlar yapılmıştır.

Çalışmaya esas oluşturan ana tema üzerinden, insanların göç ve karşı göç süreçlerini ve motivasyonlarını incelemek için nitel araştırma yaklaşımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temeli teorik düzeyde oluşturulacaktır. Bu kuramlar ele alınarak bu çalışmada ele alınan göç türleri ile kesişimler incelenecektir. Bu çalışmada göç sürecinin neden ve nasıl olduğu sorgulanacak olup, nitel araştırma yaklaşımının kullanılması uygun görülmüştür. Ardından, metropolden göçün nedenleri, saha araştırmaları yoluyla elde edilen veriler kullanılarak nitel tekniklerle değerlendirilecektir.

1950'den başlayarak milenyum zamanına kadar Türkiye'deki iç göç olgusunun tersi şeklinde kentten kırsala ya da kentten kente şeklinde olan bu göç tipiyle göç kararı alan kişiler, genel olarak ata toprağını ya da miras kalan belli alanları tercih etmektedir. Son olarak da tüm dünyada etki ve yansımaları yadsınamayacak boyutta olan COVİD-19 salgını sonrasında ülkemiz genelinde Akdeniz Bölgesi ve Ege Bölgesi başta olmak üzere sıcak ve toprak verimliği yüksek tatil ve turizm bölgelerinin tercih edildiği bilinmektedir. Yazlık bölgelere veyahut ata toprakları olan memlekete yapılan tersine göçün bu tezde ayrıca bir yere sahip olmadığı gibi konumuzla da ilgili değildir.

Yukarıda saydığım bazı etkenlere ek olarak, Natural Living Village'daki çalışmalarımı yürütmemde kişisel bağlantılarımdan dolayı anlamlı sonuçlar almanın doğru bir seçim olduğunu düşünüyorum. Çalışmanın kapsamını, halihazırda İstanbul'da yaşayan, bir

miktar ekonomik refaha ulaşmış ve hatta gayrimenkul sahibi olan ancak şehrin stresinden kaçmak isteyen, sakin ve rahat bir yaşam özlemi duyan ve tam tersine göç eden kişilerin yaşam planları oluşturmaktadır.

İlgili kişilerin hâlihazırda Mega Kent İstanbul'da ikamet etmekte ve sosyo-ekonomik olarak hayatlarını devam ettirmektedir. Bu nedenle göç kararlarında insanların sosyal bağlantıları da önemli olduğundan bu ilişkiyi takip etmek için kartopu tekniği ile örneklemler oluşturulmuştur. Örneklem, popülasyondan en doğru vakaların seçilmesidir. Nitel araştırmalarda, örneklemler amaçlı ve esnek bir şekilde oluşturulur. Örnekler, araştırma devam ederken kasıtlı olarak artımlı olarak oluşturulur. Örnek ve kişi seçimi değişebilir. Kartopu örneklem seçimi, bir araştırmacı bir kaynak kişiyi başka bir bireye gönderdiğinde gerçekleşir. Kartopu örnekleme tekniği, evreni oluşturan bireylere ulaşmanın zor olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Araştırmacılar, örneğe girmeye uygun olan bazı kişilerle görüşerek başkaları hakkında bilgi toplar. Yani hedef kitle arasında bir iletişim ağı varsa | bu teknoloji bütünlüğe sahip olacaktır. Küçük bir sayıdan başlayarak daha fazla örnek almak için kullanılır (Savran, 2009: 145-146). Bu çalışmada örneklemler kartopu örnekleme tekniği ile oluşturulmuştur. Derinlemesine görüşme tekniklerini kullanarak katılımcılardan veri toplamak amaçlanmıştır. Hedef gruplar arasında bir iletişim ağı olduğu için kartopu örneklemi seçilmiştir. Amaç, artan sayıda bireysel tabanlı örneğe ulaşmaktır.

Görüşmelerin yarı yapılandırılmış bir şekilde gerçekleştirilmesi, kişilerin kendilerine özgü bakış açılarını ve kişisel deneyimlerini kısıtlama olmaksızın ifade etmelerine, önemli gördükleri ve vurgulamak istedikleri noktaları kolayca ifade etmelerine olanak tanır. Bu sebeple İnsan katılımı en üst seviyede kullanılmaya çalışmıştır. İlgili saha çalışmasından yapılmadan konu dahilinde en temel sorular hazırlanması buna bağlı olarak görüşülenlerle interaktif katılımları sağlanmaya çalışılmıştır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi ve Örneklem: Temel İstatistikler

Karar sürecini en ufak boyutta incelemek amacıyla nitel araştırma teknikleri kullanılarak karşılıklı görüşmeler yapılmıştır. İnsanların ilk göç sürecini kolayca anlatabilmeleri için yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri uygulanmıştır.

Örneklem hâlihazırda İstanbul'da yaşayan fakat şehir hayatından bunalarak yeni bir başlangıç göç kararı alarak İstanbul'a yakın olan Kocaeli veya Sakarya ili kırsalında yeni bir mahalle ile doğal bir yaşam köyü oluşturmak isteyen bir grup insandan oluşmaktadır. Örneklemlerin oluşturulmasında kullanılan kartopu tekniği, göç sırasında önemli olan sosyal ilişkiler, çevresel bağlar ve sosyoekonomik koşullar hakkında kolay bilgi edinilmesini sağlamıştır. Çeşitli kartoplarını takip ederek araştırmaları yanıltıcı benzer kalıplara dayandırmamaya dikkat edin. Bu kapsamda İstanbul'dan göç etmiş, yaşları 36-70 arasında değişen 8'i kadın, 11'i erkek 19 kişiyle görüşülmüştür. Bu kişilerin İstanbul'dan göçe ilişkin fikirlerinden hareketle, kırsal yaşam sürecindeki kırsal yaşam sürecine dair beklenti ve hayalleri değerlendirilecektir. Bireylerin ortak söylemleri aracılığıyla göç sürecine ilişkin bazı temalar belirlenmiştir. Bu konular ayrı başlıklar halinde incelenecek, kişiler söylem içerisinde incelenecek ve yukarıdaki konuların teorik karşılıkları tartışılacaktır.

Aşağıdaki tabloda görüleceği üzere İstanbul Anadolu yakası sınırları içeresinde hâlihazırda ikamet eden göç etme kararı alan kişiler araştırma evreni kapsamındadır. Kullanılan isimler ilgili kişilerin talep ve ricaları doğrultusunda ilgili gruba ait olmayıp, danışılan olarak numara vermek suretiyle isimlendirilmiştir. Tablo 2'de danışılan ilgili kişilere ait cinsiyet, mesleki alan, hobi alanı medeni ve eğitim durumu gibi bazı kiriterleri yer almaktadır.

Tablo 2. Görüşülen Kişilere Ait Bilgiler

Görüşülen	**Cinsiyet**	**Yaş**	**Eğitim Durumu**	**Medeni Hal**	**Mesleki Alan**	**Ne Zamandır İstanbul'da**
1	E	46	İlkokul	EVLİ	HİZMET	36
2	E	47	LİSANS	BEKAR	ECZACI	41
3	K	44	ORTAOKUL	BEKAR	GAYRİMENKUL	25

4	E	38	LİSE	EVLİ	PAZARLAMA	22
5	K	49	ORTAOKUL	DUL	TEKSTİL	34
6	E	52	LİSE	EVLİ	İŞ YERİ SAHİBİ	35
7	K	36	LİSANS	BE-KAR	BİLİŞİM	20
8	K	54	LİSE	EVLİ	EV HANIMI	32
9	E	48	Y.LİSANS	EVLİ	MÜHENDİS	14
10	K	50	LİSE	EVLİ	GİRİŞİMCİ	44
11	E	47	İLKOKUL	EVLİ	SATIŞ MÜDÜ-RÜ	21
12	E	52	Y.LİSANS	EVLİ	BİOLOJİ	35
13	E	42	LİSE	EVLİ	İŞLETMECİ	30
14	K	40	ORTAOKUL	BE-KAR	SERBEST	15
15	K	59	LİSE	EVLİ	MUHASEBE	38
16	E	70	ORTAOKUL	EVLİ	EMEKLİ	52
17	E	62	LİSE	EVLİ	ESNAF	51
18	E	58	LİSE	EVLİ	GIDA-YEMEK	27

Yukarıda beyan edilen mesleki tercihlerin ve uğraşıların temelinde toprağa olan hasretin, doğal olan ürüne ulaşma arzusunun el aletleri ile uğraşmanın insanı dinlendirdiğine dair araştırmaların da sonucu olduğunu söyle biliriz.

Kaya'ya (2021) göre, her insan doğuştan getirdiği kendisine özgü yetenekleri, potansiyeli farklı gizli güçleri vardır. İnsanlar yaşamları boyunca bunları ortaya koymak, kul-

lanmak ve geliştirmek ister. Bize bütün bu olanakları sağlayacak olan mesleğimiz, yani işimizdir.

Başka bir deyişle, yeteneklerimizi, mevcut durumumuzu ve eğitim yoluyla edindiğimiz bilgi ve becerileri ancak en uygun kariyer ve işi seçerek en üst düzeye çıkarabiliriz. Bu sayede birey kendini gerçekleştirebilecek, benlik kavramı sağlıklı ve güçlü bir şekilde gelişecek, işine ve kariyerine aşkla yönelecektir. (Kaya, 2021).

Görüldüğü gibi mesleğinden elde ettiği şey sadece ekonomik fayda değil aynı zamanda ruh sağlığımız için çok önemli olan psikolojik doyum (kazanım)'dır.

Tablo 3. Görüşülen Kişilere Ait Mesleki Bilgiler

Görüşülen	Mesleki Alan	İstanbul'daki Mevcut iş	Mesleki Deneyim	Hobi/Arzu edilen iş	Deneyim Süresi
1	HİZMET	Yardımcı Personel	9 Yıl	Çiftçilik	1,5 yıl
2	ECZACI	Eczacı	22 yıl	Arıcılık	Yok
3	GAYRİMENKUL	G. Danışmanı	19 yıl	Zirai faaliyet-Arsa alım satımı	2 yıl
4	PAZARLAMA	Satış Temsilci	16 yıl	Küçükbaş Hayvan yetiştiriciliği	Yok
5	TEKSTİL	Dikim Atölye	15 Yıl	B. Çiçek Yetiştiriciliği	Yok
6	İŞ YERİ SAHİBİ	Mobilya üretim	12 Yıl	Mantar Yetiştiriciliği	Yok

7	BİLİŞİM	Operasyon Merkezi	9 Yıl	Evden (Uzaktan) Çalışma	9 Yıl
8	EV HANIMI	El Sanatları	20 Yıl	El Sanatları	20 Yıl
9	MÜHENDİS	Makine Müh.	10 Yıl	At Yetiştiriciliği	2 Yıl
10	GİRİŞİMCİ	Eve Alınan Götürü işler	11 Yıl	Sanal Ortam Organik Tarım Satışı	3 Yıl
11	SATIŞ MÜDÜRÜ	Satış Müdürü		Hobi Amaçlı Hayvancılık	Yok
12	BİOLOJİ	Laborant	18 Yıl	Hayvan Yetiştiriciliği. Organik Yumurta	Yok
13	İŞLETMECİ	Oto Elektrik Ustası	26 Yıl	Kendi İşi Üzerine İşletme Açmak	20 Yıl
14	SERBEST	Birkaç Farklı İş Kolunda Farklı Deneyimler	20 yıl	Botanik Bitki ve Çiçek Türünde Özel Ürünler Yetiştirmek	Yok
15	MUHASEBE	Emekli	13 Yıl	Hobi Amaçlı Tarım	
16	EMEKLİ	Emekli	22 Yıl	Emeklilik Devamı	8-10 yıl
17	ESNAF	Terzi	30 Yıl	Terzilik ve	-

				Tarım	
18	GIDA-YEMEK	Aşçı	20 Yıl	Çiftçilik	5-6 yıl

Yukarıdaki araştırma sonucunda "Rahat yaşamanızı sağlayacak paranız olsaydı, yine de çalışmak ister miydiniz?" sorusuna insanların %82'i evet cevabını verdi.

4.2. ARAŞTIRMA VERİLERİ VE ANALİZİ

4.2.1.Çalışma Mekânı Metropol Yaşamı

Modern hayat, kişisel hayat formunu zorlayan topluluk duygusunun tükenmişlikle çıkılmaz bir hale geldiği tüketime bağlı bir yaşam biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda İstanbul'un Modern bir metropol değişime önce bir mega kent olarak karşımıza çıkmaktadır.

''İstanbul, Avrupa ve Asya olmak üzere iki kıtayı birbirine bağlayan büyülü bir şehirdir. 24 saat yaşayan bir şehir olarak bilinen İstanbul, yaklaşık 15 milyonu aşkın nüfusu ile Türkiye'nin en kalabalık şehri unvanına sahiptir. Tarihi yapıları ve pazarları, renkli festivalleri ve gece hayatı, müzeleri, park ve bahçeleri, kiliseleri ve camileri ile adeta ülkenin can damarının attığı bir noktadır. 324 – 1453 yıllarında Bizans imparatorluğu, 1453 ile 1922 arasında Osmanlı İmparatorluğu neredeyse 2,500 yıldan fazla bir süredir ekonomik, dini ve kültürel açıdan farklı güçlerin, her zaman gıpta ile baktığı bir şehir olmuştur'' (İga Havalimanı İşl., 2021).

Coğrafi konumu nedeniyle tarihsel olarak dünyada önemli bir geçiş bölgesi haline gelen İstanbul'un her zaman güçlü nüfus hareketliliğine sahip dinamik bir şehir olduğu görülmektedir. Ancak İstanbul sokaklarında karşılaştığımız sıra dışı ve olağan tuhaflıkları da gün yüzüne çıkarıyor. Bu temalar arasında şehrin topoğrafyasının bezenmiş olduğu boşluk, yalnızlık, tuhaflık ve çıkarcılık, toplumsal ve siyasal hareketler, son yıllarda daha da belirginleşen göç sorunları, İstanbul'a sığınan gençlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri gibi temalar yer almaktadır. sosyal sınıf ölçeğinde fark var.Son çeyrekte katlanarak büyüyen birçok proje de var.

Katılımcıların söylemlerindeki en ortak payda, İstanbul'u bir işyeri olarak tanımlamalarıydı. Kent yaşamında kurulan yakın ilişkiler nedeniyle bireyler yoğun uyaranlara maruz kalmaktadır. Gürültü, kalabalık, trafik gibi birçok uyarana maruz kalma. Geri kalanlar, en çok uyaranlardan rahatsız olduklarını söyledi. Bireyleri günlük yaşamlarında olumsuz etkileyebilecek ve depresyona sokabilecek olan şey, maruz kaldıkları uyaranlardır. Ancak kendine zaman ayıramadığı için günlük rutininden kurtulma ya da işe hazırlanma şansı düşüktür.

Danışılan 6, İstanbul'da ayrılma kararının sebebinin ekonomik oluşunu "Sayıca Kalabalık bir aileyiz, kazandığımız para geçimimiz yeterli gelmiyor. 4 çocukla zor zamanlar çektik. Bugün ki gibi ekonomik şartlar geçim için oldukça zor işletmecilik yapıyorum ama para da etmiyor. Bende İstanbul'dan göçmeye karar verdim' sözleriyle aktarmıştır.

Öte yandan, benzer sözlere sahip bir danışman8, İstanbul'u çalışılacak bir yer olarak gördüğünü açıkça ortaya koymuş, "İş yapamayacaksanız neden bu şehirde kalıyorsunuz?" İstanbul'da yaşamak sadece sosyal bir durum değil, İnsanların para kazanmak, hayatlarını kurmak, evlenip çocuk sahibi olmak ve hayatlarını düzenlemek için çalıştıkları, ekonomiye dayalı zor bir yaşam biçimidir.

İstanbul Kartal'da 21 yıldır esnaflık yapan Danışman 15, çocuklarını evlendirdikten sonra göç etmeye karar verdiğini söyledi. İlk etapta İstanbul'a dönmeye hiç niyeti olmasa da yoğun iş temposunu yaşadıktan sonra İstanbul'a dönme kararını şu sözlerle açıkladı;

"O kadar büyük beklentilerle geldim ki... Yani, böyle bir günden ayrılmak ister miyim bilmiyorum. Ama yaşlandıkça şunu bilmiyorum, sıkıldım. Gideceğim." sabah erkenden işe git akşam geç saatte eve dön yoruldum artık. Emekliyim çok şükür çocuklar evli bu nedenle strese gerek yok. Ben bu projeyi bir arkadaşım vasıtasıyla duydum büyük şehirler bir zaman sonra yoruyor insanı hatta fazlaca sıkıyor işte…
Danışılan 17 ise, "Burası emekliler için çok zor yer ama Anadolu'nun her tarafında emekli maaşımla geçinebilirim. Çalışan için bir şey diyemem en nihayetinde iş seçenekleri en çok İstanbul'da." Onun sözlerinden, Türkiye'nin kırsal kesimlerinde çok fazla çalışma imkanı olmadığı, para kazanmak için büyükşehirde kalınması gerektiğine dair bir inanış olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda, ankete katılanlara göre, 1950'lerden bu yana kırsal alanlardan İstanbul'a göçün ana motivasyonunun iş fırsatları ve ekonomik fırsatlar olduğu görülmektedir. Aradan yaklaşık elli yıl geçmesine rağmen İstanbul'u cazip kılan tüm ekonomik unsurlar hala geçerliliğini koruyor. Yine de, bir zamanlar insanları şehirlere çeken kırsal kesimdeki eksik istihdam bugün hala aşikar. Bu durumda, Stouffer'ın çapraz fırsatlar teorisine göre, İstanbul'daki iş olanakları hala önemli bir fırsattır ve insanları şehirde tutan ana faktördür.
Göç etmeye karar verenlerden bazıları sağlıklarının İstanbul'un ekonomik durumunun stresinden olumsuz etkilendiğini söylediler.Danışılan 13 eşinin hastalığıyla ilgili, "yüksek tansiyon teşhisi konulduğunu belirterek ekledir, yani stres sinir kaynaklı. Senelerin zorlukları, para kazanmak için sağlığını bozuyorsun sonra da o parayla sağlığını geri kazanmaya çalışıyorsun… Hayat işte." diye de ekledi. İstanbul'daki stres seviyesinin Anadolu da ki akrabalarına kıyasla çok fazla olduğunu, burada kendini kısıtlanmış ve nefes alamaz hissettiğini söyleyerek: 'Umarım ki proje hayata geçince özgür ve rahat hissettiğim.' şeklin de umudunu ifade etmektedir.

İstanbul'da trafik, aşırı kalabalık nüfusu nedeniyle en çok şikayet edilen faktörlerden biridir. Danışılan 4, işi ve evi İstanbul'un aynı semtinde olduğu için günlük hayatta uzun süre trafik sıkışıklığına takılmayacağı için kendini şanslı hissediyor.Buna rağmen bir kez Pendik'ten özel aracını kullandığını söyledi. Üç dakikada Bahçelievler'e Bir saat kırk beş dakika boyunca sorunun en dayanılmaz ve en çok ihtiyaç duyulan yanının bu olduğunu vurguladı. Dokuz katılımcı İstanbul'daki trafiğin ve sıkışıklığın büyük bir stres kaynağı olduğunu, herkesin sürekli bir yere yetişmeye çalıştığını ve bunun da insanların birbirine karşı tahammülsüzlüğünü artırdığını söyledi.

"...Metropol'de hayat, çabalamak, savaşmak, kaçmak anlamsız bir zaman kaybı. Sağlığınızı kaybediyorsunuz, zamanınızı boşa harcıyorsunuz. Birçok olasılık var ama biz bizi hatırlamıyoruz. En son "sinema "ya gittim. . Her yerde sinema var ama bizim zamanımız yok. İstanbul çok güzel bir yer ama şehirleşmeden dolayı: biraz yeşillik yok. " Danışılan 9'un da söylemlerinden hareketle kentte gündelik yaşam içeresinde yaşanan kaosu, alt yapı. Trafik ve çevre kirliliği sosyal hayattaki kaos bunalımını özetlemektedir.

Küçük şehirlerde kapsamlı bir stratejik yatırım, istihdam olanakları sağlayarak büyük şehir yaşamına olan ihtiyacı azaltacak, böylece insanlar çalışmak için İstanbul'a gidip sonra ülkelerine dönmek yerine ihtiyaçlarına uygun küçük şehirlerde yaşamayı seçebileceklerdir. Neoklasik teoriye göre fayda maksimizasyonu peşinde koşan ve buna göre göç eden bireyler artık sadece ekonomik faydaları düşünmemekte, aynı zamanda doğal yaşamın ve yeşil bir çevrenin sağlıkları için daha önemli olduğunun farkına varmaktadırlar. Sanayileşmenin artması ve metropol yaşamının talepleri ile birlikte dikey ve aşırı yapılaşma, büyük şehirlerde yeşil alanların giderek azalmasına yol açmaktadır. Bu binalarda uzun süre yaşamanın insanı depresif hissettireceği ve doğal yaşama özlem duyacağı görülmektedir.

1970'lerin başlarında İstanbul'a giden görüşmeciler, İstanbul'un son 20-30 yılda çok değiştiğine ve eski güzelliğini biraz kaybettiğine inanıyorlardı. Bu durumun İstanbullular tarafından değil, daha sonra herhangi bir nedenle memleketlerinden İstanbul'a göç edip, ergenlik çağını İstanbul'da geçirdikten sonra memleketlerine dönme kararı alan kişiler tarafından fark edildiğini belirtmekte fayda var.

Sonuç olarak, İstanbul'un ifade edilen değişen karakterinin metropolleşmeden kaynaklandığı sonucu çıkmaktadır. Yıllar geçtikçe, Ravenstein'ın bahsettiği gelişmiş şehirlere göçün en önemli nesnesi haline geldi. Geçiş fırsatı teorisinin belirttiği gibi, fırsatlar arttıkça bölgedeki göçmen sayısının arttığı bir yer haline geldi. Yatırımlar arttıkça şehirlerin göçmen alma eğilimi karşılanmakta, nüfus katlanarak artmakta, şehirler artan nüfusu barındıracak şekilde kademeli olarak yeniden düzenlenmekte ve şehirler inşa edildikçe yeşil alan alanları her geçen gün azalmaktadır. Artan nüfusu ile artık her kesimden insanı barındıran sükunet üzere bir kent olmaktan uzaklaşmıştırç. Danışılanlarca Eski İstanbul şeklinde tanımlanana kent, büyüyerek büyük bir metropole dönüştü.

4.2.2.Sosyo Ekonomik Bunalmışlık

Ankete katılanların çoğunun İstanbul'da olmasının arkasında yatan ekonomik nedenler gibi sosyo-ekonomik nedenlerin de göç etme motivasyonunda önemli rol oynadığı görülmektedir. Ankete katılan on sekiz kişiden sadece yedisinin hayatlarının bir noktasında ev sahibi olabilmiştir. Göç kararı verenlerin bir kısmı temel geçim kaynaklarının

yeterli olmadığını, bir kısmı da iş dışında ekstra çalışmalarla para kazanma yöntemlerine yöneldiklerini söyledi. Şu halde bu durum tesadüf değil, ekonomik yetersizlik göç kararlarında en büyük etken söyleyebiliriz

Danışılan 10. kişiye göre: artık herhangi bir iş alanında vasıfları olmayan kişilerin İstanbul'da iş bulması zor. "Gidiyorsun, bir uzmanlık alanın var mı? Profesyonel misin? Şeklinde sorular Soruluyor. İş'i bilsen ona göre alırım deniliyor. Bazen her hafta iş arıyorsun, bazen on günde fazla. bir kaç gün bulamazsan mağdur oluyorsun hele ev falan yoksa yandın gitti. Ev bulup tutman çok zor İstanbul'da paran varsa mutlusun kısacası. Boşta kalsanız da tatil yapmak, mutlu ve huzurlu bir hayat yaşamak hala hayal."
Görüleceği üzere tersine göç kararı almış bu kişiler için İstanbul; durmaksızın çalışılan, evden işe, işten eve gidilen ve sosyal yaşantının kısıtlı olduğu bir yaşam düzeni anlamına gelmektedir.

Özel bir büroda asistan olarak çalışan Danışılan 1,İstanbul'daki yaşamı için "Yani çok gezmiyorum sürekli çalışıyorum. Sabahtan akşama, sabahtan akşama" şeklinde yineleme usülü tekrar etmiştir.
…. hanım İstanbul'a gelişinden ilk yıllarından şu sözlerle bahsederken :" Eskiden bir film vardı : 'İstanbul'un taşı toprağı altın ' diye. Eski bizim geldiğimiz yıllarda da öyleydi esasen. Ama artık görüyorum ki köylerin toprağı altın değerinde oldu. İstanbul'da çalışmazsan sen yoksun ailen yok hiç bir şey yok, derdin çok…"

Ayrıca görüşülen bazı kişiler, emeklilerin yaşayamadığı İstanbul'da asgari ücretle çalışanların, ek gelir elde edemeden geçimini sağlamak zorunda kalan çocuklara bile yardım etmek zorunda kaldıklarını söylediler. Ayrıca kıtı kıtına geçinirken, ekstra sayılabilecek herhangi bir masraf yapma gibi bir imkânları olmadığı ifade edilmektedir. İstanbul'da bir mağazada yardımcı hizmetlerde çalışan çaycılık ve temizlik işi yapan Danışılan 1, yaşadığı geçim sıkıntılarını ve maddi güçlüklerini şu sözlerle ifade etmektedir:

Ne kadar para kazanıyorsun... Ben bir köşeye elli lira koyamam. Sadece bir günlüğüne buradayım ve zar zor geçimimi sağlıyorum.Çok şükür aç açıkta kalmadım, ele muhtaç olmadım. Bir ara çalışamadığım oldu eşime destek olamadım iki, üç yıl geri attı bizi. Asgari ücret alıyorum 1800 lira kira veriyordum, 500-700 arasında faturalarım oluyor.

Çocukların okul masrafı ve harçlıklarında Sonra bana 400-600 lira ekmek ve Pazar parası kalıyor. Onunla bazı eksiklerimi tamamlasam da, bir sonraki maaş zamanı beklemek zorundayım. Aniden bir ihtiyaç yada hastalık durumu olsa,çok zorda kalırsın.. Hani derler ya ekmek aslanın ağzında değil midesinde artık. Bir evde tek kişinin maaşı ile bugünlerde geçinmek imkânsız. Biz eskiden tek maaşla çok rahat geçinidrik hatta iki tane de talebe okuttum. Ama artık bir elin nesi iki elin sesi olmadan zor. Ben bazı zamanlar çok zahmet, çok sıkıntı çektim. Eşime belli etmemeye erkeklik onurunu kırmamaya çabaladım. Ama artık bu köy işi olursa burada barınmak istemem. Emekli kiraya verip karnımı doyurmak için ektra çalışmama gerek kalmasın.

Doğal Yaşam Köyü'ne göç sonrasında emekli maaşının yanı sıra karısının da gündelik evlere gitmesiyle daha huzurlu geçinebileceklerini, ve dahi üniversitedeki çocuklarına okul giderleri ve gündelik yaşamına daha da yardımcı olabildiklerini hayal ettiğini söylemiştir. Oğlu ile birlikte İstanbul'da mobilya ticareti yapan Danışılan 6 da artan maliyetler ve piyasaya giren diğer ekonomik aktörler birlikte bir daralma olduğunun buna paralel olarak işlerinin kötü gittiğini, iflas ettiğini ve en nihai olarak evlerini satmak ve borçlarını ödemek zorunda kaldığını belirterek bu projenin kendisi ve ailesine çok iyi geleceğini umut ettiğini ifade etmektedir.

Yukarıdaki örneklerden de görülebileceği üzere gurbetçiler, diğer ekonomik faktörlerin yanı sıra, ucuz işgücü ve kaçak istihdam yaratmak amacıyla zorlu bir şehir hayatı amacıyla şehre gelmektedir. Bunun nihai sonucu İstanbul'da, ticaret merkezlerinde çalışmak için gelenler ve fabrikalarda ticari faaliyetler dışında, eskisi gibi çalışamayan insanlar var.

Bu konuda bir başka örnek de 1994 yılında İstanbul'a gelen ve burada terzi iş adamı olarak çalışan Danışlan 17'dir. 2000'li yılların başında konfeksiyonların giyim sektörüne girmesiyle terzilik mesleğinin artık talep görmediğini açılan mağazalar ve AVM'ler sonrası terziler yalnızca pantolon ve etek boyu kısaltma gibi çokta getiri olmayan işler için tercih edildiğini dile getirmektedir. Düşük getirili bu işler nedeniyle yeterli miktarda kazanç elde edemeyince kirasını ödemekte zorlandığı, bu nedenle emekli olmasına daha bir yılı olduğunu ve bu proje vesilesiyle hobi olarak çiftçilik yaptığını söyledi.

Aynı danışılan ilaveten “İstanbul’da eğlenmek ailenizle ya da arkadaşlarınızla bir faaliyet yapmak hatta esnaf olabilmek bile artık maddiyata bağlandı. Kimse sizin ne kadar iyi bir usta olduğunuza bakmıyor efenim, bir selam dahi vermeden ’paça boyu ne kadar? En kısa zamanda nasıl alabilirim ?’ gibi sorular soruluyor, şeklindeki ifadeleriyle de ayrıca sitemini dile getirmiş.

İstanbul'da çalışan insanların sosyo-ekonomik bunalım içinde insani değerlerin zayıflamasından bahsettiğini görüyoruz. Zar zor geçimlerini sağladıklarını ve emekli olduklarında başka bir gelirleri olmadan emekli maaşlarının İstanbul'da geçinmeye yetmeyeceğini de söylüyorlar. Öte yandan, metropol yaşamı, insan faaliyetinin sonunun eşiğine gelmiş, ticari hayattan sonra, mütevazi insanların geçimini zorlayan bir duruma evrilmiştir. Bu nedenle hayatlarının daha kolay olacağını ve insan unsurunun daha samimi bir ortamda olacağını hissettikleri bu proje için büyük umutları vardı..

Danışılan 4, "İstanbul'da çok şey değişti. Yaşam koşulları değişti, geçim kaynakları değişti, trafik değişti, çok sıkışık hale geldi. İş yapmak çok zorlaştı. Açıklama değişen ekonomik koşullar ve sürekli artan nüfustan kaynaklanıyor" dedi. Kamu hizmetlerinde çalışan insanların artan trafik sorunu... İstanbul'da değişen sosyal koşullar nedeniyle ailesiyle vakit geçirmenin de zor olduğunu söyledi.. iki binli yılların başında belediye bazı kamu görevlerinde bulundum, eşimle birlikte ayda dört beş sefer sinemaya veya belediye konserlerine giderdik. Geri kalan her yaz akşamlarında sahile gider oturur ya da parklarda yürüyüş yapardık, yakın ilçe merkezlerine dahi sahilden yürüyerek gittiğimiz çok oluyor. Birçok hafta sonunda komşularla Piknik ya da mesire alanlarında geçirirdik, sizin anlayacağınız eğlenirdik yani. Özellikle son yıllarda ne pikniğe gidebiliyorsun, ne de sahilde yürüyebiliyorsun. Çoluk çocuğunla parka gidemiyorsun ya da ailecek akrabalarınla parka dahi gidemez olduk. Hele ki hanımlar kadın halleriyle sokağa yalnız çıkmaktan bile korkar oldular İstanbul’un bazı semt ve mahallerinde. Birçok yeşil alana ya AVM yapıldı ya da sahillerde uyruğu belli olmayan yabancılarla doldu. Haricen güvenlik önlemleri ve yasalar eksik kalıyor. Bir takım insanlarla başınızın derde girmesi an meselesi. Tabii birde gidilecek yer bulunca trafikte oraya kaç saatte gideceğin de ayrı bir stres ayrı bir yorgunluk oluyor. Kısaca bir yere gitmek mi evde oturmak mı arasında geçiyor birçok boş zaman. Hem ne diyor günümüz gençleri ya da modern dünya insanı? ‘Ölü zamanım çok …’ Düşünsenize eskiden planlar yapıp hayal kurduğumuz o değerli

vakitler için artık bu tabir kullanılıyor! Bir şarkı geldi aklıma: ‘Bu şehir girdap gülüm …’ diyerek tirajı komik şekilde sitemini ifade etti.

Katılımcıların İstanbul'dan göç etmesinin başlıca sebeplerinin sıkışıklık, dikey yapılaşma ve güvensiz ortam olduğu ve şehrin bir miktar karakterini kaybettiği görülmektedir. İstanbul, yeşil alanların yaygın olduğu, insanların park ve bahçelerde güvenle vakit geçirdiği, sakin ama bir o kadar da sakin bir kent alanı olarak tanımlamaktadır. Mega şehir İstanbul’un artan nüfusu Türkiye’nin geri kalanına göre orantısız gelişimi ile birlikte şehrin bu özelliklerini zaman içinde kaybettiği görülmektedir. İstanbul'da yaşayanlar için, metropol hayatı çekici kılan unsurlar, sahip olduğu iş ve ekonomik olanaklarla birlikte şehrin çekici etmenleri kaybolup yerine modern hayatın getirdiği bunalmışlık ve itici bir çok sosyal olgusu konumlanmıştır.

4.2.3.Köy ve Kentsel Yaşam Farkları ve Doğal Çevre İhtiyacı

Bugün hali hazır da kırsal alanlardaki ekonomik fırsat eksikliği, en azından gençler için itici güç olmaya devam ederken, büyük şehirlerdeki iş fırsatları ve yüksek gelirli fırsatlar çekici olmaya devam ediyor. Görüşme sonuçlarından, doğal çevreye duyulan özlemin, insanların göçü tersine çevirme kararında da etkili olduğu görülmektedir. İlgili danışılan kişiler İstanbul'un mimarisinin kendilerini bunalmış ve bunalmış hissettirdiğini, mevcut proje ile iç içe olan yeşil alanların ve doğanın kendilerini dinlendirici ve rahatlatıcı bir etki yaratacağını belirtmişlerdir. Neoklasik teoriye göre, kişisel çıkarlarını yüksek tutmak isteyen insanlar, çeşitli ekonomik fırsatların ve faydaların yüksek olduğu şehirlerde istikrarlı görünmektedir. Bu eğilime eşlik eden kentsel yığılmayı önlemek ve Nüfusun kır-kent dağılımının daha dengeli olması için küçük kentlerde istihdam alanlarının oluşturulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Danışılan 17, İstanbul’da yaşamanın gençler için bir nebze olsun daha kolay olacağını düşündüğünden kendi çocukları için söyledikleri de İstanbul’un okul yaşamları sonrası bazı ekonomik koşullar daha uygun olduğu yönündedir; “Burası bir nevi ticaret yeri ya da durumu iyi olanlar içinse tatil yeri. Ben çocuklarımın okuyup burada belli bir müddet çalışmalarını istiyorum, kalsınlar burada. Evimiz ve bazı imkânlarımız yeterli seviyede Gençken çalışsınlar, buraya yaşlanınca yanıma gelsinler” diyerek yıllar önce kendi izle-

diği yolu çocuklarını da tavsiye ve öğütlediğini belirtmiştir. Bir diğer Danışılan 16'da, danışılan 17'nin fikirlerine katılarak da benzer şekilde İstanbul'da yaşayan çocuklarının daha küçük bir şehirlere göçmesini isteyip istemediği sorulduğunda, "Hayır, kimseye gitmesini söylemeyeceğim. Çocuklarıma herkes için bir iş ve gidilecek uzun bir yol olduğunu söylemiyorum. Testin su akarken doldurulması gerektiğini düşünenlerdenim' şeklinde cevap vermiştir.

Büyükşehir yaşamı ile ideal kırsal/köy yaşamı arasındaki farkı karşılaştıran 3 görüşmeci "Burada hayat çok sıkıcı ve sıradan. Biliyorum gitmek istersem markete giderim, istersem başka bir yere giderim" Gidebilirim... İstersem ovaya, denize, yeşilliklere gidebilirim ama burada öyle bir imkan yok. işten eve gel daha yorgun trafik kazası geçirmedikçe.yemek yemek duş tv izlemek canın koltukta bayılırsın ertesi gün malum ertesi gün aynı döngü aynı sıkıcı yaşam tarzı..." Hayatının aynı rutinle devam etmesinden memnun olmadığını söyledi.

İstanbul megakentinin olumsuz gelişmesinde göze çarpan bir başka değişiklik de inşaat arttıkça yeşil alanların azalmasıdır. Uzun yıllar Küçükyalı'da yaşayan 16 danışılan şu ifadeleri kullandı:

Önceden evler yeşil bahçe içindeydi ayrıca çocuklar için geniş parklar oyun sahaları yetişkinler içinse piknik yerleri diyebilirim... Simdi onların hepsine ya 'Kentsel Dönüşüm' adı altında müteahhitler girdi ya da ilgili makamlarca peşkeş çekildi kayboldu, yok… Her yer çirkin çirkin binalarla doldu beton manzarası oldu camımın önü. Mesela Şimdi Hilltown diye bir alışveriş merkezi var önü hafta sonları araç kuyrukları oluyor, siz bilmezsiniz oranın eski hallerini. Olduğu gibi bahçeydi yeşillikti oralar. Hatta o kadar tenhaydı ki ben uzun yol şoförü olduğum zamanlarda aracımı çekerdim oralara..Ahsap iki katlı evler bahçelerinde meyve ağaçları olurdu çeşit çeşit. Belki inanmayacaksınız ama deniz bile gözükürdü arabanın içinden… Ne kadar güzeldi oralar, çocuklarımız top oynardı ağaç altında dinlenirdi yaşlılarımız, kısaca bir yaşam alanıydı bizim için… Şimdi AVM geldi etrafı bloklar oldu hep. En kötüsü de vaktinde karayollarına ait olan ve bizimde mahallemizin için de olan alana yapılan bu devasa siteler oldu. Buralar ilgili makamlarca rant olarak imara açıldı kamunun yararı yada yeşil alan gözetmeksizin geldi gitti iş makinaları. Durum ortada ucube gibi dikine uzanan binalar. Bırakın deniz

görmeyi gün içinde evlerimiz güneş bile görmez oldu… Betondan oluşturulmuş bir orman adeta etrafımız yeşillik ve doğa ise resimlerimiz de kaldı..

Diğer yandan bu projenin hayta geçmesi halinde, İstanbul'u kışın 2-3 ay gelinecek tatil yeri olarak göreceğini de ekledi

Danışılan 8, ilerleyen zamanlarda köy hayatının daha bir değerli olduğunu düşünmeye başlamıştır. Arkadaşlarının çoğu İstanbul'daki çalışma hayatından emekli olduktan sonra ya memleketlerine döndü ya da kırsal kesimde yaşıyor, günlük rutin işlerini orada yapmaya devam ediyor. Ancak bu günlük görevler, fiziksel ve fiziksel olarak zahmetli olsa da, esnek oldukları ve kurumsal olmadıkları için yorucu ve zahmetli olmadığını ayrıca yapan kişiye keyif verdiğini bildiğini dile getirmiştir. Bahsi geçen kırsal alanlar'daki bazı kişiler, kendilerine ait bahçelerde az da olsa meyve sebzelerini yetiştirip ziraat yapmakta ya da hobi amaçlı hayvancılık amaçlamaktadırlar.

Görüşülen kişilerin tamamına yakınının tarıma ve doğal ürünler ilgili olduğu, olmayanların da birinci derece yakınlarından ya da dolaylı çevreleri vasıtasıyla doğal beslenme konusunda toplum ortalamasının üzerinde bir hassasiyete sahip olduğu görülmüştür.

İstanbul'da ticaretle uğraşırken artan maliyetleri nedeniyle dükkânı kapatıp iflas eden danışılan 11 şuanda başka bir işletmede maaşlı çalışmakta ve yaşadığı hayattan keyif almadığını fakat ailesinin ve çocuklarının geçimi için bu proje hayata geçene kadar sevmediği bu işte çalışmak zorunda olduğunu iletmiştir. Benzer bir durumda Danışılan 10 için geçerlidir : "Zanaatim, mesleğim ve düzenli bir işim olsaydı İstanbul'da kalabilirdim. Ama artık iş yok. Bu yaştan sonra beni kim işe alacak?" içinde geçerlidir. Bu sohbetlerden yola çıkarak İstanbul'da kariyer yapmanın önemine bir kez daha değinildi. Devamında ise danışılan 11, kendi evini yapmak için hayatı boyunca ticaretten vazgeçmeyi bile hayal ettiğini söyledi. Ekonomik gelir düzeyleri, İstanbulluların yarattığı yaşam koşullarının temel belirleyicisi olurken, gelir düzeylerinin kırsal gündelik yaşama yansıması perde arkasında görünmektedir. Anlaşılacağı üzere ekonomik koşullar açısından şehirlerin sunduğu imkânlar ve kırsal bölgelerin maddi sıkıntıları ile uyumlu olarak şehirler için çekici, kırsal bölgeler için itici iken, tersine tip için göç kararı alan kişilerin

tecrübelerin de bunun tersinin söz konusu olabileceğini görmekteyiz. Artan maliyetler ve düşük ücretler tersine tip göçü bir noktadan sonra kaçınılmaz kılmaktadır. Bu durumda, kırsal kesimdeki koşullar, ekonomik koşulların en önemli etkenlerden biri olduğu büyük şehirlere göre daha yaşanabilir görünmektedir.

Ayrıca, kır-kent farklılıkları ve beklentileri, projenin daha yaşanabilir bir şehir merkezinde yer alması durumunda yaşamak isteyip istemeyecekleri sorulduğunda ise hepsi olumsuz yanıt vermiştir. İstanbul ne bir mega şehir ne de başka bir şehir merkezi... İnsanlar İstanbul'u gezilebilir bir şehir merkezine benzetiyor. Büyükşehirlerde hakim olan beton çevre ve park bahçelerinin azalması itici bir faktör olurken, diğer şehirlerde kırsal alanlarda doğanın korunması dolaylı da olsa çekici bir unsur haline geldi. Bu nedenle köyde yaşamayı çok doğal olduğu için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Köyde yaşamanın zevkleri sorulduğunda ise en çok toprakla ve hayvanlarla çalışmanın heyecanını, temiz havayı, organik ürünlere kolay ulaşımı, temiz suyu, ağaçları ve doğal güzellikleri sıralıyorlar. kır yaşamının temelini oluşturur.

Sakarya ili kırsal bölgelerinde ki yeşil alanların göç kararı sonrasında çekici etmenler olarak özel bir kıymet atfedildiğini gözlemlemekteyiz. Zira Sakarya nın büyükşehir olması ,sanayi ve sosyal faaliyet alanlarının geniş olması yanında İstanbul'a yakın olması da ayrıca bir tercih sebebi olarak dile getirilmiştir.

4.2.4.Kalabalıklar İçeresinde Yalnızlık Ve Sosyal İlişkiler

İstanbul megakenti karakteri ve yaşanabilirliği açısından canlılık, gençlik ve güç isteyen bir yaşam alanıdır. Hayatları boyunca yaşadıkları yerde yaşamanın aksine çalışılan bu şehir, emeklilikten sonra köye dönüşü neredeyse zorunlu kılan, işten emekliliğe kadar zor bir yaşam tarzı dayatmaktaıdır.

"On yıl önce aileme emekli olunca geri geleceğimizi söylemiştim... Çünkü yılları bir tesbih gibi bitirmeye çalışıyorduk. Kalmama gerek yoktu, büyümüştüm ve biliyordum ki... .Peki ben İstanbul'da ne yapayım?" İstanbul'a terzilik yapmak için gelen binlerce kişiye kıyafet diken ve 32 yıl bu kaos içinde yaşadıktan sonra emekli olup geri dönme kararı alan 17, benzer şekilde şu Kararları söyledi: "Çünkü İstanbul'da enerjim bitti,

işim bitti. İstanbul benim için güzel ve acı verici... Ama şimdi bu proje için gün sayıyorum, bekliyorum. Bunca yıldan sonra artık hiçbir şey yapmıyorum." istanbul gibi sıkıcı değil tabi ama dediğim gibi tespih gibi insan ömrü azalıyor bu proje kapsamında olsa tekrar istanbul'a taşınmayı düşünür müsün sorusuna cevap vermedi İnşallah o yaştan sonra o kararı alıp göç edersem bir daha gelmem İstanbul'da ne işim var dedi. İstanbul'da ne işim olacak? Hiç olmadı Ege ya da Akdeniz'e yazlık bölgelere giderim, yine de dönmem" şeklinde yanıtlamıştır.

Buradan da anlaşılacağı üzere danışılan kişiler bu proje kapsamın da yıllardır arzu ettikleri tersine göçe umut bağlamışlardır. Projenin beklentilerini karşılamaması durumun dahi İstanbul'a geri dönmeyi kesin bir dille düşünmemektedir. İstanbul'un var olan iç dinamiklerinin insan yaşamı ve hayatı üzerine yazılan bu tezi doğrular nitelikte olan bu olgu bile tek bir paragrafta ilgili kişilerin ne denli bunaldığını ve yılların birikimi olan geçmiş yaşantılarını bir çırpıda değiştirmek için sebep aradıklarının en büyük göstergesidir.

Danışılan 9 ise :"*... İstanbul'da hayatla mücadele etmek, savaşmak adeta bir kum torbasını saatlerce yumruklamak gibi. Kaçmaya çalışmak var olanı görmezden gelmek ise anlamsız geliyor bana. Zira şimdi bu proje ile olmazsa ileride başka sebepler gitmek isteyeceğimi biliyorum. Bu nedenle zaman kaybetmek bana göre sağlığını kaybetmekle eş değer. Bu ve benzeri birçok nedenle zamanını ve sağlığını riski atmadan biran önce yaşım gençken para ve emeğimi doğru bir yere harcamak istiyorum. Bir sayısalcı ve mühendis olarak Çok fazla olasılık var ve bunu korkutuyor aslında ama diğer taraftan bu modern dünyaya bakıyorum da en son ne zaman sinemaya gittiğimizi hatırlayamıyoruz. Her yerde sinema var ama bizim ise vaktimiz yok. İstanbul çok güzel bir yer ama plansız şehirleşmeden dolayı yaşanabilirliğini yitirdi son yıllarda." Şeklindeki Doğal Yaşam Köyü hakkındaki endişelerine ve İstanbul' da ki sosyal hayat eksikliğine vurgu yapmıştır.

Danışılan 14, İstanbul'da insanlar selam bile vermiyor, aynı apartmanda oturanlar birbirini tanımıyor bu da güvensizlik yaratıyor" dedi. Sakinlerin hızla değişmesiyle, tanımadığı komşuların sessizce ayrıldığını ve yeni komşuların geldiğini, bu nedenle yabancılarla yaşamaya başladığını söyledi. Kendisi İstanbul'da yaşarken Afyon'daki akrabaları-

nın bu büyük günlerinde yanlarında olamamasının üzüntüsünü de dile getirdi. “Yani düğün var, cenaze var, gidemezsin, mutlu olamazsın. Ümit ederim ki orada herkesle birlikte olabilirsin. Bayram namazından sonra kimseyle konuşmadan camiden çıkıp evimize giderdik, şimdi ise namazdan çıkınca bayramı herkesle birlikte kutlayacağımız o eski günleri murat ediyorum.”

Danışılan 12 ise Mega kent için şunları söylemektedir, “İstanbul yaşanılacak bir yer değil, çalışılacak bir yerdir. Peki, İstanbul'da emekli olup çalışmadığınızda ne yapmalısınız? Evde oturacağım Evde oturmak yerine en azından kedime ait bir toprağım ve belki de yetiştirdiğim mahsulüm olacaktır. Bu nedenle ben bu köy projesinde olmaya karar verdim.” demektedir.

Göçmenleri İstanbul'dan çekmeye karar verenlerin bir diğer ortak iddiası da, İstanbul'un farklı geçmişlere sahip nüfusunun bir güvensizlik ortamı yarattığıydı. Etrafta tanıdıkları veya akrabaları olması onlara güven verecektir. İstanbul ise bir metropol olarak insan ilişkilerinin minimuma indirildiği, insanların birbirine karşı duyarsızlığından, saygı ve güven kavramlarının yok olmasından şikayetçi olduğu bir sosyal alan görünümündedir.

Emeklilik dönemini beklemeden bu proje kapsamında göçmek isteyen danışılan 13 ise göç kararında ki asıl sebebin kırsal alanın sağladığı huzur yanında güven ortamı olduğunu söyledi. "Ufak yerlerdeki insanlar birbirini her zaman tanır. Birçok konuda imece usulü destekle yardımcı olmaktan geri durmazlar. Ayrıca benim gibi genç çocuk yetiştirtirken aileler için küçük bir şehir, güven demek kontrol demek. Büyük şehirlerde ki okul başlarında uyuşturucu satıcısı olmayacak buda rahatlık demek huzur demek. O yüzden umutla ve heyecanla bekliyorum burayı. Ayrıca proje Sakarya ili özelinde olması muhtemel memleketimiz olduğu için ise ayrı bir heyecanlıyım. Sakarya’yı seviyoruz ve yaşamak için de güzel bir şehir."

Danışılan 17’de kırsala dönüşünü şu sözlerle açıklamaktadır: “Emeklilikten döndüm yani yıllarca çalıştım ve baktım elde avuçta bir şey yok. Ev ile iş arası gidip geldim yıllarca... Sağımız solumuz hiçbir şeyimiz yok... Oysaki Emekli olunca işten ayrılırım diye ümit ediyordum baktım geçinemeyeceğiz çalışmaya devam ediyorum. Ta ki bu proje ile

kayınbiraderim vasıtasıyla tanışana dek. Proje olduktan sonra artık İstanbul'da kalamam dedim.”

Danışılan 12’ de bu kalabalığın ve insan yoğunluğunun sonucu olarak “Her gün bir kavga oluyor ve biz bunu haberlerde izliyoruz. Örneğin, akşam haberleri ya da gazetelerin haber sayfalarında ki felaket senaryosu baskısı gibi. Ama bak orada huzur var, insanlar nefes alabiliyor. İstanbul'un koşuşturmacasında yaşamak mümkün değil, yoksa kimse gitmeyi düşünmezdi herhâlde.”
Aynı semtte ev ve işyeri sahibi olmanın İstanbul standartlarına göre bir ayrıcalık olarak lüks kabul edildiği gözlenmektedir. Bir çok insan her gün iş yerlerine ve evlerine gitmek için kalabalık toplu taşıma araçlarında veya özel araçlarda saatlerce yolculuk ediyor. Yoğun iş hayatı ve ekonomik kaygıların yanı sıra aşırı kalabalık nedeniyle trafik ve ulaşım sorunları İstanbul'da ayrı bir stres unsuru olarak gündelik hayatın içinde yerini alıyor. Son olarak İstanbul'daki kalabalık bir yana, yabancı nüfus insanı tedirgin eden ve kendini güvende hissettirmeyen bir durum gibi görünüyor.

4.2.5. Göç Etme Kararında Aile Ve Çevrenin Etkisi

Türkiye'nin kırsal kesimlerindeki göç sürecinde iş ve kazanç fırsatlarıyla dolu görünen İstanbul'un da aynı imajı koruduğu görülüyor. Fakat bu şehirde yaşamak için gerekli gelir seviyelerini korumak, yüksek yoğunluklu bir çalışma ritmini gerektirmektedir. Geçimini sağlamak için gereken asgari miktarın altında bir emekli maaşı ile İstanbul'da çalışmadan geçimini sağlamak neredeyse imkânsız. Bu nedenle kendi memleketleri ve yakın akrabaları ile bağları bir şekilde kopmuş olan veyahut ta ata toprağı ikamet adresi olan İstanbul’a çok uzak olan görüşülen bu kişiler, emekli maaşları ya da ellerinde sınırlı bütçelerle geçim sağlayabilecekleri köy hayatına dönüş kararı almaktadırlar.

İstanbul’da yaklaşık uzun yıllardır yaşamakta olan ve işlerinin bozulmasıyla yaaşadığı semti değiştiren Danışılan 16, İstanbul herkesin arzu edebileceği bir şehir, ama eskilerde çok daha yaşanabilir ve daha güzeldi. Toplu taşımalara araçlarına bindiğiniz de birçok yabancı uyruklu var. Hangi milletten olduklarını bile ayırt edemez olduk olduk artık. Bir değil dört farklı lisan konuşuluyor araç içinde sanki birleşmiş milletler kamp aracı. Korkudan telefon cüzdan ve ceplerimizi kolluyor olduk. Kırsalda yaşayan arkadaşlarım araçlarının yada evlerinin bile kapısını kilitlemiyorlar. Oralarda yada küçük şehirlerde

hırsızlık olma şansı yok diyorlar. Bizim böyle bir imkânımız var mı?. Bir bayan mesela gece tek başına işlerini görebilir küçük yerlerde yada tek başına can korkusu olmadan dışarıda gezebilir. Fakat İstanbul'da böyle olmadığını görüyoruz. Akşam haberlerinde ha bire birilerine bir şeyler oluyor. Bazen eşim ve çocuklarla sahile yürüyüşe iniyoruz ama ne mümkün ? Sarhoşu orada. Gaspçısı orada,uyuşturucu satanı desen var.. geç vakitlerde çıkmamaya çalıştığımız çok zaman oluyor. Gece yarısı olmasına bile gerek yok, gündüz gözüyle bile insanlar gasp ediliyor artık.

Görünen o ki, İstanbul'da insan kalabalığına ilaveten son yıllarda ki artan kadın cinayetleri, tacizleri ve hırsızlık gibi kriminal vakalar yaşayanları içinden çıkılmaz bir takım hal ve sorunların kucağına itmektedir. Adalet sisteminin de eleştirildiği bu konuşmalar konumuz çok dışın da olması nedeniyle sadece söyleşi şeklinde kalarak kayıt altına alınmaması tercih edilmiştir.

Büyük bir şehrin yoğun heyecanına çalışma koşullarının ağırlığı da eklenince bir süre sonra can sıkıntısına ve yorgunluğa, hatta bazıları için sağlık sorunlarına yol açabiliyor. evine götürü iş alarak para kazanan danışılan 10 ise çocuğunda görülen akciğer rahatsızlığı nedeniyle göç kararı aldıklarını söylemektedir. Eşinin ise bir yine İstanbul'da bir trafik kazası sonrası kayıp etmiş olması da ayrıca bir motivasyon kaynağı olduğunu belirtmektedir. Çalışma şekli olarak zaten evden çalışabildiği gibi kırsala göçmesi halinde giderlerinin en başta kira masrafının düşmesi sonucunda refah seviyesinde kendiliğinden bir artış olacağı düşüncesiyle projenin en büyük beklentisinin kendisinde olduğunu söyleyebiliriz.

Danışılan 12 ise babasıyla birlikte yaşadığını belirtmiştir. Babasının geçmişte belediyede bir asfaltlama işçisi olduğunu, ardından taksi şoförlüğü yaptığını ve hem trafikteki stresi hem de ilk işindeki belli şartlar nedeniyle rahatsızlandığını şu sözlerle ifade etmektyedir; "Babamın işi nedeniyle için istanbul'da yaşamak zorundaydık zaten.Bir önceki işinde yaklaşık 10 yıl belediye işçisi olarak sokaklar arasında aslfalt işinde, kimyasal ve sıcak içinde çalıştı. Sonrasında da on dört yıl da taksi şoförlüğü yapınca tamamen koptu artık büyükşehir yaşamında, hiç adını dahi anmıyor o eski güzel günlerin. Biran önce buralardan göçmek istiyor. Ben arada işim gereği gidip geliyorum ama babam bir daha gidip gelmek istemiyor İstanbul'a. Anlaşılacağı üzere metropol insanı belirli bir

yaştan sonra şehir hayatının koşturmaca ve yorgunluklarına yenik düşmekte ve hatta sağlıklarını geri dönülemez şekilde de kayıp etmektedir. Tezin ikinci bölüm üçüncü kısmının yine üçüncü başlığı olan: 'Sağlık ve Eğitim Sorunları' altında bu konudan teorik olarak bahsetmiştik.

Uzun yıllar Alaşehir'de oturan danışılan 12, 2011'de yapımına başlanan İstanbul Ticaret Merkezi adlı gökdelenin oturdukları evin hava sirkülasyonunu tıkamasının ve hatta gündüz yaz aylarında bile güneş ışığından faydalanmadıklarını, İstanbul'un dikey yapılanmasından şikâyet ettiğine ve yatay inşa söyleminin gerçekleşmesine dair hiçbir ümidi olmadığını ve bazı kararlarından ötürü pişman olduğunu dile getirdi. Benzeri bir şikâyetçide danışılan 7 şu sözlerle yapmaktadır: "Ben betonlaşmadan dolayı İstanbul'dan bıktım, orada mutlu ve huzurlu olmayı niyaz ediyorum, en azından camı açınca bir yeşillik ağaç görür ve oda beni neşelendirmeye yetecektir. İnanıyorum ki daha gençleşip, daha dinçleşeceğim." ifadelerini kullanmıştır. Şehir merkezinde yaşamayı tercih edip etmeyeceğinin sorulması üzerine, "Hiç düşünmedim. Şehirdeki binalar bana doğru geliyor. Ben de bıktım. İstanbul'un sanki duvarları arasında surlarla üzerinde oturuyorsunuz, âdeta kapalı bir açık cezaevi gibi. Siz de buradasınız size de aynı gelmiyor mu?" Mutfağımın camı duvara bakıyor. Bahçe kalmadı, eskiden yeşil ağaçlar bir sürü çiçekler vardı bahçelerde ..şimdi ise çapraz park edilmiş araçlar yamuk dizilmiş kaldırım taşları. Hatta bir çok kaldırım üstü dükkanlarca tezgah gibi kullanılmakta. İnsanların yürüme alanları bile rant için, para için işgal edilmiş durumda. Baktığımız her yerde bir betonlaşma örneği ..." yakında inşallah buralardan dönmemek üzere gideceğim diye çok ciddi bir meydan okudu.

Görüşülen kişilerden danışılan 17, emekli olduktan sonra bir süredir İstanbul'da çocuklarının yanında yaşamaktadır; "çocuklarım ve torunlarımla birlikte yaşıyoruz. Benim emekli aylığımla burada ev tutsam geçinemem. Kira bedelleri yüksek hayat pahalı.Hem oğlum ve gelinim ikisi birden çalışmak zorunda aksi halde onlarda geçinemez. Eee birde toruna bakacak birisi lazımdı. Ben de eşim ölünce kalmayı tercih ettim. Fakat arkadaşım vasıtasıyla tanıştığım bu proje beni çok mutlu etti. Zira kendi çocuklarımız da olsa aynı evde olmuyor bir yaştan sonra. Onun için ben de göç etmek istiyorum. Allah bereket versin, aldığım emekli maaşım ile orada geçinirim. Maaş miktarım 5000 lira, çok da değil. İstanbul'da 5000 bin liraya ev geçinir mi?"

1989'dan 2010'a kadar İstanbul'da yaşayan ve ara sıra İstanbul'daki çocuklarını ziyaret eden Fatma teyzemiz, kendisi yaşadığında İstanbul evlerinin daha seyrek olduğunu, bu nedenle komşularıyla zeytinlikte oturup çay yapmaya gittiklerinden bahsetmişti. Araştırmalarımızı ve sohbetlerimizi desteklemek için eklenmiştir.

İlişkisel ağ teorisine göre göç edilen yerde akraba ve tanıdıkların olması yeni göçmenler için güven verici bir faktördür. İnsanlar taşradan kente göç ettiklerinde İstanbul'a ilk geldiklerinde önce bir süre akrabalarının yanında yaşarlar, maddi imkânları elverince de kendi tercihlerini o günki koşullarda kendileri yaparlar.. Bu nedenle şehirdeki ilişkiler ağı, göçmenlerin kendilerini güvende hissetmeleri için bir "tampon mekanizma" görevi görüyor. Ancak araştırmalar gösteriyor ki; son zamanlarda İstanbul'da akrabalar arası iletişim azaldı ve komşular arası ilişkiler zayıflıyor. Kent yaşamının ritminde akraba ve tanıdıklarla görüşme sayısı azalırken, var olan ilişkilerini zayıflatanlar da yeni kurulan ilişkilerde temkinli ve huzursuz tavırlar sergilendiği gözlnemketedir.

Göç teorisi, insanların kalabalıktan uzaklaşma eğilimini açıklayamaz, çünkü bu teori, kentsel gelişmenin getirdiği metropolün kendine özgü sorunlarının ve doğal hayata dönüş sakin bir yaşam özleminin henüz gelmediği bir çağda öne sürülmektedir. Bu nedenle İtme-çekme teorisi ancak her göç eylemine uygulanabilir ve burada İstanbul'un kalabalık nüfusunun itici, küçük şehrin seyrek nüfusunun sunduğu sakin yaşamın çekici bir faktör olduğu açıklanabilir. Bu temkinli yaklaşım, insanlar arasında görünmez bir duvar oluşturur ve ilişkileri yüzeysel hale getirir. Bu nedenle küçük yerleşim yerlerinde kalan mahremiyet, insanların uzak durduğu ve özlediği çekici bir unsur olarak görünmektedir.

4.2.6. Göç Etme Kararındaki Motivasyon ve Beklentiler

Büyükşehirlerde yaygın olan beton çevre ve park ve bahçelerin gerilemesi şehirler için itici faktör olurken, kırsal alanların doğal kalması çekici bir unsur oldu. Kırsal alanlardaki yeşil alanların bolluğu insanların doğrudan göç etme sebebi olmasa da İstanbul'un arzuladığı ve göç sonrasında özel bir değer verilen unsurlar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda tersine göçün bir diğer itici gücü de İstanbul'da artan kalabalık ve alternatif bir yaşam alanı olan kırsal kesimin sakinliğidir.

Yukarıda dikkati çekildiği üzere danışılan 15 kırsal köy yaşamı için, “İstanbul'dan daha iyi çünkü şehirde nefes alamazsın. İstanbul gürültülü, korna sesi ve birçok uyaran faktör bir arada fakat doğal yaşam da olması gereken sessizlik ya da kuş cıvıltıları olacağını ümit ediyorum. İnsan yaşlanınca kafasında hiçbir şey kalmıyor.” demiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere tezin ikinci bölüm üçüncü kısım dördüncü başlık altında teorik olarak, ’Trafik ve Ses Kirliliği’ başlığı altındaki bilgilerin pratik ve güncel hayat için ne kadar önemli olduğunun farkına bir kez daha varılmıştır.

İnsanlar metropol kalabalığından ve karmaşasından kaçtıklarını söylüyorlar, bu yüzden şehir merkezi onlara çekici gelmiyor. Danışılan 11’e göre, İstanbul'daki insan kalabalığa hakkında şunları söyledi: İstanbul'u hiç sevmiyorum, sıcak bunaltıcı ve kalabalık geliyor. Asla insan içinde çarşı pazara gidesim gelmiyor. Cehalet içinde duruyorum, bu da o insan gururunun bunu kabul etmediği anlamına geliyor. Aklım alışmadı artık, o yüzden burada kalmak istemiyorum. Artık pazar hayatını yaşamak istemiyorum. Gürültü yapmak hiç şeyi istemiyorum Bir pazara gitsem sanki herkes üstüme biniyor… kalabalık alanları sevmiyorum. Bazı insanların temizlik ve benzeri kişisel bakımlarına ayıracak vakitleri olmuyor. Bunun düşüncesi bile beni hasta edebiliyor.

Metropolden ayrılmak ve malulen emekli olmak için bu projeyi beklemeyen danışılan 11, Taşrada hayatın zor olmayacağını şu sözlerle dile getirdi: "Orada ekonomik korkum yok. Toprak insana bakıyor, Anadolu'da kimse aç kalmıyor çünkü hayat ucuz. İstanbul'a göre ücretler çok yüksek. Düşük. Pazardan 150-200 liraya bir haftalık sebze alabilirsin. Et alamayabilirsin ama sebzeyle rahatlıkla geçinebilirsin."

Danışılan 15 ise, Proje kapsamında kırsalda yaşamanın İstanbul'dan daha kolay olduğunu söylüyor: "Benim emekli maaşım 4 bin 100 lira. İstanbul'da on günde bitiyor." Çünkü her gün marketten bir şeyler alıyorsunuz. Ama amacımız nedir, domatesi, fasulyeyi, sebzeyi, biberi ve hatta patatesin en temel ihtiyaçlarını bile topraktan toplamak?. Meyveyi ağaçlardan sütü ve diğer mamulleri proje kapsamında ki diğer arkadaşlardan. Yeri gelir birlikte yeriz yeri gelir birlikte pazarda satar kazanç elde ederiz. Her hâlükârda kendin pişir kendin ye misali yani. Ayrıca organik ve doğal olması da cabası. Her şey cebimizde kalıyor”

Ayrıca aynı kişiye göre, "Orada hayatın ve emekliliğin çok güzel olacağına inanıyorum. Görüyorum ki her şey sistem ve bilgi üzerine kurulu. İstanbul'daki gibi uyuyorsun, uyanıyorsun, işin olunca işine gidiyorsun." iş.kimse birbirini anlamıyor.iletişim ve kopukluk değil.kimin neyi üreteceği belli olan,ne yeteneklere sahip olduğu belli,birbiriyle ilintili pek çok bileşenin olduğu kompleks bir yapı.ben istanbulda kaldığım sürece Her yıl on yılımı tüketiyor."

Şehirde sağlık sorunları yaşadığını ifade eden danışılan 17, biliyorum ve umuyorum ki kırsal hayat bana daha rahat ve özgür hissettirecek, “Söyle bir balkona ya da verandaya çıkayım, karşımda doğa manzarası veya yeşil bitki örtüsü veyahut da ektiğim mahsul… Oh mis evet gayet iyiyim…” şeklinde muradını gayet inançlı bir şekilde ifade etmektedir. Göç ettikten sonra umduğunu bulamazsa tekrar İstanbul'a taşınmak isteyip istemediği sorulduğunda, "Allah korusun, bu şehirden çıkabilmek en büyük arzum ve istediğim de bu" yanıtını verdi. Göç sonrası bu proje olmazsa sanırım tatil kasabalarına ya da kaplıcalarıyla popüler olan ilimiz Afyon’a taşınabileceğini fakat İstanbul ve benzeri büyük kentlere de asla yaşamak istemediğini belirtmiştir.

Eşini uzun yıllar önce kayıp eden ve çocuğunu tek başına yetiştirip evlendirmenin ekonomik yükünü taşıması nedeniyle bir ev sahibi olamayan danışılan 17, emekli olduktan sonra da torun büyütmek için buralarda kaldım diyerek şunları eklemiştir:

Kafam rahat. Çocukları birbiri ardına evlendirdim, borçları kapatıyorum... Sen çalışıyorsun, çocuklar çalışıyor ama maalesef yetmiyor yok, iş senin elinde değil. Para senin elinde değil, kısaca nefes alıyorsun ama hayat senin elinde değil, geriye kalan her şey gibi... Hayat akıp giderken Ona yetişebilir misin, yapabilir misin? Yapar mı bilmiyorum... Bildiğim tek şey var ömrümün kalan kısmını geçen kısmından iyi geçirmek niyetindeyim. Çok şükür ben elimden geleni yaptım. Şimdi sıra evlatlarımda, burada rahatım, hiçbir şeyim yok ama yakında olacak inşallah: bir bahçem, belki iki üç tavuğum ve yeşilliklerle dolu bir bahçem. Renk renk çiçeklerden saksılarım.

Söylerinden görüleceği üzere danışılan 16 şehir yalnızlığını ve umutlarını bu proje özelinde hayata geçireceği inancıyla kendini motive etmekte olduğu anlaşılmaktadır.

İstanbul'da bir esnaf lokantasında aşçılık yapan 18 yaşındaki üç çocuk annesi, çiftçilik, günlük iş ve emekli maaşı ile kırsalda çok rahat bir yaşam sürmelerini istediğini söylüyor. ...olağanüstü yaşamını İstanbul'daki ekonomik koşullarla karşılaştırırken, efendim. En azından birkaç saati bırakın, yolculuk için para ödemek zorunda kalmayacaksınız. Örneğin yemek yiyorsunuz, çalışıyorsunuz, para kazanıyorsunuz. Gelin, kira ödemeyin, su faturası ödemeyin, köyde elektrik şehirden %20 - %30 daha ucuz. Tüm alanlarda giderlerin azaltılması, yaşam standartlarının iyileştirilmesi anlamına gelecektir. diye bitirdi.

İstanbul'da farklı işler için danışılan 14 kişi maaşının ortalama olduğunu vurguladı ve İstanbul'da yaşamanın sosyal maliyetinden bahsetti. "Buradaki arabama 3 gün mazot koydum ama 3 gün gidiyor ve aynı birim fiyata bir hafta veya daha fazla mazot alabilirsiniz. "İstanbul'da paran varsa gezersin, paran yoksa evde oturmalısın. Evden çıkmak maliyet demek, her halükarda para lazım. Fakat bende bu mücadele ortamı için fazladan enerji yok. Çünkü emekliliğime az kaldı kendi imkânımla cepten ödüyorum; çalışmak da istemiyorum. Artık hayatımı yaşamak istiyorum. Bu nedenle bu projeye yürekten inanıyorum. Köyde, balık tutmak gibi oynamak için sık sık dışarı çıkarım. Ya da evden çıktığınızda birkaç dakika sonra ormandasınız. Belki bir çam ağacının altından mantar toplarsınız, İstanbul'da böyle bir şey düşünebilir miyiz? ' ve umutlarını ve hayallerini sıraladı.

İstanbul'da danışılanların hepsi sosyal hayatın kısıtlılığını ekonomik gerekçelere bağlamaktadır. Metropol hayatının yorucu ve yıkıcı yaşam düzeni sebebiyle içinde yaşayan insanların kaygı ve endişeleri göz ardı edilemeyecek şekilde net ve güncel hayatı etkilemekte. Bazı danışılanların kaybettiği sağlıklarını kazanma umudu ise bu proje özelinde bir tutunma olagelmiş. Belki kaybettiklerini arıyorlar, belki de aradıkları kayıp olan gündelik gerçekleri…

Son olarak, İstanbul'da gençlerin büyüklerine saygı duymadıklarını ve yabancıların toplumsal düzene müdahale etmekten korktuklarını ve bu durumun şiddetin artmasına neden olduğunu belirtti. Kırsal alanlarda ise bu değerlerin nispeten saklı olduğu söylenebilir.

Görülüyor ki hayat her zaman kendi örgütsel koşullarına uyum sağlama süreci olmuştur. Şehrin koşuşturmacasına, organizasyonuna, trafiğine göre gündelik hayatını ayarlama alışkanlıkları zamanla insanları yormaktadır. Tüm bu kaotik ortamda kişiler, bunun farkına çok da varamasa da sakin bir hayata ve belki de iyileştirilmiş ekonomik koşullara bu proje kapsamında ulaşacaklarına inanç ve motivasyonları tam.

SONUÇ

Türkiye sosyal hareketliliğin iyice arttığı günümüz de iç ve dış göç dinamiklerinin en aktif olduğu süreçleri yaşamaktadır. Yabancı uyruklu göçmen politikalarıyla zaten kırılgan bir yapıda olan nüfus yapısı ekonomik daralma ile iyice aktif bir rol izlemektedir. Bunu da kırılgan yapılı iç göç dalgalanmaları takip etmektedir.

Aslında ilk iç göç hareketi bilindiği üzere 1950'lerden itibaren kırdan kente doğru başlamıştır. Bu göç tipi takip eden yıllarda ve 1980 sonrasında devlet tarafından teşvik edilerek artarak devam edegelmiştir. Bunun en nihai sonucu ise kırsal ve kentsel alanlar arasındaki oran kentsel alanlar lehine en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Bu nedenle akademik araştırmalar genel olarak kırdan kente göçe şeklinde yapılmıştır.

Beşeri ve sosyo ekonomik anlamda bir çok fırsata ilaveten Sanayileşmeden ve çeşitli teknolojilerden, ekonomik ve kültürel gelişme ve gelişme düzeyinde sürekli fırsatlar sunan Mega şehir İstanbul, istihdam, eğitim, sağlık hizmetleri gibi olanaklara erişim sağlamak amacıyla Türkiye'nin her bölgesinden gelen insanların buluştuğu bir merkez konumundadır. Fakat yapılan araştırmalar da İstanbul'un nüfusu yüzölçümüne oranla çok fazla görülmektedir. Yine aynı Araştırmalara dahil edilmese de komşu sınırı olan illerle arasında artık boşluk olmadığı bilinmekte. Çevresindeki Tekirdağ ve Kocaeli'yle birlikte yaklaşık 20 milyon bir nüfusun direk yada dolaylı olarak İstanbul'un dinamikleri etkilediğini söyleyebiliriz. Buna paralel yaşanan trafik sorunu hava kirliği ve yeşil alan azlığı da en temel problemlerinden. Ayrıca konusunun uzmanlarınca defalarca uyarılar yapılan Deprem riski herkesin malumu. İklim değişikli ve su kaynakların da ki sorunu başta olmak üzere çeşitli problemleri her geçen gün güncelliğini korumaktadır. Nüfus arttıkça bu sorunların çözülmesinin zorluğu da bir o kadar artıyor. Bu nedenle İstanbul artık göç alan durumundan, göç veren pozisyonunda süreçleri olduğu gözlenmektedir.

Ülkemizin açık ara en güzel şehri olmakla birlikte Dünya genelinde marka değerine sahip vizyoner bir şehirdir İstanbul. Maalesef bu güzellikler şehrin aşırı kalabalığı ve kozmopolit yapısı yüzünden gölgelenmekte yaşanabilir endeksi her geçen gün düşmektedir. Son yıllarda yürütülen devlet politikaları nedeniyle de yabancı uyruklu bir çok

göçmeninde kalıcı ikamet adresi olması sebebiyle değer kaybı hızla artmaya devam etmektedir. Sanki yurt dışından gelenlerin toplandığı bir büyük mülteci kampı gibi olması sosyal hayatı durma noktasına getirmekte başta trafik ve toplu taşıma veya sosyal alanlarda yığılma yeşil alanların azalması gibi alt yapı sorunlarını artırmıştır. Buna ilaveten kayıt dışı çalışma ve konut yeterliğine bağlı talebin artması nedeniyle artan kira fiyatları da ekonomik hayatı olumsuz yönde etkilemektedir. Bu kapasitenin çok üstünde ve sürdürebilirliğin ötesinde gelen göçle birlikte kültürel bozulma ve aşırı yozlaşma sosyal hayatın kalitesini düşürmekte ve İstanbul'un güzelliklerini gölgelemektedir.

Türkiye coğrafi 7 bölgesinde çeşitli illerin gelişim sektörüne (sanayi, tarım, turizm) göre değerlendirilip 10-15 yıllık bir plan dahilinde en azından 6-7 milyon nüfusun Anadolu'ya hatta Marmara Bölgesi dışına kaydırılması gerektiği düşünülmektdir. Özel sektöre İstanbul dışına taşınmakla ve istihdam alanını bu doğrultuda yeniden güncellemesi ilgili daha ciddi teşvikler vererek ve yeni gelecek göç dalgalarının önüne geçilmelidir.Mevcut durumda çalışanlar için farklı şehirlerde daha iyi şartlarda çalışma zemini ve köy kent projelerini artırarak bu önemli ölçüde sağlanabilir. Nüfusu 10 milyonun altında olan bir İstanbul daha yaşanabilir daha temiz daha az sorunu olan bir metropol olacaktır.

Ülke geneli Ekonomik daralmaya paralel yaşam maliyetleri arttıkça büyükşehirlerden Anadolu'ya göç artarak devam edecektir. Şu an bir memur, emekli veya orta gelirli birinin daha az gelirle Anadolu'da çok daha yüksek standartlarda yaşama imkanı varken. İstanbul'da yaşaması hem zor hem de anlamsız gözükmektedir. Uzmanlarca yapılan tespitler neticesin de Pandemi geçse bile ekonomik ve sosyal etkileri yıllarca devam edecek gibi görünüyor. Bu sayede birkaç metropole sıkışmış milyonlar tekrar Anadolu'ya göç ederek daha dengeli bir nüfus yapımız oluşturulabilir. Halihazırda 1 yılı geçen pandemi etkilerinin bir kaç yıl daha sürmesi durumunda bu tersine göç kalıcı olabilir.

Bu nedenle bu tezin de konusu olduğu üzere:Kişilerin Metropol yaşamına ilişkin söz ve düşünceleri, mevcut güncel yaşamları ve sosyo ekonomik durumlarının İstanbul'dan ayrılık kararı aldıkları zihinlerinde oluşan değişimlere de ayrıca yer verilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda yapılan anlatıları kişilerin duygu dünyasından betimleyerek yer verilmeye çalışılmıştır. Buna ilaveten hedeflenen gidilecek göç yeri olan kırsalın yani

yeni yeni yaşam alanı olan DOĞAL YAŞAM KÖYÜ ile kurulan manevi ilişki, Toprakla ve geçmişle kurulması planlanan bağ da araştırılmakta ve tartışılmaktadır.
İçeresinde hayvancılık arılık botanik çiçek yetiştiriciliği ve benzeri tarımsal zirai bazı faaliyetlerle doğal bir yaşam köyü oluşturulmak istenmektedir. Bir plan dahilin de ve yönetimsel olarak yarı profesyonel olarak yürütülmek istenen bu sürecin ana faaliyet alanları belirlenmiştir. Projeye katılım sağlamak isteyenler kendi bilgi, deneyim ve maddi imkanları nispetin de ilgili temalar üzerinde faaliyet alanı seçerek sürece dahil olabiliyorlar. Burada asıl amacın ilk etapta oluşum içi köy ihtiyaçlarının kendi içeresinde karşılanması şeklinde belirlenmiştir. İkinci ve bir sonraki amaç ise kendi kendine yetebilirliktir. Koyulan vizyon çalışmalarında uzun vade de en tabi amaç ise yapılan faaliyetlerden ticari olarak da kazanç elde etmektir. Böylece mevcut oluşumun sürdürülebilirliği ve ileriki vade de eksik duyulan alanlarda katılım sağlanması da amaçlanmaktadır.
Ticari faaliyetlerde ki kazancın optimal şartlarda tüm köy halkına dağıtılmasının hedeflenmektedir. Oluşumun orta ve uzun vadede kurumsal bir kimlik veya kooperatif bilinciyle yönetilmesi sözlü amaçlar arasında defa hatla dile getirilmektedir.

Yapılan fizibilite çalışmalarında başta Tarım ve hayvancılık başta olmak diğer ana tema kolları için gerekli görülen faaliyet alanları üzere için profesyonel bir danışmanlık hizmeti alınmaktadır. Katılımcıların oy birliği neticesinde her evin en az kendi ihtiyaçlarını karşılayacak yeterlilikte ürün yetiştirmek üzere bahçeli konsepte olmasına karar verilmiştir. Bu konsepte bulunan 18+6 dönümlük bir arazi özelinde parselizasyon çalışması dahi yapılmıştır. İki arazinin yan yana fakat başka kişilere ait olması nedeniyle ilk etapta bürokratik engeller yaşansa da ilgili kamu kurumu belediye ile görüşmeler sonrasında özel yetki ve izinlerle tıkanıklık giderilmiştir. Fakat sonraki aşamada süreci yakinen takip eden toprak sahiplerinden birinin fiyat artırma politikası nedeniyle süreç yeniden çıkmaza girmiş ve arazi arayışı halihazırda devam etmektedir.
Son olarak tersine göç sürecinin geçiş aşaması olarak planlanan yaşam biçimi ve komşuluk ilişkilerinin tersine göç sürecindeki proje yeri,Sakarya ili genelinde ve Pamukova, Geyve ve Hendek ilçeleri özelinde ilgili kamu kurumları ve emlakçılarla görüşmeler takriben 3-4 aydır devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Adaman, F., & Keyder, Ç. (2009). *Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma.* İstanbul: Kum Saati Yayınları. http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf adresinden alındı

Akkayan, T. (2002). Türkiye'de İç Göçler ve Sorunlar. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Anropoloji Dergisi*(15), 29-62.

Alkan, A., & Duru, B. (2002). *20. Yüzyılda Kent ve Kentsel Düşünce.* Ankara: İmge Yayınevi.

anomim. (2018). Türkiye'de 1950'den sonra Kırdan Kentte İç Göç. *https://ideologblog.wordpress.com/*. https://ideologblog.wordpress.com/. adresinden alındı

Bayramoğlu, E., Özdemir Işık, B., & Demirel, Ö. (2014). GÜRÜLTÜ KİRLİLİĞİNİN KENT PARKLARINA ETKİSİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: TRABZON KENTİ ÖRNEĞİ. *İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ SANAT VE TASARIM DERGİSİ*, 35-42.

Bostan, H. (2017). Türkiye'de İç Göçlerin Toplumsal Yapıda Neden Olduğu Değişimler. *Coğrafya dergisi*, 1-16.

Bulak, A. (2015). Göç Olgusuna Teorik Bir Bakış. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, 1-77. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.

Bulut, A., & Şengül, H. (2020). Türkiye'de Sağlık Sisteminin Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 45-54.

Bülbül, S., & Köse, A. (2010). Türkiye'de bölgelerarası iç göç hareketlerinin çok boyutlu ölçekleme yöntemi ile incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 39*(1), 76-78.

Cavlak, N., & Selvi, M. S. (2021). Gıda Fiyatlarındaki Aşırı Aartışların Olası Nedenleri. *Gıda Teknolojisi Derneği*, 42-54.

Cnn Turk Yaşam . (2021, Şubat 5). *cnnturk.com*. https://www.cnnturk.com/yasam/hangi-sehirden-kac-kisi-istanbulda-yasiyor-il-il-tam-liste?page=1 adresinden alındı

Çağlayan, S. (2006, Güz). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*(17), 67.

Çakır, S. (2011). Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme. *Sosyal Bilimler Dergisi*(24), 129-140.

Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı. (2015, Kasım 2). *Hava Kirliliğinin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Önlemler*. Bartın Valiliği Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği: https://bartin.csb.gov.tr/ adresinden alındı

Demir, H. (2018, Eylül 17). Basın Odam Medya: https://www.basinodam.com adresinden alındı

Dücan, E. (2016). Türkiue'de iç göçün sosyo-ekonomik nedenlerinin bölgesel analizi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 167-183.

Ekici, S., & Tuncel, G. (2015, Bahar). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum, 5*(9), s. 14-20.

Eryılmaz, G. A., Kılıç, O., & Boz, İ. (2019). ürkiye'de Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamalarının Ekonomik, Sosyal ve Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 351-360.

Es, M., & Ateş, H. (2004). Kent Yönetimi, Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(48), 206-248.

Fırat, A. S. (2008). Yoksulluk, kentlerde suç artışı ve kent merkezlerinde özel güvenlik hizmetleri verilmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 201-228.

Fırat, A. S. (2014). Doğayı Ve İnsanı Yoksullaştırıcı Kentleşme Pratikleri. *Tesam Akademi Dergisi*, 31-64.

FIRAT, G. (2022, Nisan 11). *Independent Türkçe*. indyturk.com: https://indyturk.com/node/496186/haber/g%C3%BCr%C3%BClt%C3%BC-kirlili%C4%9Fi-sa%C4%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-bozuyor-ka%C3%A7-ya-da-sava%C5%9F adresinden alındı

Fırat, S. (2002). Kentsel Mekanlarda Kamusal Alan. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 42-70.

Gazete Duvar. (2022, Nisan 05). *Duvar*. Gazete Duvar: https://www.gazeteduvar.com.tr/ adresinden alındı

GİGM. (2017). *Türkiye Göç Raporu 2016.* Ankara: T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.

Güreşci, E. (2010). Türkiye'de Kentten - Köye Göç Olgusu. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 77-86.

İga Havalimanı İşl. (2021). *Manyamedya*. FlyİSta: https://flyista.com/ adresinden alındı

İkaz, S. (2010, Kasım 23). *https://www.webhatti.com/konu/turkiyede-ic-goclerin-sebep-ve-sonuclari.622759/.* webhatti. adresinden alındı

İnan, R., Bekar, A., & Urlu, H. (2021). Tüketicilerin Organik Gıda Satın Alma Davranışları ve Tutumlarına İlişkin Bir. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies,* 220-235.

Irmak, H., Yardım, N., Keklik, K., & Temel, F. (2019). *Türkiye Beslenme Ve Sağlık Araştırması.* Ankara: "Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması (TBSA), T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Yayın No,.

İstanbul Nüfusu. (2021). Nufusu: www.nufusu.com adresinden alındı

İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. (2017). *Kent Sosyolojisi*. cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr: https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Bahar/kent_sosyolojisi/index.html adresinden alındı

İzgi, B. B. (2014). Genç İşsizliği Ve Eğitimle İlgili Bağı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* 295-310.

Kababulut, F. Y., & Helvacı, C. (2017). Büyük Şehirlerde Ulaşım Sistemleri ve Sorunları: İzmir İli Özelindeki Sorunlara Çözüm Önerileri. *TMMOB ŞEHİR İÇİ PLANLAMA ODASI,* 216-222.

Karadağ, A. (2009). Kentsel ekoloji : kentsel çevre analizlerinde coğrafi yaklaşım. *Ege coğrafya dergisi*, 31-47.

Kaya, U. (2021). *Meslek Seçimi İlgi Ve Yetenek.* Antalya Özel Eğitim Web Sitesi: http://www.antalyaozelegitim.com adresinden alındı

Kepenek, E. B., & Uğuzman, T. (2018, Ekim 2). Haydi Köyümüze Geri Dönelim! Tersine Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Yeniyol Köyü Örneği. *Sosyal Politikalar Çalışmaları Dergisi*, s. 12-35.

Kirzioğlu, A. M. (2017). Türkiye'nin nüfus değişimine göre il bazında kentleşmesine. *Dergipark,* 153-183.

Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3*(3), 163-185.

Menteşe, S. (2017). Çevresel sürdürülebilirlik açısından toprak, su ve hava kirliliği: teorik bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 382-387.

Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(5), 31-45.

Sağlam, S. (2006). TÜRKİYE'DE iç GÖç OLGUSU VE KENTLEŞME. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 34-44.

Sevinç, G., Devran, M. K., & Sevinç, M. R. (2018). Türkiye'de Kırdan Kente Göç Ve Göçün Etkileri. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 70-82.

Şener, S., & Serdar, M. (2015). "Sokak çocukları" probelemleri ve problemlere yönelik uygulamalar (Türkiye –Hindistan örneği). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 104-115.

Şerbetçioğlu, M. (2021, Aralık 15). *Sağlık Düşüncesi Ve Tıp Kültürü Platformu*. sdplatform.com: https://www.sdplatform.com/Dergi/1503/Sehirlesme-ve-sanayilesmenin-neden-oldugu-gurultu-kirliligi.aspx adresinden alındı

T.C Çevre,Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (tarih yok).

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü. (2014). *Ulusal Kalkınma Strajesi.* Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı Kalkınma Raporu: https://kkp.tarim.gov.tr/ adresinden alındı

Taş, B. (2016, Ekim 14-15). Türkiye'de Coğrafi Bakış Açısıyla Köy Kavramı. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, s. 292-301.

Tekeli, İ. (2008). *Göç ve Ötesi.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Torlak, S., Anıktar, S., & Köymen, E. (2022). İstanbul Geneli Altyapı Elemanlarının Arıtılmış Gerçeklikle Görüntülenmesinin Şehircilik Ve Kent Planına Etkileri. *Uluslar Arası Fen Bilimleri Dergisi*, s. 131-144.

Tuna, A. B. (2021). *Megakentte Eğitim Sınıfta mı Kaldı?* İstanbul: İstdergi.

Ustaahmetoğlu, E., & Toklu, İ. T. (2015). Organik Gıda Satın Alma Niyetinde Tutum, Sağlık Bilinci Ve Gıda Güvenliği Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,*, 197-210.

Uyar, V. (2021, Şubat 16). *Doğruluk Payı*. dogrulukpayı.com: https://www.dogrulukpayi.com adresinden alındı

Yahyagil, M. Y. (2011). Kentlerin Kültürün Gelişmesindeki Etkileri. *Dergipark*, 105-120.

Yılmaz, M. (tarih yok). Türkiye'de Kırsal Nüfusun Değişimi ve İllere Göre Dağılımı (1980-2012). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 131-186.

Yılmaz, M. (tarih yok). Türkiye'de Kırsal Nufüsun Değişimi Ve İllere Göre Dağılımı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 131-185.

Zengin, E. Ç. (2018). Kent ve kentlileşme sarmalında Türkiye. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 85-103.